

ИЗДАНИЕ ЗА НОВИЈЕ ЗГОНОВИТРО

K

931

141.82

019490381

COBYS5 4

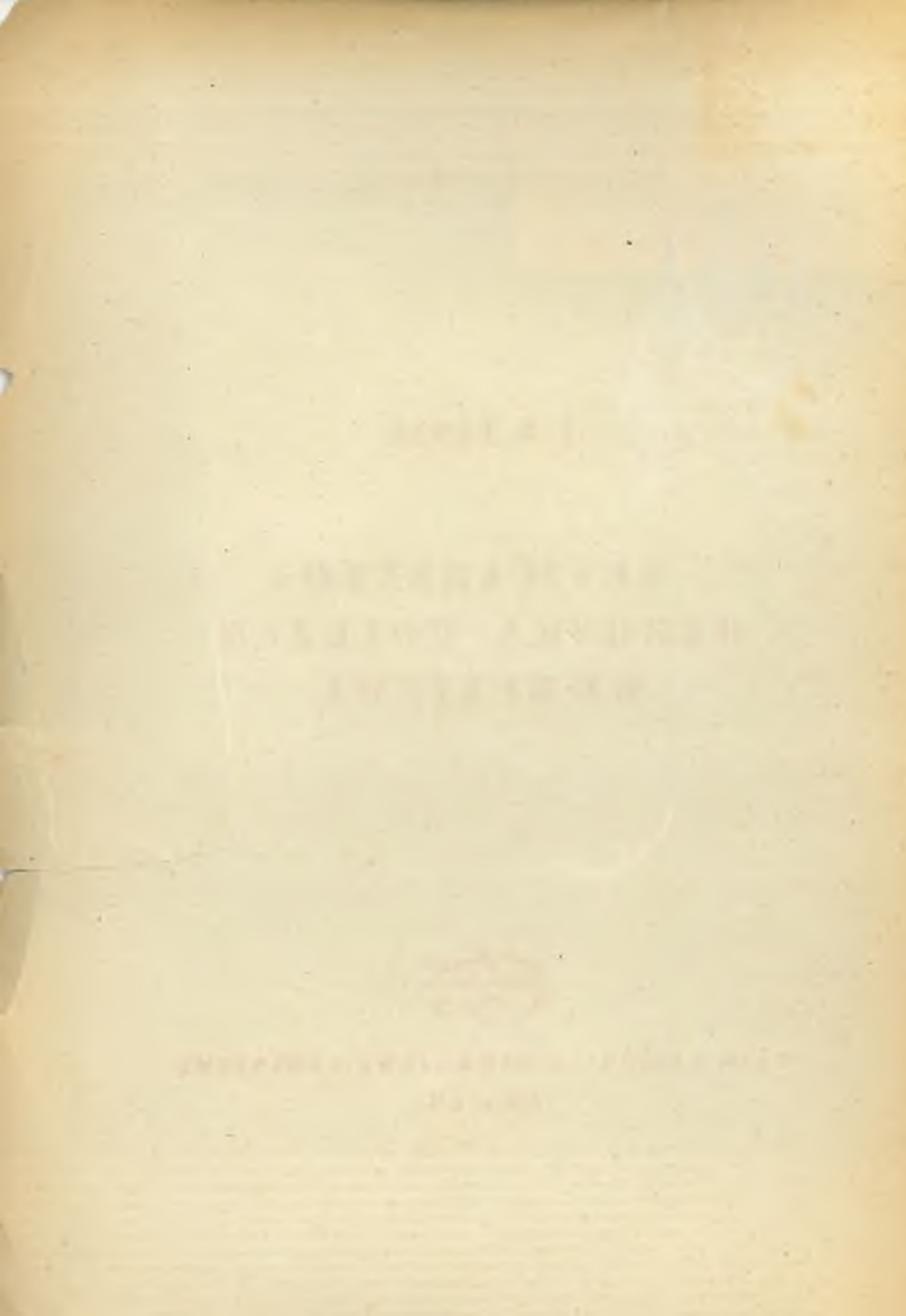
V. I. LENIN

**»LEVIČARSTVO«
OTROŠKA BOLEZEN
KOMUNIZMA**

MALA KNJIŽNICA MARKSIZMA-LENINIZMA

19 ★ 49

Proletarci vseh dežel, združite se!

1874

RECEIVED
OFFICE OF THE
SECRETARY OF THE
NAVY

OFFICE OF THE SECRETARY OF THE NAVY
WASHINGTON

Proletarci vseh dežel, združite se!

MALA KNJIŽNICA MARKSIZMA-LENINIZMA

V. I. LENIN

»LEVIČARSTVO«
OTROŠKA BOLEZEN KOMUNIZMA

*Poskus poljudne razlage
marksistične strategije in taktike*

CANKARJEVA ZALOŽBA
V LJUBLJANI

1949

931

5. X. 1949

Ta spis »... ima namen prenesti na Zahodno Evropo vse tisto, kar je zanjo v zgodovini in sedanji taktiki boljševizma splošno sprejemljivo, splošno pomembno in splošno veljavno«.

V. I. LENIN: »LEVIČARSTVO«
OTROŠKA BOLEZEN KOMUNIZMA

I

V KAKŠNEM SMISLU LAHKO GOVORIMO O MEDNARODNEM POMENU RUSKE REVOLUCIJE

Ko je proletariat v Rusiji prevzel politično oblast (25. oktobra po starem, t. j. 7. novembra 1917 po novem koledarju), je prve mesece kazalo, da bo zaradi ogromnih razlik, ki ločijo zaostalo Rusijo od naprednih zahodnoevropskih dežel, proletarska revolucija v teh deželah zelo malo podobna naši. Zdaj pa imamo pred seboj že precej zanesljive mednarodne izkušnje in te pričajo z vso gotovostjo, da nekatere osnovne poteze naše revolucije niso zgolj krajevnega, specifično nacionalnega, ne samo ruskega, temveč mednarodnega pomena. Ne govorim pa tu o mednarodnem pomenu v širokem smislu besede, kajti ne le nekatere, temveč vse osnovne in celo mnoge drugotne poteze naše revolucije so mednarodnega pomena, če mislimo na vpliv, ki ga imajo na vse dežele. Ne, v najožjem smislu besede, to je, če razumemo mednarodni pomen kot mednarodno veljavnost ali zgodovinsko nujnost, da se v mednarodnem merilu ponovi tisto, kar se je izvršilo pri nas, tedaj je treba priznati, da imajo nekatere osnovne poteze naše revolucije tak pomen.

Seveda bi bila huda napaka, če bi to resnico pretiravali in jo raztezali na več kot na nekatere osnovne poteze naše revolucije. Prav tako bi bilo napačno, če ne bi upoštevali, da bo po zmagi proletarske revolucije, čeprav le v eni sami napredni deželi, po vsej verjetnosti nastopil nenaden preokret in Rusija kmalu nato ne bo več vzorna, temveč spet zaostala dežela (v »sovjetskem in socialističnem smislu).

Toda v tem zgodovinskem trenutku je stvar pač taka, da kaže ruski vzor *vsem* deželam nekaj, in sicer nekaj prav bistvenega za njih neizbežno in bližnjo prihodnost. Napredni delavci vseh dežel so to že zdavnaj doumeli — a še pogosteje ne toliko doumeli, kolikor dojeli, začutili z instinktom revolucionarnega razreda.

Od tod mednarodni »pomen« (v ožjem smislu besede) sovjetske oblasti pa tudi osnov boljševiske teorije in taktike. Tega niso razumeli »revolucionarni« voditelji II. Internacionale — kot so Kautsky v Nemčiji, Otto Bauer in Friedrich Adler v Avstriji — ki so se zato tudi pokazali kot reakcionarji, kot zagovorniki najhujšega oportunitizma in izdajalci socializma. Anonimna brošura¹ »Svetovna revolucija« (»Weltrevolution«), ki je izšla leta 1919 na Dunaju (Sozialistische Bücherei, Heft 11; Ignaz Brand), med drugim posebno nazorno kaže ves potek in obseg njihovih misli, ali pravilneje, vse brezno nesmiselnosti, pedantnosti, podlosti in izdajstva interesov delavskega razreda — in to vse pod firmo »obrambe« ideje »svetovne revolucije«.

Toda to brošuro bomo obširneje obravnavali kdaj drugič. Tu bi hoteli poudariti le še eno: v davnih davnih časih, ko je bil Kautsky še marksist, ne pa renegat, in se je lotil vprašanja kot zgodovinar, je videl možnost, da nastopi položaj, v katerem bi revolucionarnost ruskega proletariata postala zgled za Zahodno Evropo. To je bilo leta 1902, ko je Kautsky v revolucionarni »Iskri« objavil članek »Slovani in revolucija«. V tem članku je Kautsky pisal takole:

»Zdaj« (v nasprotju z letom 1948) »smemo domnevati, da Slovani niso le vstopili v vrste revolucionarnih narodov, temveč da se tudi težišče revolucionarnih misli in revolucionarnih akcij čedalje bolj pomika k Slovanom. Revolucionarni center se pomika od Zahoda proti Vzhodu. V prvi polovici 19. stol. je bil v Franciji, od časa do časa v Angliji. V letu 1848 je vstopila Nemčija v vrsto revolucionarnih narodov... Novo stoletje se pričinja z dogodki, ki nam vzbujajo misel, da se približujemo nadaljnjemu premi-

¹ Avtor te brošure je bil Otto Bauer — Op. uredn.

kanju revolucionarnega centra, pomikanju proti Rusiji... Rusija, ki je sprejela toliko revolucionarne vzpodbude z Zahoda, bo morda zdaj sama postala za Zahod vir revolucionarne energije. Razvnemajoče se rusko revolucionarno gibanje bo morda postalo najsilnejše sredstvo, ki bo izgnalo duha strahopetnega filistrstva in treznega politikanstva, ki se pričinja širiti v naših vrstah, in znova razvnelo s svetlim plamenom bojevitost in strastno vdanost našim velikim idealom. Rusija že zdavnaj ni več Zahodni Evropi navaden branik reakcije in absolutizma. Zdaj se dogaja ravno nasprotno. Zahodna Evropa postaja branik reakcije in absolutizma v Rusiji... S carjem bi ruski revolucionarji morda že zdavnaj opravili, če bi se jim ne bilo treba boriti hkrati tudi proti njegovemu zavezniku — proti evropskemu kapitalu. Upajmo, da jim bo to pot uspelo opraviti z obema sovražnikoma, in da se bo nova »sveta alijansa« hitreje zrušila kakor njeni predhodniki. Toda naj se sedanja borba v Rusiji konča kakor koli že, kri in trpljenje mučenikov, ki jih bo žal ustvarila več ko preveč, ne bo zaman. Oplodili bodo kalč socialnega prevrata v vsem civiliziranem svetu in jim pripomogli k bujnejši in hitrejši rasti. V l. 1848 so bili Slovani oster mraz, ki je pomoril cvetove pomladi narodov. Morda jim je zdaj usojeno, da postanejo vihar, ki bo zlomil led reakcije in nezadržno prinesel narodom novo, srečno pomlad.« (Karl Kautsky: »Slovani in revolucija«, članek v »Iskri«, ruskem socialnodemokratičnem revolucionarnem časopisu, 1902, št. 18 z dne 10. marca 1902.)

Kako izvrstno je pisal Karel Kautsky pred osemnajstimi leti!

II

EDEN IZMED GLAVNIH POGOJEV ZA USPEH BOLJŠEVIKOV

Zdaj vidi prav gotovo že skoraj vsakdo, da bi boljševiki ne mogli obdržati oblasti niti dva meseca in pol, kaj šele dve leti in pol, če ne bi bilo v naši partiji najstrožje, zares železne discipline, če ne bi partija uživala najbolj popolne in neomejene podpore vse množice delavskega razreda, to je vsega, kar je v njem mislečega, poštenega, požrtvovalnega, vplivnega in sposobnega, da vodi ali priteguje zaostale sloje.

Diktatura proletariata je najpožrtvovalnejša in najbolj neusmiljena vojna novega razreda proti *silnejšemu* sovražniku, proti buržoaziji, katere odpor se je zaradi strmoglavljenja z oblasti (čeprav le v eni deželi) *podsetoril* in katere moč ni le v moči mednarodnega kapitala, v moči in trdnosti mednarodnih zvez buržoazije, temveč tudi *v moči navade*, v moči *drobne proizvodnje*. Kajti na svetu je ostalo žal še mnogo, zelo mnogo drobne proizvodnje, drobna proizvodnja pa neprestano, vsak dan, vsako uro, spontano in v množičnem obsegu *poraja* kapitalizem in buržoazijo. Iz vseh teh razlogov je diktatura proletariata nujno potrebna, in zmaga nad buržoazijo je nemogoča brez dolgotrajne, trdovratne, obupne vojne na življenje in smrt, vojne, ki zahteva vztrajnost, disciplino, trdnost, neuklonljivost in enotnost volje.

Ponavljjam, da so izkušnje zmagovite diktature proletariata v Rusiji otipljivo pokazale tistim, ki ne znajo misliti ali ki jim ni bilo treba razmišljati o tem vprašanju, da je brezpogojna centralizacija in najstrožja disciplina v vrstah proletariata eden izmed glavnih pogojev za zmago nad buržoazijo.

O tem se večkrat govori. Vendar pa se veliko premalo razmišlja, kaj to pomeni, ob kakšnih pogojih je to mogoče? Ali ne bi bilo bolje, če bi priznanja sovjetski oblasti in boljševikom nekoliko bolj *pogosto* združevali z *najresnejšo analizo* vzrokov, *ki so privedli do tega*, da so boljševiki lahko ustvarili disciplino, potrebno revolucionarnemu proletariatu?

Kot politična struja in kot politična stranka obstoji boljševizem od leta 1903. Samo zgodovina *vse* dobe obstoja boljševizma nam lahko zadovoljivo razloži, zakaj je uspelo boljševizmu v najtežjih okoliščinah ustvariti in obdržati železno disciplino, ki je potrebna za zmago proletariata.

In predvsem nastane vprašanje: kako obdržimo disciplino revolucionarne partije proletariata? Kako jo kontroliramo? Kako jo utrjujemo? Prvič, z zavednostjo proletarske avantgarde in njeno predanostjo revoluciji, z njeno vztrajnostjo, z njeno požrtvovalnostjo, z njenim heroizmom. Drugič, s tem da se zna avantgarda povezati, se zblížati, se do neke mere — če hočete — zlititi z najširšimi delovnimi množicami, v prvi vrsti s proletarskimi, *pa tudi z ne proletarskimi*. Tretjič, s pravilnim političnim vodstvom, ki ga izvaja ta avantgarda, z njeno pravilno politično strategijo in taktiko, s pogojem, da *lastne skušnje* prepričajo najširše množice o tej pravilnosti. Brez teh pogojev je nemogoče ostvariti disciplino v revolucionarni partiji, ki je zares sposobna biti partija naprednega razreda, ki mora strmoglaviti buržoazijo in preobraziti vso družbo. Brez teh pogojev se poskusi, ustvariti disciplino, neizbežno pretvarjajo v prazen nič, v frazo, burko. Na drugi strani pa ti pogoji ne morejo nastati hipoma. Ustvariti jih je mogoče le z dolgotrajnim delom, s trdimi izkušnjami; njihovo nastajanje olajšuje le pravilna revolucionarna teorija, ki pa spet ni dogma, temveč se dokončno oblikuje samo v tesni zvezi s prakso zares množičnega in zares revolucionarnega gibanja.

Če je lahko boljševizem v letih 1917—1920 v izredno težkih okoliščinah izdelal in uspešno ostvaril najstrožjo centralizacijo in železno disciplino, ima to prav preprosto svoj vzrok v celi vrsti zgodovinskih posebnosti Rusije.

Po eni strani je nastal boljševizem l. 1903 na najbolj trdnem temelju marksistične teorije. Da je ta — in samo ta — revolucionarna teorija pravilna, pa niso dokazale le svetovne izkušnje vsega 19. stoletja, temveč še prav posebno izkušnje blodenj in omahovanj, napak in razočaranj revolucionarne misli v Rusiji. Približno pol stoletja, nekako od 40-ih do 90-ih let preteklega stoletja, je napredna misel v Rusiji pod pritiskom strahotnega, zverinskega in reakcionarnega carizma pohlepno iskala pravilno revolucionarno teorijo ter s presenetljivo vnemo in skrbnostjo sledila vsaki in sleherni »zadnji besedi« Evrope in Amerike na tem področju. Marksizem kot edino pravilno revolucionarno teorijo si je Rusija dejansko *priborila s trpljenjem* v svoji polstoletni zgodovini strašnih muk in žrtev, brezprimernega revolucionarnega junaštva, neverjetne energije in požrtvovalnega iskanja, učenja, praktičnih preizkušenj, razočaranj, preverjanja, primerjanja z evropskimi izkušnjami. Po zaslugi emigracije, ki jo je izsilil carizem, je razpolagala revolucionarna Rusija v drugi polovici 19. stoletja s takim bogastvom mednarodnih zvez, s tako izvrstnim poznavanjem vseh oblik in teorij revolucionarnega gibanja kakor nobena druga dežela na svetu.

Po drugi strani ima boljševizem, ki je nastal na tem granitnem teoretičnem temelju, za seboj petnajstletno (1903—1917) praktično zgodovino, s katero se glede na bogastvo izkušenj ne more meriti nobena dežela na svetu. Saj ni nobena druga dežela v teh 15 letih niti približno toliko doživela glede na revolucionarne izkušnje, rapidnost in raznovrstnost sprememb različnih oblik gibanja: legalnega in ilegalnega, mirnega in viharnega, podtalnega in odkritega, v krožkih in množičnega, parlamentarnega in terorističnega. V nobeni drugi deželi ni bilo v tako kratkem časovnem razdobju zgoščeno tako bogastvo oblik, odtenkov in metod boja *vseh* razredov moderne družbe, in sicer boja, ki je zaradi zaostalosti dežele in težkega jarma carizma posebno hitro dozoreval ter si posebno pohlepno in uspešno prisvajal ustrezajočo »zadnjo besedo« ameriških in evropskih političnih izkušenj.

III

GLAVNE ETAPE V ZGODOVINI BOLJŠEVIZMA

Leta priprav za revolucijo (1903—1905). Vsepovsod je čutiti bližajoči se veliki vihar. V vseh razredih vre, vsi razredi se pripravljajo. Emigrantsko časopisje v tujini teoretično postavlja vsa osnovna vprašanja revolucije. Predstavniki treh osnovnih razredov, treh glavnih političnih struj — liberalno-buržoazne, malomeščansko-demokratske (ki se skriva pod firmo »socialno-demokratske« in »socialno-revolucionarne« smeri) in proletarsko-revolucionarne — naznanjajo in pripravljajo v kar najbolj ogorčenem boju svojih programatičnih in taktičnih naziranj bližajoči se odkrit razredni boj. Vsa vprašanja, zaradi katerih so se množice v letih 1905—1907 in 1917—1920 borile z orožjem, moremo (in moramo) zasledovati v zarodku v takratnem časopisju. Toda poleg treh glavnih smeri je seveda še nešteto vmesnih, prehodnih, polovičarskih oblik. Pravilneje: v boju časopisov, strank, frakcij in skupin so se izkristalizirale tiste idejno-politične smeri, ki so dejansko razredne. Razredi si kujejo potrebno idejno-politično orožje za bližajoče se bitke.

Leta revolucije (1905—1907). Vsi razredi nastopajo odkrito. Vsa programatična in taktična naziranja se preizkušajo v akcijah množic. Stavkovni boj se razširi in zaostri kakor še doslej nikjer. Gospodarske stavke se sprevračajo v politične in politične v vstajo. Medsebojni odnosi med vodilnim proletariatom in vodenimi, omahujočimi, nestanovitnimi kmeti se praktično preverjajo. V elementarnem razvoju boja se poraja sovjetska oblika organizacije. Takratni spori o pomenu sovjetov napovedujejo veliko borbo v letih 1917—1920. Menjavanje parlamentarnih in neparlamentarnih oblik boja, taktike bojkota parlamentarizma in taktike sodelova-

nja v parlamentarizmu, legalnih in ilegalnih oblik boja, prav tako pa tudi medsebojni odnosi in zveze teh oblik — vse to se odlikuje s presenetljivim bogastvom vsebine. Vsak mesec te periode ni prinesel množicam in voditeljem, razredom in strankam nič manj spoznanj osnov politične znanosti kot eno leto »mirnega« konstitucionalnega« razvoja. Brez »generalne vaje« leta 1905 ne bi bila mogoča zmaga Oktobrske revolucije leta 1917.

Leta reakcije (1907—1910). Carizem je zmagal. Vse revolucionarne in opozicionalne stranke so bile poražene. Malodušje, demoralizacija, razkoli, zmeda, renegatstvo, pornografija namesto politike. Okrepi se težnja k filozofskemu idealizmu; kontrarevolucionarna stremljenja se zavijajo v misticizem. Hkrati pa dá ravno veliki poraz revolucionarnim strankam in revolucionarnemu razredu resničen in nadvse koristen nauk o zgodovinski dialektiki, nauk za razumevanje in obvladovanje umetnosti, kako je treba voditi politično borbo. Prijatelje spoznamo v nesreči. Porazene armade se dobro učijo.

Zmagoviti carizem je bil prisiljen v hitrem tempu razrušiti ostanke predburžoaznega, patriarhalnega načina življenja v Rusiji. Buržoazni razvoj v Rusiji izredno naglo napreduje. Iluzije o izvenrazrednosti in nadrazrednosti, iluzije o možnosti, da se kapitalizmu izognemo, se razpršijo kot pleve v vetru. Razredni boj je dobil popolnoma novo in čedalje jasnejšo obliko.

Revolucionarne stranke se morajo še učiti. Učile so se napačno. Zdaj je treba razumeti, da se mora ta znanost dopolniti z znanostjo o čim pravilnejšem umiku. Treba je razumeti — in revolucionarni razred se uči razumevati ob svojih grenkih izkušnjah — da ni mogoče zmagati, če se nismo naučili pravilno napačno in se pravilno umikati. Izmed vseh poraženih opozicionalnih in revolucionarnih strank so se boljševiki umaknili v najlepšem redu, z najmanjšimi izgubami za svojo »armado«, z največjo ohranitvijo njenega jedra, z najmanjšimi razkoli (glede na njihovo globino in neozdravljivost), z najmanjšo demoralizacijo in največjo sposobnostjo, da se zopet lotijo dela na kar najbolj obsežen, pravilen in energičen način. In boljševiki so to

dosegli le zaradi tega, ker so neusmiljeno razkrinkali in izgnali frazarske revolucionarje, ki niso hoteli razumeti, da se je treba umakniti, da se je treba znati umakniti, da se je brezpogojno treba naučiti legalnega dela v najreakcionarnejših parlamentih, v najreakcionarnejših sindikalnih, združnih, zavarovalnih in podobnih organizacijah.

Leta poleta (1910—1914). Spočetka je bil polet neverjetno počasen, pozneje, po lenskih dogodkih¹ leta 1912, nekoliko hitrejši. Boljševiki so morali premagati neverjetne težave, da so odrinili menjševike, katerih vlogo kot agentov buržoazije v delavskem gibanju je celotna buržoazija po letu 1905 prav dobro razumela in jih zato na tisoč načinov podpirala proti boljševikom. Toda boljševikom to nikoli ne bi uspelo, če ne bi ubrali pravilne taktike, namreč da so združili ilegalno delo z obveznim izkoriščanjem — »legalnih možnosti«. V nadvse reakcionarni dumi so osvojili boljševiki vso delavsko kurijo.

Prva imperialistična svetovna vojna (1914—1917). Kljub skrajno reakcionarnemu značaju »parlamenta« izkazuje legalni parlamentarizem stranki revolucionarnega proletariata, boljševikom, nadvse koristne usluge. Boljševiški poslanci gredo v izgnanstvo v Sibirijo. V emigrantskem časopisju prihajajo do polnega izraza vsi odtenki naziranj socialnega imperializma, socialnega šovinizma, socialnega patriotizma, nedoslednega in doslednega internacionalizma, pacifizma in revolucionarnega zanikanja pacifističnih iluzij. Učeni bedaki in stare babe II. Internationale, ki so zaničljivo in ošabno vihale nosove zaradi izredno številnih »frakcij« v ruskem socializmu in zaradi ogorčene medsebojne borbe teh frakcij, niso bile sposobne — ko je vojna odpravila v *vseh* naprednih deželah toliko opevano »legalnost« — organizirati vsaj približno tako svobodno (ilegalno) izmenjavo mnenj in tako svobodno (ilegalno) zgraditev pravih naziranj, kakor

¹ 17. aprila 1912. leta je caristična soldateska streljala na delavce v izpirališčih zlata ob reki Leni v Sibiriji, pri čemer jih je bilo 50 ubitih in ranjenih. — Op. uredn.

so jo organizirali ruski revolucionarji v Švici in v vrsti drugih dežel. Ravno zato so se izkazali desni socialni patrioti in »kautskijanci« vseh dežel kot najhujši izdajalci proletariata. In če so boljševiki znali zmagati v letih 1917—1920, je bil eden glavnih vzrokov te zmage v tem, da so boljševiki že od konca 1914. leta brez prizanašanja razkrinkavali gnusnost, ostudnost in nizkotnost socialnega šovinizma in »kautskijanstva« (čemu ustreza francoski longuetizem, naziranje voditeljev Neodvisne delavske stranke in fabijevcev v Angliji, Turatija v Italiji itd.), množice pa so potem na lastnih izkušnjah čedalje bolj prihajale do prepričanja, da so nazori boljševikov pravilni.

Druga revolucija v Rusiji (od februarja do oktobra 1917). Neverjetno preživeli in zastareli carizem je (zaradi udarcev in bremen strahotne vojne) rodil neverjetno razdiralno silo, usmerjeno proti njemu samemu. V nekaj dneh se je Rusija preobrazila v demokratično buržoazno republiko, ki je bila — glede na vojne razmere — svobodnejša kot katera koli druga dežela na svetu. Vlado so sestavljali — kot v najbolj »strogo parlamentarnih« republikah — voditelji opozicionalnih in revolucionarnih strank, pri čemer je položaj voditelja kake opozicionalne stranke v parlamentu, pa najsi je bil parlament najreakcionarnejši, *olajšal* poznejšo vlogo takega voditelja v revoluciji.

Menjševiki in »socialisti-revolucionarji« so si v nekaj tednih sijajno usvojili vse metode in manire, vse dokaze in sofizme evropskih junakov II. Internacionale, ministerialistov in ostale oportunistične sodrge. Vse, kar beremo zdaj o Scheidemannih in Noskejih, Kautskem in Hilferdingu, o Rennerju in Austerlitzu, o Ottu Bauerju in Fritzu Adlerju, o Turatiju in Longuetu, o fabijevcih in voditeljih Neodvisne delavske stranke v Angliji, vse to se nam zdi (in dejansko tudi je) dolgočasno ponavljanje, lajnjanje znane in stare viže. Vse to smo že videli pri menjševikih. Zgodovina si je dovolila šalo in je dopustila, da so oportunisti zaostale dežele prehiteli oportuniste mnogih naprednih dežel.

Če so vsi junaki II. Internacionale doživeli bankrot in se osramotili ob vprašanju pomena in vloge sovjetov ter sovjetske

oblasti, če so se posebno »očitno« osramotili in se zmedli ob tem vprašanju voditelji treh zelo važnih strank, ki so zdaj izstopile iz II. Internationale (nemške Neodvisne socialnodemokratske stranke, francoskih longuetistov in angleške Neodvisne delavske stranke), če so se vsi izkazali kot sužnji predsodkov maloburžoazne demokracije (popolnoma v duhu malomeščanov iz 1848, ki so se imenovali »socialne demokrate«), smo vse to že videli na primeru menjševikov. Zgodovina si je dovolila šalo in dopustila, da so v Rusiji leta 1905 nastali sovjeti, da so sovjete od februarja do oktobra 1917 falsificirali menjševiki, pa so bankrotirali, ker niso mogli doumeti vloge in pomena sovjetov, in da se je dandanes *po vsem svetu* rodila ideja sovjetske oblasti in se z brezprimerno naglavo razširila med proletariatom vseh dežel, pri čemer so stari junaki II. Internationale zaradi svoje nesposobnosti, da bi doumeli vlogo in pomen sovjetov, *povsod* doživeli enak polom kot naši menjševiki. Izkušnje so dokazale, da bodo morale v nekaterih prav bistvenih vprašanih proletarske revolucije vse dežele neizbežno preživeti isto, kar je preživela Rusija.

Boljševiki so pričeli zelo previdno svojo zmagovito borbo proti parlamentarni (v resnici) buržoazni republiki in proti menjševikom in je niso kar tako enostavno pripravljali — v nasprotju s pojmovanjem, ki ga zdaj pogosto srečujemo v Evropi in Ameriki. V začetku omenjenega razdobja *nismo* pozivali k strmoglavljenju vlade, temveč smo razlagali, da ni mogoče strmoglaviti vlade *brez* poprejšnjih sprememb v sestavu in razpoloženju sovjetov. Nismo razglašali bojkota buržoaznega parlamenta, ustavodajne skupščine, ampak smo — od aprilske konference naše partije leta 1917 — govorili uradno v imenu partije, da je buržoazna republika z ustavodajno skupščino boljša od enake republike brez ustavodajne skupščine, da pa je »delavsko-kmečka«, sovjetska republika boljša od vsake buržoaznodemokratske, parlamentarne republike. Brez take previdne, temeljite, preudarne in dolgotrajne priprave bi oktobra 1917 ne mogli niti zmagati niti obdržati te zmage.

IV

KATERI SO BILI SOVRAŽNIKI V DELAVSKEM GIBANJU, KI SE JE V BOJU Z NJIMI BOLJŠEVIZEM RAZVIJAL, UTRJEVAL IN PREKALIL

Prvič in največ v boju proti oportunističnemu, ki je leta 1914 končno javno prerasel v socialni šovinizem, končno javno prestopil na stran buržoazije proti proletariatu. To je bil seveda glavni sovražnik boljševizma v delavskem gibanju. Ta sovražnik ostaja tudi nadalje glavni sovražnik v mednarodnem merilu. Temu sovražniku je boljševizem posvečal in še posveča največjo pozornost. O tej plati delovanja boljševikov so zdaj že zadosti dobro poučeni tudi v tujini.

Nekaj drugega moramo povedati o nekem drugem sovražniku boljševizma v delavskem gibanju. V tujini še vse premalo vedo, da je boljševizem zrasel, se izoblikoval in prekalil v dolgoletni borbi proti *maloburžoazni revolucionarnosti*, ki je podobna anarchizmu ali si marsikaj pri njem izposoja, ki v vsem bistvenem odstopa od pogojev in potreb doslednega proletarskega razrednega boja. Teoretično je za marksiste popolnoma jasno in so popolnoma potrdile izkušnje vseh evropskih revolucij in revolucionarnih gibanj, da se malega lastnika, malega posestnika (socialni tip, ki v mnogih evropskih deželah predstavlja zelo široke množice) rada polasti ekstremna revolucionarnost, ker je pod kapitalizmom izpostavljen stalnemu zatiranju in propadanju in se mu zelo pogosto nenavadno močno in naglo poslabšajo življenjski pogoji, ni pa sposoben, da bi pokazal vztrajnost, organiziranost, disciplino in stanovitnost. Od strahot kapitalizma »podivjan« malomeščan je socialni pojav, ki je prav tako kot

anarhizem značilen za vse kapitalistične dežele. Nestanovitnost te revolucionarnosti, njena jalovost, njena lastnost, da se hitro sprevrže v pokornost, apatičnost in fantaziranje, ali celo, da ga do »besnosti« prevzame ta ali ona buržoazna »modna« struja — vse to je splošno znano. Toda teoretično, abstraktno priznanje teh resnic še nikakor ne bo rešilo revolucionarnih strank starih napak, ki se vedno pojavljajo ob nepričakovanih prilikah, v nekoliko novi obliki, v prej še neznani preobleki ali okolju, v originalnih — bolj ali manj originalnih — okoliščinah.

Anarhizem je bil pogosto svojevrstna kazen za oportunistične grehe delavskega gibanja. Oba izrastka sta se medsebojno dopolnjevala. In če je imel anarhizem v Rusiji, kljub močnejšemu maloburžoaznemu sestavu prebivalstva, v primeri z evropskimi deželami med obema revolucijama (1905 in 1917) in med njuno pripravo razmeroma neznaten vpliv, je to brez dvoma deloma zasluga boljševizma, ki se je vedno najbolj brezobzirno in nepomirljivo boril proti oportunizmu. Pravim »deloma«, kajti še pomembnejša za oslabitev anarhizma v Rusiji je bila okolnost, da je v preteklosti (v sedemdesetih letih 19. stol.) imel možnost, da se nenavadno bujno razbohoti in do kraja pokaže svojo nezanesljivost, svojo neporabnost kot vodilna teorija revolucionarnega razreda.

Boljševizem je ob svojem nastanku leta 1903 prevzel tradicijo brezobzirnega boja proti maloburžoazni, polanarhistični (ali za koketiranje z anarhizmom sposobni) revolucionarnosti. Te tradicije, ki so bile vedno žive v revolucionarni socialni demokraciji, so se pri nas v letih 1900—1903, ko je bil položen temelj množične partije revolucionarnega proletariata v Rusiji, posebno utrdile. Boljševizem je prevzel borbo proti stranki, ki je najbolj izražala tendence maloburžoazne revolucionarnosti, namreč proti stranki »socialistov-revolucionarjev« in nadaljeval to borbo v treh glavnih točkah. Ta stranka, ki je odklanjala marksizem, prvič, nikakor ni hotela (ali morda pravilneje: ni mogla) doumeti, da moramo pred vsako politično akcijo strogo objektivno pretehtati razredne sile in njih vzajemna razmerja. Drugič, ta stranka se je štela

za posebno »revolucionarno« ali »levičarsko« zato, ker je zagovarjala individualni teror in atentate, kar smo marksisti odločno odklanjali. Seveda smo odklanjali individualni teror le iz razlogov smotrnosti. Ljudi pa, ki so bili sposobni »načelno« obsojati teror Velike francoske revolucije ali sploh teror zmagovite in od buržoazije vsega sveta obkoljene revolucionarne partije, te ljudi je že Plehanov v letih 1900—1903, ko je bil marksist in revolucionar, zasmehoval in zaničeval. Tretjič, »socialisti-revolucionarji« so šteli za »levičarstvo« zasmehovanje razmeroma neznatnih oportunističnih grehov nemške socialne demokracije, medtem ko so hkrati posnemali skrajne oportuniste iste stranke, n. pr. v agrarnem vprašanju ali v vprašanju diktature proletariata.

Zgodovina je zdaj, mimogrede omenjeno, v velikem, svetovnozgodovinskem merilu potrdila naziranje, ki smo ga vedno zagovarjali, namreč naziranje, da se je *revolucionarna* nemška socialna demokracija (ne smemo pozabiti, da je že Plehanov leta 1900—1903 zahteval, da se Bernstein izključi iz stranke, in da so boljševiki, ki so vedno ostali zvesti tej tradiciji, leta 1913 razkrinkali vso nizkotnost, podlost in izdajstvo Legiena¹) *kar najbolj približala* partiji, ki jo revolucionarni proletariat potrebuje, da bi lahko zmagal. Zdaj v letu 1920, po vseh teh sramotnih zlomih in krizah med vojno in prva leta po vojni razločno vidimo, da je izmed vseh zahodnih strank ravno nemška revolucionarna socialna demokracija dala najboljše voditelje in si tudi hitreje opomogla, okrevala in okrepila kakor ostale. To vidimo tudi pri stranki spartakovcev in pri levem, proletarskem krilu »Neodvisne socialnodemokratske stranke Nemčije«, ki vodi neomajno borbo proti oportunizmu in neznačajnosti Kautskyh, Hilferdingov, Ledebourjev in Crispienov. Če zdaj na splošno pogledamo na povsem zaključeno zgodovinsko razdobje od Pariške komune do prve socialistične Sovjetske republike, vidimo razmerje marksizma in anarhizma v prav določenih in neizpodbitnih obrisih.

¹ Glej *Leninov* članek: Česa ne posnemajmo v nemškem delavskem gibanju, Dela, XX. zv., 4. izd., str. 231—235. — Op. uređn.

Konec koncev je imel marksizem prav, in če so anarhisti upravičeno kazali na oportunistem v večini socialističnih strank razširjenih naziranj o državi, je temeljil ta oportunistem, prvič, na potvorbi in celo na direktni utaji Marxovih naziranj o državi (v svoji knjigi »Država in revolucija« sem pripomnil, da je Bebel šest in trideset let, od leta 1875 do leta 1911, skrival neko Engelsovo pismo, ki posebno plastično, ostro, odkrito in jasno razkriva oportunistem običajnih socialnodemokratskih naziranj o državi); drugič, ta oportunistična naziranja, priznanje sovjetske oblasti in njenih prednosti nad buržoazno parlamentarno demokracijo, so najhitreje in najtemeljiteje popravile ravno najbolj marksistične struje v evropskih in ameriških socialističnih strankah.

V dveh primerih je zavzela borba boljševizma proti »levim« odklonom v lastni partiji posebno velik obseg; leta 1908, ko se je pojavilo vprašanje sodelovanja v vseskozi reakcionarnem »parlamentu« in v legalnih delavskih družtvih, utesnjenih z najreakcionarnejšimi zakoni; in leta 1918 (brest-litovski mir), ko je bilo na dnevnem redu vprašanje, ali je dopusten ta ali oni »kompromis«.

Leta 1908 so bili iz naše partije izključeni »levi« boljševiki, ker so se trdovratno branili, da bi spoznali nujnost sodelovanja v vseskozi reakcionarnem »parlamentu«. »Levi«, med njimi mnogi sijajni revolucionarji, ki so pozneje zopet postali (in ostali) dobri člani Komunistične partije, so se posebno sklicevali na uspešne izkušnje z bojkotom leta 1905. Ko je car avgusta 1905 objavil sklicanje posvetovalnega »parlamenta«, so boljševiki — v nasprotju z vsemi opozicionalnimi strankami in v nasprotju z menjševiki — razglasili bojkot tega parlamenta, in revolucija v oktobru 1905 je z njimi res pomedla. Takrat je bil bojkot pravilen ne zaradi tega, ker je odklanjanje sodelovanja v reakcionarnih parlamentarnih na sploh pravilno, temveč zaradi tega, ker je bil pravilno ocenjen objektivni položaj, ki je vodil k hitremu pretvarjanju množičnih stavk najprej v politično, potem v revolucionarno stavko, in končno v vstajo. Vrh tega se je takrat

bila borba za to, ali naj ostane sklicanje prve reprezentativne skupščine v rokah carja, ali pa naj poskusimo iztrgati to sklicanje iz rok stare vlade. Kolikor ni več bilo in ni moglo biti gotovo, da je podan analogen objektivni položaj, ki se razvija v isti smeri in v istem tempu, toliko je bojkot nehal biti pravilen.

Boljševiški bojkot »parlamenta« leta 1905 je obogatil revolucionarni proletariat za izredno dragoceno politično izkušnjo; pokazal je, da je pri kombiniranju legalnih in ilegalnih parlamentarnih in izvenparlamentarnih oblik boja včasih koristno in celo brezpogojno potrebno, da se znamo odpovedati parlamentarnim oblikam boja. Toda slepo posnemanje, nekritično prenašanje teh izkušenj na *druge* pogoje, na *druge* razmere, je največja napaka. Napaka, čeprav majhna in lahko popravljiva, je bil že boljševiški bojkot »dume« leta 1906.¹ Skrajno resna in težko popravljiva napaka je bil bojkot v letih 1907, 1908 in v naslednjih letih, ko na eni strani ni bilo mogoče pričakovati posebno hitrega naraščanja revolucionarnega vala, ki je prešel v vstajo, in ko se je na drugi strani iz celotnega zgodovinskega položaja obnovljene buržoazne monarhije pokazala potreba, združiti legalno in ilegalno delo. Če se zdaj ozremo nazaj na popolnoma zaključeno zgodovinsko razdobje, čigar zveza z naslednjimi razdobji je že povsem očitna, postane posebno jasno, da boljševiki *ne bi mogli* v letih 1908—1914 ohraniti trdnega jedra revolucionarne proletarske partije (kaj šele, da bi ga utrdili, razvili in okrepili), če ne bi v najostrejših borbah branili naziranje, da *moramo* ilegalne oblike boja združiti z legalnimi in da *moramo* sodelovati v vseskozi reakcionarnem parlamentu in vrsti drugih, po reakcionarnih zakonih utesnjenih ustanovah (bolniško-zavarovalnih blagajnah ipd.).

Leta 1918 ni prišlo do razkola. »Levi« komunisti so tvorili takrat le posebno skupino ali »frakcijo« v naši partiji, in sicer

¹ Pri politiki in strankah se dá uporabiti — z ustrežajočimi spremembami — isto, kar velja za posamezne ljudi. Pameten ni tisti, ki ne dela napak. Takih ljudi ni in jih tudi biti ne more. Pameten je tisti, ki ne dela preveč bistvenih napak in jih zna lahko in hitro popravljati.

ne dolgo. Istega leta, leta 1918, so najvidnejši predstavniki »le-vega komunizma«, n. pr. Radek in Buharin, odkrito priznali svojo napako. Mislili so, da je bil brest-litovski mir za partijo revolucionarnega proletariata načelno nedopusten in škodljiv kompromis z imperialisti. To je bil zares kompromis z imperialisti, toda ravno tak in v takih okoliščinah, kakršen je bil v danih okoliščinah potreben.

Če danes slišim, kako napadajo našo taktiko pri podpisu brest-litovske mirovne pogodbe n. pr. »socialisti revolucionarji«, ali če mi tovariš Lansbury v razgovoru pravi: »Naši voditelji Trade-unionov v Angliji pravijo, da so tudi njim kompromisi dovoljeni, če so bili dovoljeni boljševikom,« odgovorim navadno najprej s preprosto in »popularno« primero:

Predstavljajte si, da ustavijo vaš avto oboroženi banditi. Daste jim svoj denar, potni list, revolver, avto. Rešeni boste prijetne družbe banditov. To je brez dvoma kompromis. »Do ut des.« (»Dam« ti denar, orožje, avto, »da mi daš« možnost, odnesti zdravo kožo.) Težko pa bi bilo iztakniti pametnega človeka, ki bi proglasil tak kompromis za »načelno nedopusten«, ali osebo, ki ga je sklenila, za pomagača banditov (čeprav bi banditi, ko so sedli v avtomobil, lahko uporabili avtomobil in orožje za nadaljnje roparske napade). Naš kompromis z banditi nemškega imperializma je bil podoben takemu kompromisu.

Ko pa so menjševiki in eserji v Rusiji, scheidemannovci (in v znatni meri kautskyjanci) v Nemčiji, Otto Bauer in Friedrich Adler (da niti ne govorimo o gospodih Rennerjih & Co) v Avstriji, Renaudeli, Longueti & Co v Franciji, fabijevci, »neodvisni« in »labouristi« v Angliji v letih 1914—1918 in 1918—1920 sklepali *kompromise* z banditi svoje lastne, včasih pa tudi »zavezniške« buržoazije *proti* revolucionarnemu proletariatu svoje dežele, tedaj so vsi ti gospodje ravnali kot *pomagači banditov*.

Zaključek je jasen. »Načelno« odklanjati kompromise, zanikati dopustnost kakršnih koli kompromisov sploh je otročarija, ki je pač ne moremo jemati resno. Politik, ki želi koristiti revolucionarnemu proletariatu, mora znati izluščiti *konkretne* primere

ravno tistih kompromisov, ki so nedopustni, ki predstavljajo oportunistem in *izdajstvo*, ter usmeriti vso silo kritike, vso ostrino neprizanesljivega razkrinkavanja in nespravljivega boja proti *tem konkretnim* kompromisom ter preprečiti premetenim, »poslovnim« socialistom in parlamentarnim jezuitom, da bi se z govoričenjem o »kompromisih nasploh« izognili in izmaknili odgovornosti. Gospodje angleški »voditelji« Trade-unionov, pa tudi Fabijevskega društva in »neodvisne« delavske stranke se ravno na ta način izmikajo odgovornosti za *izdajstvo*, ki so ga sami zagrešili, za *tak* kompromis, ki so ga sklenili in ki pomeni v resnici najhujši oportunistem in izdajstvo.

Imamo različne kompromise. Znati moramo analizirati okoliščine in konkretne pogoje vsakega kompromisa ali vsake posamezne vrste kompromisov. Naučiti se moramo razlikovati človeka, ki je dal banditom denar in orožje, da bi zmanjšal zlo, ki ga povzročajo, in pomagal, da jih ujamejo in postrele, od tistega človeka, ki daje banditom denar in orožje, da bi z njimi delil plen. To v politiki še zdaleč ni vedno tako lahko kot v navedenem otročje preprostem primeru. Tisti pa, ki bi si hotel izmisliti za delavce recept, ki bi dal že vnaprej gotove rešitve za vse primere v življenju, ali ki bi obljubljal, da v politiki revolucionarnega proletariata ne bo nobenih težav in nobenih zapletenih situacij, tisti bi bil preprosto šarlatan.

Da se izognem napačnim razlagam, bom — čeprav le na kratko — poskusil očrtati nekatera temeljna načela za analizo konkretnih primerov.

Partija, ki je sklenila z nemškimi imperialisti kompromis, ki je obstajal v podpisu brest-litovske mirovne pogodbe, je v praksi oblikovala svoj internacionalizem od konca leta 1914. Ni se bala razglasiti poraz carske monarhije in ožigosati »obrambo domovine« v vojni dveh imperialističnih roparjev. Poslanci te partije v dumi so šli v pregnanstvo v Sibirijo, namesto da bi nastopili pot, ki vodi v buržoaznih vladah do ministrskih stolčkov. Revolucija, ki je vrgla carizem in ustvarila demokratično republiko, je postavila to partijo pred novo, velikansko preizkušnjo. Partija

se ni spuščala v nikaka paktiranja s »svojimi« imperialisti, temveč je pripravljala njihov padec in jih je tudi vrgla. Ko si je ta partija osvojila politično oblast, ni pustila kamna na kamnu od veleposestniške in kapitalistične lastnine. Ko je ta partija objavila in raztrgala tajne pogodbe imperialistov, je predlagala mir *vsem* narodom in se uklonila nasilju brest-litovskih roparjev šele potem, ko so anglo-francoski imperialisti mir onemogočili in ko so boljševiki vse storili, kar je bilo v človeških močeh, da bi pospešili revolucijo v Nemčiji in drugih deželah. Popolna pravilnost tega kompromisa, ki ga je sklenila taka partija v takih okoliščinah, postaja vsak dan jasnejša in očitnejša vsem in vsakomur.

Menjševiki in eserji v Rusiji (prav tako kot vsi voditelji II. Internacionalne po vsem svetu v letih 1914—1920) so pričeli z izdajstvom, ko so direktno ali indirektno opravičevali »obrambo domovine«, to je obrambo *svoje* roparske buržoazije. Nadaljevali so izdajstvo, ko so stopili v koalicijo z buržoazijo *svoje* dežele in se skupno s *svojo* buržoazijo borili proti revolucionarnemu proletariatu *svoje* dežele. Njihov blok, sprva s Kerenskim in kadeti, potem s Kolčakom in Denikinom v Rusiji, je bil — prav tako kot blok njihovih inozemskih somišljenikov z buržoazijo *njihovih* dežel — prehod v tabor buržoazije, proti proletariatu. Njihov kompromis z imperialističnimi banditi je bil od začetka do konca v tem, da so bili *pomagači* imperialističnega banditstva.

»LEVI« KOMUNIZEM V NEMČIJI
VODITELJI — PARTIJA — RAZRED — MNOŽICA

Nemški komunisti, o katerih bom zdaj govoril, se ne imenujejo »levi«, temveč — če se ne motim — »načelna opozicija«. Da pa popolnoma kažejo simptome »otroške bolezni levičarstva«, bomo videli v nadaljnjih izvajanjih.

Od »krajevne skupine v Frankfurtu na Meni« izdana drobna brošura »Razkol v Komunistični partiji Nemčije« (Zveza spartakovcev), ki zastopa naziranje te opozicije, razlaga v prav nazorni, precizni, jasni in strnjeni obliki bistvo njenih naziranj. Nekateri citati iz nje bodo zadostovali, da se čitatelj seznaní z bistvom teh naziranj:

»Komunistična partija je partija najodločnejšega razrednega boja...«

»...Politično tvori ta prehodna doba« (med kapitalizmom in socializmom) »razdobje proletarske diktature...«

»...Nastaja vprašanje, kdo mora biti nosilec diktature: komunistična partija ali proletarski razred?... Ali naj načelno stremimo za diktaturo komunistične partije ali proletarskega razreda?!!... (Poudarek povsod točno po originalu.)

Nadalje pisec brošure obdolžuje »CK« Komunistične partije Nemčije, da išče poti do koalicije z Neodvisno socialnodemokratsko stranko Nemčije, da je ta »CK« zastavil »vprašanje o načelnem priznanju vseh političnih bojnih sredstev«, tudi parlamentarizma, le zato, da bi prikriil svoja resnična in glavna stremjenja, vzpostaviti koalicijo z neodvisnimi. In brošura nadaljuje:

»Opozicija je izbrala drugo pot. Mnenja je, da je vprašanje oblasti komunistične partije in diktature partije le vprašanje taktike. V vsakem primeru je oblast komunistične partije zadnja oblika sleherne oblasti neke stranke. Načelno moramo stremeti sa diktaturo proletarskega razreda. In vse ukrepe partije, njeno organizacijo, njeno obliko borbe, njeno strategijo in taktiko — vse to moramo prilagoditi temu. V skladu s tem moramo z vso odločnostjo odkloniti vsak kompromis z drugimi strankami, vsak povratek k borbenim oblikam parlamentarizma, ki so se zgodovinsko in politično preživele, vsako politiko laviranja in paktiranja.« »Specifično proletarske metode revolucionarnega boja moramo posebno poudariti. Za vključevanje najširših proletarskih krogov in plasti, ki morajo nastopiti v revolucionarnem boju pod vodstvom komunistične partije, pa je treba ustvariti nove organizacijske oblike na najširši podlagi in v najširšem okviru. Zbirališče vseh revolucionarnih elementov je delavska zveza, zgrajena na temelju tovarniških organizacij. V njej se morajo združiti vsi delavci, ki so sledili gestu: ven iz sindikatov. Tu se formirajo najširše bojne vrste borečega se proletariata. Priznanje razrednega boja, sistema sovjetov in diktature zadošča za vstop. Vsa nadaljnja, politična vzgoja borečih se množic in politična orientacija v boju je naloga komunistične partije, ki je izven delavske zveze...«

»... Dve komunistični partiji si torej sedaj stojita nasproti:

Prva, partija voditeljev, ki stremi za tem, da organizira revolucionarni boj in ga vodi od zgoraj, ki pristaja na kompromise in parlamentarizem, da bi ustvarila situacijo, ki bi ji dovoljevala vstop v koalicijsko vlado, katera bi imela v rokah diktaturo.

Druga, množična partija, ki pričakuje, da se razplamti revolucionarni boj od spodaj, ki pozna in uporablja za ta boj eno samo smotrno metodo, ki odklanja vse in vsakršne parlamentarne in oportunistične metode. Ta edina metoda je metoda brezpogojnega strmoglavljenja buržoazije, nakar bi ustanovili proletarsko razredno diktaturo za uresničenje socializma...«

»...Tam diktatura voditeljev — tu diktatura množic! Tako se glasi naše geslo.«

To so najbistvenejše teze, ki označujejo naziranja opozicije v nemški komunistični partiji.

Vsak boljševik, ki se je zavestno udeleževal razvoja boljševizma od leta 1903 ali ga opazoval od blizu, bo ob čitanju teh razglabljanj takoj dejal: »Kako stara, davno znana brozga! Kakšna ‚leva‘ otročarija!«

Oglejmo si pobliže ta razglabljanja.

Že vprašanje: »Diktatura partije ali diktatura razreda? — Diktatura (partija) voditeljev ali diktatura (partija) množic?« je tako postavljeno, da priča o najneverjetnejši in brezizhodni idejni zmedi. Ljudje si prizadevajo, da bi si *izmislili* nekaj prav posebnega, in v svoji vnemi po modrosti postanejo smešni. Splošno je znano, da se množice delijo na razrede; da lahko postavljamo množice proti razredom le takrat, kadar postavimo ogromno večino na sploh, nerazčlenjeno glede na njen položaj v družbenem proizvodnem sistemu, proti onim kategorijam, ki zavzemajo v družbenem proizvodnem sistemu poseben položaj; da vodijo razrede navadno in v večini primerov, vsaj v sodobnih civiliziranih deželah, politične stranke; da politične stranke po splošnem pravilu vodijo bolj ali manj trdne skupine najbolj avtoritativnih, vplivnih, izkušenih oseb, ki jih volijo na najodgovornejša mesta in se imenujejo voditelji. Vse to je abc... Vse to je preprosto in jasno. Čemu je namesto tega potrebna neka latovščina, nek nov volapik¹? Na eni strani so se ljudje očitno zmedli, ko so se znašli v težkem položaju, kajti hitro menjavanje legalnosti in ilegalnosti stranke moti navadno, normalno, preprosto razmerje med voditelji, strankami in razredi. V Nemčiji in tudi v ostalih evropskih deželah so se preveč privadili na legalnost, na svobodne in po pravilih izvedene volitve »voditeljev« na rednih strankinih zborovanjih, na udobno kontrolo razrednega sestava strank z volitvami v parlament, s pomočjo zborovanj in časopisov, z opazo-

¹ (Neuspeli) poskus svetovnega jezika. — Op. uredn.

vanjem razpoloženja v delavskih in ostalih združenjih itd. Ko je bilo zaradi viharnega poteka revolucije in razvoja državljsanske vojne treba hitro preiti od te navade k menjavanju legalnosti in ilegalnosti, h kombiniranju obeh, k »neudobnim«, »nedemokratičnim« metodam izločanja ali formiranja ali ohranjevanja »skupin voditeljev« — so se ti ljudje zmedli in si pričeli izmišljati največje nesmisle. Nekateri člani holandske komunistične partije, ki so bili tako nesrečni, da so se rodili v majhni deželi s tradicijo in pogoji posebno privilegiranega in posebno stabilnega legalnega položaja, ljudje, ki menjavanja legalnosti in ilegalnosti sploh nikoli niso poznali, so se verjetno sami zapletli in zmedli ter pripomogli k absurdnim domislekom.

Na drugi strani imamo enostavno opravka s tem, da nepremišljeno in brez zveze uporabljajo besedici »množica« in »voditelji«, ki sta dandanes v »modi«. Ljudje so mnogo slišali o napadih proti »voditeljem«, o tem, kako postavljajo »voditelje« proti »množici«, in so si to dobro zapomnili. Da bi pa razmislili, za kaj prav za prav gre, in si stvar razjasnili — tega niso znali.

Nasprotje med »voditelji« in »množicami« se je pojavilo posebno jasno in ostro v vseh deželah ob koncu imperialistične vojne in pozneje. Glavni vzrok tega pojava sta Marx in Engels v letih 1852—1892 ponovno razložila na primeru Anglije. Monopolni položaj Anglije je privedel do tega, da se je iz »množice« izločila nekakšna polburžoazna, oportunistična »delavska aristokracija«. Voditelji te delavske aristokracije so stalno prehajali k buržoaziji, ki jih je — direktno ali indirektno — vzdrževala. Marx si je nakopal častno sovraštvo te sodrge s tem, da jo je odkrito ožigosal za izdajalce. Najnovejši imperializem (20. stoletja) je ustvaril nekaterim naprednim deželam privilegiran monopolni položaj in na tej podlagi se je v II. Internacionali povsod izoblikoval tip izdajalskih voditeljev, oportunistov, socialnih šovinistov, ki so zastopali interese svojega ceha, interese svoje tenke plasti delavske aristokracije. Prišlo je do izolacije oportunističnih strank od »množic«, to je od najširših plasti delovnih slojev, od njih večine, od najslabše plačanih delavcev.

Zmaga revolucionarnega proletariata je nemogoča brez boja proti temu zlu, je nemogoča, če ne razkrinkamo, ožigosamo in preženemo oportunističnih socialno-izdajalskih voditeljev. Takšna je tudi bila politika III. Internacionale.

Če pa se sedaj kdo povzpne do tega, da na splošno postavlja diktaturo množic v nasprotje z diktaturo voditeljev, je to smešen nesmisel in neumnost. Posebno komično je, da namesto starih voditeljev, ki imajo splošno človeške nazore o preprostih stvareh, postavljajo (pod parolo: »Dol z voditelji!«) *nove voditelje*, ki prodajajo prismojenost in nesmisel. To so v Nemčiji: Lauffenberg, Wolfheim, Horner, Karl Schröder, Friedrich Wendel, Karl Erler.¹ Erlerjevi poskusi, da bi vprašanje »poglobil« in sploh proklamiral nepotrebno in »buržoazno« političnih strank — predstavljajo že take Herkulove stebre nesmiselnosti, da moramo nad tem le še skomizgniti z rameni. Tu vidimo zares, kako lahko iz neke majhne napake nastane zelo velika napaka, če na njej vztrajamo, če jo hočemo globokoumno utemeljiti, če jo hočemo »speljati do konca«.

Zanikanje partijske discipline in partijske discipline — to so *plodovi* opozicije. To je enakovredno popolni razorožitvi proletariata v *prid buržoazije*. To je enakovredno ravno tisti maloburžoazni razcepljenosti, nestanovitnosti, nesposobnosti za vztrajnost, za

¹ »Komunistični delavski časopis« (»Komunistische Arbeiterzeitung«), Hamburg, 7. februarja 1920, št. 32, članek »Razpust partije« od Karla Erlerja: »Delavski razred ne more razbiti buržoazne države, ne da bi uničil buržoazno demokracijo, in buržoazne demokracije ne more uničiti, ne da bi razbil stranke.«

Najbolj zmešane glave med romanskimi sindikalisti in anarhisti so lahko dobili »zadoščenje«: kajti solidni Nemoi, ki se očitno smatrajo za marksiste (K. Erler in K. Horner s svojimi članki v omenjenem časopisu posebno solidno dokazujeta, da se smatrata za solidne marksiste, in čvekata na posebno komičen način neverjetne nesmisle, s čimer razodevata, da nista razumela abecede marksizma), so se povzpeli tako daleč, da mlatiijo samo še prazno slamo. Samo priznavanje marksizma nas še ne reši napak. To vedo Rusi posebno dobro, kajti pri nas je bil marksizem posebno pogosto »moda«.

združevanje, za skladno delovanje, ki neizogibno uničijo vsako proletarsko revolucionarno gibanje, če jim pustimo, da se razbohotijo. Zanikati partijnost z vidika komunizma, se pravi, napraviti skok od predvečera poloma kapitalizma (v Nemčiji), ne do najnižje in ne do srednje, temveč do najvišje faze komunizma. V Rusiji preživljamo prve korake (v tretjem letu po padcu buržoazije) prehoda od kapitalizma k socializmu ali k najnižjemu stadiju komunizma. Razredi so ostali in bodo povsod ostali *še dolga leta potem*, ko bo proletariat osvojil oblast. Morda bo ta rok v Angliji krajši, ker tam nimamo kmetov (vendar pa so majhni posestniki!). Uničiti razrede ne pomeni samo pregnati zemljiško gospodo in kapitaliste — to nas je stalo razmeroma malo truda — ampak pomeni *uničiti tudi male blagovne proizvajalce*; teh pa *ni mogoče pregnati*, ni jih mogoče zatreti. Z njimi je treba *živeti v slogi*, mogoče (in treba) jih je preoblikovati in prevzgojiti le z zelo dolgotrajnim, počasnim, previdnim organizacijskim delom. Oni obdajajo proletariat od vseh strani z maloburžoazno stihijo, ga z njo prepajajo, kvarijo, stalno povzročajo, da se povrača med proletariat maloburžoazna neznačajnost, razcepljenost, individualizem, menjavajoče se navdušenje in plašnost. Potrebna je najstrožja centralizacija in disciplina v politični stranki proletariata, da se temu upremo, da pravilno, uspešno in zmagovito izpeljemo *organizatorično* vlogo proletariata (to pa je njegova *najvažnejša* vloga). Diktatura proletariata je trdovraten boj, krvav in nekrvav, nasilen in miren, vojaški in gospodarski, vzgojni in administrativni boj proti silam in tradicijam stare družbe. Moč navade milijonov in desetih milijonov ljudi je najstrašnejša sila. Brez železne in v borbi prekaljene partije, ki uživa zaupanje vsega, kar je v določenem razredu poštenega, brez partije, ki zna prisluhniti razpoloženju množic in vplivati nanj, ni mogoče uspešno voditi takega boja. Tisočkrat laže je premagati centralizirano veliko buržoazijo, kakor »premagati«
milijone in milijone malih posestnikov. Ti povzročajo s svojo dnevno, vsakdanjo, neopazno, neotipljivo, razkrajajočo dejavnostjo *ravno tiste* rezultate, ki jih buržoazija potrebuje, ki

buržoazijo *obnavljajo*. Kdor slabi, in čeprav samo za las, železno disciplino v partiji proletariata (zlasti v času njegove diktature), ta dejansko podpira buržoazijo proti proletariatu.

Razen vprašanja voditeljev, partije, razreda, množice moramo postaviti vprašanje »reakcionarnih« sindikatov. Najprej pa bi si še dovolil nekaj končnih opomb na temelju izkušenj naše partije. V naši partiji smo *vedno imeli* napade proti »diktaturi voditeljev«. Prvih takih napadov se spominjam v letu 1895, ko partije formalno še ni bilo, pač pa se je začela oblikovati centralna skupina v Peterburgu in morala prevzeti vodstvo okrajnih skupin. Na IX. kongresu naše partije (aprila 1920) smo imeli majhno opozicijo, ki je tudi besedičila proti »diktaturi voditeljev«, proti »oligarhiji« itd. Zato ni »otročka bolezen« »levega komunizma« pri Nemcih za nas nič čudnega, nič novega, nič strašnega. To bolezen prebolimo brez vsake nevarnosti, in organizem bo potem celo močnejši. Na drugi strani je privedlo pri nas hitro menjavanje legalnega in nelegalnega dela, ko je bilo treba posebno »skriti«, posebno konspirirati ravno glavni štab, ravno voditelje, včasih do skrajno nevarnih pojavov. Najhujše je bilo to, da se je leta 1912 vtihotapil v Centralni komite boljševikov provokater Malinovski. Malinovski je izdal desetine in desetine najboljših in najbolj predanih tovarišev, jih spravil v ječo in pospešil smrt mnogih izmed njih. Če ni povzročil še večje nesreče, je ni zato, ker je bil pri nas pravičen odnos med legalnim in nelegalnim delom. Da bi si pridobil naše zaupanje, nam je moral Malinovski kot član Centralnega komiteja partije in kot poslanec v dumi pomagati pri izdajanju legalnega dnevnega časopisja, ki se je tudi pod carizmom znalo v ustrezajoči, prikriti obliki boriti proti oportunistu menjševikov in propagirati osnovna načela boljševizma. Z eno roko je Malinovski pošiljal v ječe in smrt desetine in desetine najboljših boljševiških aktivistov, z drugo roko pa je moral pomagati vzgajati z legalnim časopisjem desetisoče novih boljševikov. O tem dejstvu naj temeljito razmišljajo tisti nemški (pa tudi angleški, ameriški, francoski in italijanski)

tovariši, pred katerimi je naloga, naučiti se revolucionarnega dela v reakcionarnih sindikatih.¹

V mnogih, in sicer v najbolj naprednih deželah buržoazija zdaj nedvomno pošilja in bo pošiljala provokaterje v komunistične partije. Spretno kombiniranje legalnega in nelegalnega dela je eno izmed orožij proti tej nevarnosti.

¹ Malinovski je bil v Nemčiji v vojnem ujetništvu. Ko se je za časa vlade boljševikov vrnil v Rusijo, so ga naši delavci takoj izročili sodišču in ga ustrelili. Menjševiki so nas posebno strupeno napadali zaradi napake, da smo imeli provokaterskega vohuna v Centralnem komiteju partije. Ko pa smo za časa Kerenskega zahtevali aretacijo in obsodbo predsednika dume Rodzijanka, ker je že pred vojno vedel za provokatersko-vohunsko delovanje Malinovskega, pa tega *ni sporočil* niti poslanecem »trudovikom« (člani »Stranke dela« v carski dumi) v dumi niti delavcem, nas niso podpirali ne menjševiki ne eserji, ki so sedeli v vladi s Kerenskim, in Rodzijanko je ostal na svobodi in neovirano odšel k Denikinu.

VI

ALI NAJ REVOLUCIONARJI DELAJO V REAKCIONARNIH SINDIKATIH

Nemški »levičarji« so mnjenja, da je treba to vprašanje brezpogojno zamikati. Po njihovem mnenju zadoščajo deklamacije in srditi vzkliki proti »reakcionarnim«, »kontrarevolucionarnim« sindikatom (posebno »solidno« in posebno bedasto dela to K. Horner) za »dokaz«, da revolucionarjem, komunistom, v rumenih, socialnošovinističnih, kompromisarskih, legienskih, kontrarevolucionarnih sindikatih ni treba delati in celo ne smejo delati.

Ta taktika je v resnici v osnovi zgrešena in ne vsebuje ničesar drugega razen praznega besedičenja, pa naj bodo nemški »levičarji« še tako prepričani o njeni revolucionarnosti.

Da bi to pojasnil, bom pričel z našimi izkušnjami — v soglasju s splošnim načrtom tega spisa, ki ima namen, prenesti na Zahodno Evropo vse tisto, kar je zanjo v zgodovini in sedanji taktiki boljševizma splošno sprejemljivo, splošno pomembno in splošno veljavno.

Razmerje med voditelji — partijo — razredom — množicami in hkrati s tem odnos diktature proletariata in njegove partije do sindikatov ima zdaj pri nas naslednjo konkretno obliko: diktaturo ostvarja v sovjetih organizirani proletariat. Vodi ga Komunistična partija boljševikov, ki ima po podatkih zadnjega partijskega kongresa (april 1920) 611.000 članov. Število članov je pred kakor tudi po Oktobrski revoluciji zelo močno nihalo in je bilo prej, celo v letih 1918 in 1919, mnogo manjše. Mi se bojimo prekomernega porasta partije, kajti v vladno partijo se neogibno

skušajo prisiliti stremuhi in prirepniki, ki ne zaslužijo nič drugega, kot da jih postrelimo. Zadnjikrat smo — samo delavcem in kmetom — na stežaj odprli vrata partije, ko je stal (pozimi 1919) Judenič nekaj vrst¹ pred Petrogradom in Denikin v Orlu (približno 350 vrst od Moskve), to je takrat, ko je pretela sovjetski republiki najhujša, smrtna nevarnost in ko pustolovci, stremuhi, prirepniki in sploh nestanovitni ljudje nikakor niso mogli računati na dobro kariero (prej na vešala in mučilnico), če bi se pridružili komunistom. Partijo, ki organizira vsako leto partijske kongrese (pri zadnjem je en delegat zastopal 1000 članov), vodi Centralni komite, ki sestoji iz 19 oseb in ki je izvoljen na partijskem kongresu. Tekoče delo v Moskvi opravljata dva ožja kolegija, tako imenovani »Orgbiro« (Organizacijski biro) in »Politbiro« (Politični biro), ki sestojita vsak iz petih članov CK in sta izvoljena na plenarnih sejah Centralnega komiteja. Tu imamo torej najbolj pristno »oligarhijo«. O nobenem važnem političnem ali organizacijskem vprašanju v kateri koli državni ustanovi naše republike se ne odloča brez direktiv Centralnega komiteja partije.

Partija se pri svojem delu opira neposredno na *sindikate*, ki so formalno *nestrankarski* in štejejo zdaj po podatkih zadnjega kongresa (aprila 1920) več kot štiri milijone članov. V resnici pa sestojijo vse vodilne ustanove velikanske večine sindikalnih organizacij in v prvi vrsti seveda vseruskega centra sindikatov (VCSPS² — Vseruski centralni svet sindikatov) iz komunistov in izvajajo vse partijske direktive. Na splošno imamo torej formalno nekomunističen, elastičen in razmeroma velik, zelo mogočen proletarski aparat, po katerem je partija tesno povezana z *razredom* in *množico* in po katerem se ostvarja *diktatura razreda* pod vodstvom partije. Brez najožje zveze s sindikati, brez krepke podpore, brez požrtvovalnega dela sindikatov ne le pri graditvi gospodarstva, *temveč tudi armade* seveda ne bi mogli

¹ Ruska vrsta znaša 1,067 km. — Op. uredn.

² Vserossijskij Centralnyj Sovet Professionalnyh Sojuzov, slov. Vseruski Centralni svet sindikatov. — Op. uredn.

vladati dežele in ostvarjati diktature niti dva meseca, kaj šele dve leti. Razume se, da pomeni ta tesna zveza v praksi zelo zapleteno in raznovrstno delo: propagando, agitacijo, pravočasna in pogostna posvetovanja ne le z vodilnimi, temveč tudi sploh z vplivnimi člani sindikatov; to pomeni odločen boj proti menjševikom, ki imajo še vedno določeno, čeprav čisto majhno število pristašev, katere navajajo k najrazličnejšim kontrarevolucionarnim pustolovščinam — od idejne obrambe *buržoazne* demokracije, od propovedovanja »neodvisnosti« sindikatov (neodvisnosti od proletarske državne oblasti!) do sabotiranja proletarske discipline itd. ipd.

Zvezo z »množicami« po sindikatih smatramo za nezadostno. Pri nas je praksa med revolucijo ustvarila *nepartijske konference delavcev* in kmetov, ki jih mi poskušamo v celoti podpirati, razvijati in razširiti, da bi sledili razpoloženju množic, se jim približali, odgovarjali na njihova vprašanja, da bi črpali iz njihovih vrst najboljše delovne moči za državna službena mesta itd. V enem zadnjih dekretov o spremembi ljudskega komisariata za državno kontrolo v »Delavsko-kmečko inšpekcijo« je tem nepartijskim konferencam priznana pravica, voliti člane v državno kontrolo, da bi izvedli različne revizije itd.

Nadalje, vse delo partije se izvaja seveda po sovjetih, ki združujejo delovne množice brez razlike poklica. Okrajni kongresi sovjetov so *demokratska* ustanova, kakršne niti najbolj demokratične republike buržoaznega sveta še niso videle. S temi konferencami (ki jih partija kolikor mogoče pazljivo zasleduje), prav tako pa tudi s stalnim pošiljanjem razredno zavednih delavcev na različna službena mesta na deželo, se ostvarja vodilna vloga proletariata nasproti kmetom, se ostvarja diktatura mestnega proletariata in se sistematično razvija borba z bogatimi, buržoaznimi, izkoriščevalskimi in špekulantskimi sloji na kmetih itd.

Tak je splošni mehanizem proletarske državne oblasti, gledan od »zgoraj«, z vidika praktične uresničitve diktature. Čitatelj bo najbrže razumel, zakaj se mora ruskemu boljševiku, ki mu je ta mehanizem znan in ki je opazoval, kako se je ta mehanizem v

petindvajsetih letih razvijal iz majhnih, ilegalnih, podtalnih krožkov, vse to govorjenje: »od zgoraj« *ali* »od spodaj«, diktatura »voditelj« *ali* diktatura »množice« itd., dozdevati kot smešen, otročji nesmisel, kot neke vrste prepir o tem, ali je človeku potrebnejša leva noga ali desna roka.

Kot prav tak smešen, otročji nesmisel se nam morajo dozdevati tudi našopirjene, nadvse učene in strašno revolucionarne čenče nemških levičarjev o tēmi, da komunisti v reakcionarnih sindikatih ne morejo in ne smejo delati, da lahko to delo odklanjajo, da je treba izstopiti iz sindikatov in brezpogojno ustanoviti popolnoma novo, popolnoma čisto »delavsko zvezo«, ki so si jo izmislili zelo ljubki (verjetno večidel zelo mladi) komunisti itd.

Kapitalizem neizbežno zapušča socializmu na eni strani stare, skozi stoletja oblikovane poklicne in strokovne razlike med delavci in na drugi strani sindikate, ki se le zelo počasi, po mnogih letih lahko razvijajo in se bodo razvili v širša, manj celovska proizvodna združenja (ki obsegajo vse proizvodne panoge in ne le cehe, obrti in poklice) in ki bodo potem prešla k odpravi delitve dela med ljudmi, k vzgoji in izobrazbi *vsestransko razvitih in vsestransko šolanih ljudi, ki se znajo lotiti vsakega dela*. To je cilj komunizma, k temu mora prispeti in *bo prispel*, toda šele po dolgi vrsti let. Danes tako ravnati, kot da bi že bil praktično dosežen bodoči uspeh popolnoma razvitega, utrjenega, izoblikovanega, dograjenega in zrelega komunizma, bi se reklo, učiti štiriletnega otroka višjo matematiko.

Ne moremo (in ne smemo) se lotiti graditve socializma s človeškim materialom, ki eksistira le v naši fantaziji, ki smo si ga sami ustvarili, temveč z materialom, ki nam ga je zapustil kapitalizem. To je gotovo zelo »težavno«, toda vsak drug poizkus rešitve te naloge je tako malo resen, da ni niti vredno o tem govoriti.

Kot prehod od razcepljenosti in nemoči delavcev k *prvim začetkom* razredne organizacije, so v začetku razvoja kapitalizma sindikati pomenili ogromen napredek delavskega razreda. Ko se je pričela oblikovati *najvišja* oblika razredne organizacije pro-

letarcev, *revolucionarna partija proletariata* (ki ne zasluži tega imena, dokler se ne bo naučila združevati voditelje z razredom in množicami v eno samo celoto, v nekaj nedeljivega), so se neogibno razkrile *neke* reakcionarne poteze sindikatov, neka cehovska ozkost, neko nagnjenje k nepolitičnosti, nekakšna okostenelost itd. Toda nikjer na svetu se proletariat ni razvil in se ni mogel razviti drugače kot s pomočjo sindikatov in z vzajemnim sodelovanjem sindikatov s partijo delavskega razreda. Osvojitvev politične oblasti je ogromna pridobitev proletariata kot razreda in partija mora še bolj kot doslej in ne le s starimi, temveč tudi z novimi metodami vzgajati in voditi sindikate, hkrati pa ne sme pozabiti, da so in bodo ostali še dolgo neogibna »šola komunizma« in pripravljalna šola proletariata za uresničenje njegove diktature, nujna organizacija delavcev, da postopoma prevzame upravo celotnega gospodarstva dežele delavski razred (ne pa posamezni poklici) in končno vse delovno ljudstvo.

Nekatere »reakcionarne poteze« sindikatov so v omenjenem smislu *neogibne* tudi pod diktaturo proletariata. Kdor tega ne razume, prav ničesar ne razume o osnovnih pogojih *prehoda* od kapitalizma k socializmu. Če se *teh* »reakcionarnih potez« bojimo, če skušamo *prebiti* brez njih, jih preskočiti, je to največja neumnost, kajti to pomeni, da smo se ustrašili tiste vloge proletarske avantgarde, ki je v tem, da šola, uči, vzgaja in priteguje v novo življenje najbolj zaostale plasti in množice delavskega razreda ter kmečkega ljudstva. Po drugi strani bi bila še večja napaka, odlašati uresničenje diktature proletariata tako dolgo, dokler se ne bi slednji delavec otresel svojih cehovskih in trade-unionističnih predsodkov. Umetnost politike (in pravilno razumevanje svojih nalog) je prav v tem, da komunist pravilno oceni pogoje in trenutek, ko se avantgarda proletariata lahko uspešno polasti oblasti, ko se lahko med in po prevzemu oblasti zanese na zadostno podporo dovolj širokih plasti delavskega razreda in neproletarskih delovnih množic, ko lahko po prevzemu oblasti to svojo oblast ohranja, utrjuje in razširja z vzgojo, šolanjem in pritegovanjem čedalje širših množic delovnega ljudstva.

Dalje. V naprednejših deželah kot pa je Rusija, so se in so se tudi morale nekatere reakcionarne poteze v sindikatih brez dvoma pojaviti dosti močnejše kot pri nas. Pri nas so menjševiki imeli zaslombo v sindikatih (in jo deloma imajo v prav redkih sindikatih še sedaj) prav zaradi svoje cehovske ozkosti, svojega profesionalnega egoizma in oportunističnega. Na Zahodu so se tamkajšnji menjševiki dosti trdneje »vgnzdili« v sindikatih. Tam se je izoblikovala dosti močnejša plast *profesionalistične, ozke, sebične, okostenele, koristolovske, maloburžoazne, imperialistično navdahnjene, od imperializma podkupljene in od imperializma demoralizirane »delavske aristokracije«* kakor pri nas. To je neizpodbitno. Boj z Gompersi, z gospodo Jouhauxi, Hendersoni, Merrheimi, Legieni & Co v Zahodni Evropi je mnogo težji kot boj z našimi menjševiki, ki predstavljajo *popolnoma istovrsten* socialen in političen tip. Ta boj je treba biti z vso brezobzirnostjo, in sicer na vsak način tako dolgo, kot smo ga mi, dokler ne bodo popolnoma razgaljeni in izgnani iz sindikatov vsi nepopoljšljivi voditelji oportunističnega in socialnega šovinizma. Politične oblasti ne moremo osvojiti (in tega niti ne smemo poskusiti), dokler ni ta boj dosegel *neke določene* stopnje, pri čemer ta »določena stopnja« v različnih deželah in v različnih okoliščinah *ni enaka*. Ta trenutek morejo pravilno oceniti le temeljiti, preizkušeni in izkušeni politični voditelji proletariata v vsaki posamezni deželi. (Merilo za uspešnost tega boja so bile pri nas med drugim volitve v ustavodajno skupščino novembra 1917, ki so se vršile le nekaj dni po proletarskem prevratu 25. oktobra (7. novembra). Pri teh volitvah so bili menjševiki potolčeni do tal. Dosegli so 0,7 milijona glasov — skupno v Zakavkazjem 1,4 milijona, medtem ko je bilo za boljševidike oddanih 9 milijonov glasov. Opozarjam na svoj članek »Volitve v ustavodajno skupščino in diktatura proletariata« v 7. in 8. številki »Komunistične internacionale«.¹

¹ Glej V. I. Lenin - J. V. Stalin, O Oktobrski revoluciji, str. 120, CZ 1947. — Op. uredn.

Toda boj z »delavsko aristokracijo« vodimo v imenu delavskih množic in da bi jih pritegnili na svojo stran. Boj z oportunističnimi in socialno šovinističnimi voditelji vodimo za to, da bi pritegnili delavski razred na svojo stran. Pozabljati na to najbolj elementarno in očitno resnico bi bilo bedasto. In prav to bedarijo uganjajo »levi« nemški komunisti, ki iz reakcionarnega, kontrarevolucionarnega značaja *tistih, ki stojijo na čelu sindikatov*, sklepajo, da je treba izstopiti iz sindikatov, odkloniti delo v sindikatih in ustvariti nove, *izmišljene* oblike delavske organizacije! To je neodpustljiva neumnost; s tem izkazujemo komunisti največjo uslugo buržoaziji. Kajti naši menjševiki prav tako kot vsi oportunistični, socialno šovinistični in kautskijanski voditelji sindikatov niso nič drugega kot »agenti buržoazije v delavskem gibanju« (kar smo o menjševikih vedno trdili) ali »delavski pomočniki kapitalističnega razreda« (labor lieutenants of the capitalist-class), kakor so se lepo in zelo resnično izrazili pristaši Daniela de Leonesa v Ameriki. Odklanjati delo v reakcionarnih sindikatih se pravi prepustiti nezadostno razvite ali zaostale delavske množice vplivu reakcionarnih voditeljev, agentov buržoazije, delavskih aristokratov ali »pomeščanjenih delavcev« (glej Engelsovo pismo iz leta 1852 Marxu o angleških delavcih).

Prav nesmiselna »teorija«, da naj komunisti odklanjajo delo v reakcionarnih sindikatih, kaže najbolj nazorno, kako lahko miselno je stališče teh »levih« komunistov do vprašanja vpliva na »množice« in kaka zloraba je njihovo kričanje o »množici«. Da bi znali »množici« pomagati in si pridobiti simpatije in podporo »množice«, se ne smemo bati težav, se ne smemo plašiti sitnarjenja, spletk, žalitev in preganjanj s strani »voditeljev« (ki so kot oportunisti in socialni šovinisti po večini direktno ali indirektno zvezani z buržoazijo in policijo), temveč moramo na vsak način *delati tam, kjer so množice*. Treba je znati vse žrtvovati in premagovati najtežje ovire, da bi lahko sistematično, vztrajno, trdovratno in potrpežljivo propagirali in agitirali prav v tistih ustanovah, združenjih in zvezah, v katerih je proletarska in polproletarska množica, pa čeprav so te organizacije, še tako

reakcionarne. Sindikati in delavske zadruge (te vsaj včasih) pa so prav tiste organizacije, kjer so množice. V Angliji se je po podatkih švedskega časopisa »Folkets Dagblad Politiken« z dne 10. marca 1920 zvišalo število članov Trade-unionov od konca leta 1917 do konca leta 1918 od 5,5 na 6,6 milijona, to je za 19%. Ob koncu leta 1919 so cenili število članov na 7,5 milijona. Nimam pri rokah potrebnih podatkov za Francijo in Nemčijo, toda povsem nesporno in splošno znano dejstvo je, da v teh deželah zelo narašča število članov sindikatov.

Ta dejstva nadvse jasno dokazujejo to, kar potrjuje tudi tisoč drugih znamenj, namreč da razredna zavest in stremljenje po organizaciji narašča prav pri proletarskih množicah, pri »spodnjih plasteh«, pri zaostalih. Milijoni delavcev v Angliji, Franciji, Nemčiji prehajajo *prvikrat* od popolne neorganiziranosti k elementarni, najnižji, najenostavnejši, najbolj dostopni (za tiste, ki tičijo še popolnoma v buržoaznodemokratskih predsodkih) organizacijski obliki, namreč k sindikatom. In revolucionarni, toda nespametni, levi komunisti se ne zgamejo, kričijo o »množicah« in *odklanjajo delo v sindikatih!!*, odklanjajo ga s pretvezo, da so sindikati »reakcionarni«!, izmišljajo si čisto novo, lično »delavsko unijo«, ki je po buržoaznodemokratskih predsodkih nedolžna in prosta grehov cehovske, poklicne borniranosti, »delavsko unijo«, ki naj baje postane (postane!) — množična organizacija in kjer se zahteva za sodelovanje v njej samo (samo!) »priznanje sovjetskega sistema in diktature« (glej zgoraj navedeni citat)!!

Večje nespameti, večje škode za revolucijo, kot je ta, ki ji jo povzročajo »levi revolucionarji«, si ni mogoče predstavljati! Če bi mi zdaj v Rusiji po dveh in pol letih neverjetnih zmag nad buržoazijo Rusije in antante zahtevali »priznanje diktature« kot pogoj za vstop v sindikate, bi napravili neumnost, izgubili bi svoj vpliv na množice in pomagali menjševikom. Kajti vsa naloga komunistov je v tem, da znajo *prepričati zaostale*, da znajo delati *med* njimi, ne pa da *se ogradijo* od njih z izmišljenimi, otročje-»levimi« gesli.

Ni dvoma, gospodje Gompersi, Hendersoni, Jouhauxi, Legieni so zelo hvaležni takim »levim« revolucionarjem, ki pridigajo, prav kakor nemška »načelna« opozicija (bog nas varuj take »načelnosti«!) ali nekateri revolucionarji med ameriškimi »Industrijskimi delavci sveta«, da je treba izstopiti iz reakcionarnih sindikatov in odkloniti delo v njih. Ni dvoma, gospodje »voditelji« oportunistov bodo posegli po vseh mogočih lopovskih zvijačah buržoazne diplomacije, poklicali bodo na pomoč buržoazne vlade, duhovščino, policijo, sodišča, da bi komunistom preprečili vstop v sindikate, da bi jih kakor koli izrinili iz njih, da bi jim napravili delo v sindikatih čimbolj neprijetno, da bi jih žalili, preganjali in zasledovali. Treba se je znati upirati vsemu temu, biti pripravljen na vse in vsakršne žrtve, se oprijeti — če treba — vseh mogočih zvijač, pretkanosti, ilegalne metode, biti pripravljen resnico zamolčati in prikriti, samo da bi se vrinili v sindikate, da bi v njih ostali in tam na vsak način opravljali komunistično delo. Pod carizmom nismo imeli do leta 1905 prav nikakih »legalnih možnosti«, ko pa je Zubatov od Ochrane prirejal črnosotenske delavske sestanke in organiziral reakcionarna delavska društva za lov na revolucionarje in borbo proti njim, smo pošiljali na te sestanke in v društva člane naše partije (med temi se osebno spominjam tovariša Babuškina, izvrstnega petrograjskega delavca, ki so ga leta 1906 ustrelili carski generali), ki so vzpostavljali zvezo z množico, spretno vodili svojo agitacijo in odtegovati delavce vplivu agentov Zubatova.¹ Seveda, v Zahodni Evropi, ki je zlasti prepojena s posebno ukoreninjenimi legalističnimi, konstitucionalnimi, buržoaznodemokratskimi predsodki, je kaj takega težje izvesti. Toda mogoče je in mora se sistematično izvesti in izvajati.

Eksekutivni komite III. Internacionale mora po mojem osebnem mnenju odkrito obsoditi politiko neudeležbe v reakcio-

¹ Gompersi, Hendersoni, Jouhauxi, Legieni niso bili nič drugega kot taki Zubatovi, ki se od našega Zubatova razlikujejo le po evropski obleki, evropski uglajenosti, po civiliziranih, prefinjenih, demokratično pristrizhenih metodah izvajanja svoje nizkotne politike.

narnih sindikatih in predlagati naslednjemu kongresu Komunistične Internacionalne, da jo obsodi (s podrobno utemeljitvijo, zakaj je taka neudeležba nespametna in stvāri proletarske revolucije skrajno škodljiva); prav tako je treba posebej obsoditi ravnanje nekaterih članov holandske komunistične partije, ki so ne glede na to, ali neposredno ali posredno, odkrito ali prikrito, v celoti ali deloma — podpirali to napačno politiko. III. Internacionala mora prelomiti s taktiko II. Internacionalne in ne sme molče mimo kočljivih vprašanj, jih prikrivati, temveč jih mora zastaviti v vsej ostrini. »Neodvisnim« (Neodvisna socialnodemokratska stranka Nemčije) smo povedali vso resnico v obraz, tudi »levim« komunistom moramo povedati vso resnico v obraz.

VII

ALI NAJ SODELUJEMO V BURŽOAZNIH PARLAMENTIH?

Nemški »levi« komunisti z največjim omalovaževanjem — in z največjo lahkomišelnostjo — odgovarjajo na to vprašanje negativno. In kakšne razloge navajajo? V prej omenjenem citatu je rečeno:

»... z vso odločnostjo moramo odkloniti vsak povratak k borbenim oblikam parlamentarizma, ki so se zgodovinsko in politično preživele...«

To je smešno domišljavo in očitno napačno. »Povratak« k parlamentarizmu! Mar je Nemčija že sovjetska republika? Očitno ni! Kako je mogoče torej govoriti o »povratku«? Ali ni to prazno besedičenje?

Parlamentarizem se je »zgodovinsko preživel«. To je pravilno v smislu propagande. Toda vsakdo ve, da je od propagande do praktične odprave parlamentarizma še zelo daleč. Kapitalizem smo mogli označiti že pred mnogimi desetletji, in sicer z vso pravico, da se je »zgodovinsko preživel«, kar pa ne odpravi nujno zelo dolgega in zelo trdovratnega boja *na tleh* kapitalizma. Parlamentarizem se je »zgodovinsko preživel« *v svetovnozgodovinskem* smislu, to se pravi, *razdobje* buržoaznega parlamentarizma je končano, *začelo se je razdobje* diktature proletariata. To je nesporno. Toda svetovnozgodovinsko merilo računa z desetletji. Deset ali dvajset let prej ali pozneje je s stališča svetovnozgodovinskega merila vseeno, je s stališča svetovne zgodovine — malenkost, ki je niti približno ne moremo vzeti v poštev. In prav zato je vnebovpijoča teoretična napaka, sklicevati se v vprašanju praktične politike na svetovnozgodovinsko merilo.

Ali se je parlamentarizem »politično preživel«? To pa je drugo vprašanje. Če bi bilo to res, bi imeli »levičarji« trdno opozicijo. Toda to bi bilo treba dokazati z najtemeljitejšo analizo, »levičarji« pa niti ne vedo, kako naj se lotijo take analize. V »Tezah o parlamentarizmu«, ki so objavljene v 1. številki »Poročil začasnega amsterdamskega biroja Komunistične Internacionale« (»Bulletin of the Provisional Bureau in Amsterdam of the Communist International«, February 1920) in ki očitno izražajo mnenja holandsko-leve ali levo-holandske smeri, je analiza, kot bomo videli, prav tako pod vsako kritiko.

Prvič so nemški »levičarji«, kot je znano, že januarja 1919 računali, da se je parlamentarizem »politično preživel«, kljub temu, da sta tako odlična politična voditelja, kot sta bila Roza Luxemburg in Karl Liebknecht, mislila drugače. Znano je, da so se »levičarji« zmotili. Že samo to takoj in temeljito izpodbija tezo, da se je parlamentarizem »politično preživel«. Dolžnost »levičarjev« bi bila, da bi dokazali, zakaj je njihova takratna nesporna napaka zdaj prenehala biti napaka. Najmanjšega dokaza ne navajajo, in ga ne morejo navesti. Odnos politične stranke do njenih napak je eden najvažnejših in najzanesljivejših kriterijev za to, kako resna je neka partija in kako *dejansko* izpolnjuje svoje dolžnosti do svojega *razreda* in delovnih *množic*. Odkrito priznati napako, odkriti njene vzroke, temeljito analizirati okoliščine, ki so jo porodile, skrbno presoditi sredstva, s katerimi se napaka lahko popravi, to je znak resne partije, to se pravi izpolnjevati svoje dolžnosti, to se pravi vzgajati in šolati *razred* in z njim tudi *množice*. Če »levičarji« v Nemčiji (in na Holandskem) te svoje dolžnosti ne izpolnjujejo, če z izredno pozornostjo, skrbnostjo in previdnostjo ne proučujejo svojih očitnih napak, dokazujejo prav s tem, da niso *partija razreda*, temveč krožek, da niso *partija množic*, temveč skupina intelektualcev in peščice delavcev, ki posnemajo najslabše lastnosti inteligence.

Drugič. V isti brošuri frankfurtske skupine »levičarjev«, od koder smo zgoraj navajali podobne citate, beremo:

»... Milijoni delavcev, ki še sledijo politiki centruma« (katoliške »centrumaške« stranke), »so kontrarevolucionarni. Vaški proletarci sestavljajo legije kontrarevolucionarnih čet.« (Str. 3 zgoraj imenovane brošure.)

Po vsem tem vidimo, da je to povedano s prevelikim zanosom in pretirano. Toda tu prikazano osnovno dejstvo je nesporno in to, da ga »levičarji« priznavajo, posebno nazorno dokazuje njihovo napako. Kako je mogoče govoriti o tem, da se je »parlamentarizem politično preživel«, če pa »milijoni« in »legioni« *proletarcev* ne le, da so v splošnem za parlamentarizem, temveč so celo naravnost »kontrarevolucionarni«!? Očitno je, da se parlamentarizem v Nemčiji še ni politično preživel. Očitno je, da so »levičarji« v Nemčiji imeli svojo lastno željo, svoje lastno idejno-politično stališče za objektivno resničnost. To je najnevarnejša napaka, ki jo morejo napraviti revolucionarji. V Rusiji, kjer je nadvse barbarski in okrutni jarem carizma posebno dolgo in na najraznovrstnejše načine porajal najrazličnejše revolucionarje, revolucionarje občudovanja vredne predanosti, entuziazma, heroizma, silne volje, v Rusiji smo opazovali to napako posebno od blizu, jo posebno pazljivo proučevali, jo posebno dobro poznamo in jo zato posebno jasno vidimo tudi pri drugih. Za komuniste v Nemčiji se je parlamentarizem seveda »politično preživel«, toda zadeva je prav v tem, da ne mislimo, da se je to, kar se je preživelo za nas, preživelo tudi za razred, preživelo tudi za množice. Prav tukaj zopet vidimo, da »levičarji« ne znajo presojati, se ne znajo vesti kot partija razreda, kot partija množic. Ne smete se spuščati na raven množic, na raven zaostalih plasti razreda. To je nesporno. Morate jim povedati bridko resnico. Njihove buržoaznodemokratske in parlamentarne predsodke imenujte s praviim imenom, imenujte jih predsodke. Obenem pa morate trezno presojati dejansko stopnjo zavednosti in pripravljenosti prav vsega razreda (in ne le njegove komunistične avantgarde), prav vseh delovnih množic (in ne le njenih naprednih elementov).

Tudi če bi ne drli »milijoni« in »legioni«, temveč le znatna manjšina industrijskih delavcev za katoliškimi duhovniki — ter

podeželskih delavcev za zemljiškimi gospodi in kulaki (Grossbauern), bi že iz tega *nedvomno* izhajalo, da se parlamentarizem v Nemčiji *še ni* politično preživel, da je partija revolucionarnega proletariata *prav zaradi* vzgajanja zaostalih plasti *svojega razreda*, prav zaradi dramitve in razsvetljenja nerazvitih, poneumnjenih in nevednih množic na vasi *brezpogojno dolžna*, da se udeležuje parlamentarnih volitev in borb na parlamentarni tribuni. Dokler niste dovolj močni, da bi razgnali buržoazni parlament in vse ostale reakcionarne ustanove, ste *dolžni delati* v teh ustanovah *prav* zato, ker so tam še delavci, ki so jih poneumnili duhovniki in podeželska zaplankanost. V nasprotnem primeru se spuščate v nevarnost, da postanete navadna gobezdala.

Tretjič, »levi« komunisti govore zelo zelo dobro o nas boljše-ševikih. Včasih bi jim najraje rekli: manj hvale, pa več poglobljanja v taktiko boljše-ševikov, več seznanjanja s taktiko boljše-ševikov. Udeležili smo se volitev v ruski buržoazni parlament, v ustavodajno skupščino v septembru—novembru 1917. Ali je bila naša taktika pravilna ali ne? Če ni bila pravilna, je treba to jasno povedati in dokazati. To je potrebno, da si izdela mednarodni komunizem pravilno taktiko. Če je bila pravilna, je treba izvajati iz tega določene zaključke. Seveda ne moremo govoriti o enačenju pogojev v Rusiji s pogoji Zahodne Evrope. Toda posebno glede na tezo: »Parlamentarizem se je politično preživel!« je treba pazljivo upoštevati naše izkušnje, kajti take teze se le prelahko sprevržejo v prazne fraze, če ne upoštevamo konkretnih izkušenj. Ali nismo imeli mi, ruski boljše-ševiki, od septembra do novembra leta 1917 bolj kakor kateri koli zahodni komunisti pravico domnevati, da se je parlamentarizem v Rusiji politično preživel? Seveda! Saj vendar ne gre za to, ali obstajajo buržoazni parlamenti daljšo ali krajšo dobo, temveč za to, v koliko so široke množice delovnega ljudstva (idejno, politično, praktično) *pripravljene* sprejeti sovjetski red in razgnati — ali dopustiti, da se razžene — buržoaznodemokratski parlament. Da so bili v Rusiji v septembru—novembru leta 1917 delavci v mestih,

vojaki in kmetje zaradi cele vrste posebnih okoliščin izredno dobro pripravljene na to, da bi sprejeli sovjetski red in razgnali tudi najdemokratskejši buržoazni parlament, to je popolnoma nesporno in do kraja ugotovljeno zgodovinsko dejstvo. In vendar boljševiki *niso* bojkotirali ustavodajne skupščine, temveč so se udeležili volitev pred in *po* tem, ko je proletariat izbojeval politično oblast. Da so te volitve dale izredno dragocene (in proletariatu nadvse koristne) politične rezultate, sem, kot smem upati, dokazal v zgoraj omenjenem članku, ki izčrpno analizira podatke o volitvah v rusko ustavodajno skupščino.

Iz tega izhaja povsem nesporni zaključek: dokazano je, da celo nekaj tednov pred zmago sovjetske republike, še celo *po* taki zmagi udeležba v buržoaznodemokratskem parlamentu revolucionarnemu proletariatu ne le ne škoduje, temveč mu olajšuje možnost, *dokazati* zaostalim množicam, zakaj taki parlamenti ne zaslužijo nič drugega kot razpustitev, *olajšuje* uspeh njih razpustitve, *olajšuje* »politično izživetje« *buržoaznega parlamentarizma.* Če ne računamo s to izkušnjo in si obenem lastimo pripadnost h Komunistični *internacionali*, ki mora izdelati *internacionalno* taktiko (ne ozko ali enostransko nacionalno, temveč prav *internacionalno* taktiko), to pomeni, da delamo najtežjo napako, to pomeni, da v praksi odstopamo od internacionalizma in ga priznavamo le na jeziku.

Oglejmo si sedaj razloge, zaradi katerih »holandski levičarji« *niso sodelovali v parlamentu. Najvažnejša izmed zgoraj imenovanih »holandskih« *tez, četrta teza, se glasi v prevodu (iz angleščine):**

»Ko je kapitalistični proizvodni sistem zlomljen in je družba v stanju revolucije, izgublja parlamentarna dejavnost, v primeri z akcijami samih množic, postopoma svoj pomen. Če postane v takih okoliščinah parlament središče in organ kontrarevolucije, po drugi strani pa delavski razred gradi orodje svoje oblasti v obliki sovjetov, lahko postane celo nujno, da delavski razred odkloni sleherno sodelovanje v parlamentarni dejavnosti.«

Prvi stavek je očitno napačen, kajti akcija množic — n. pr. velika stavka — je *vedno* in ne le med revolucijo ali v revolucionarni situaciji važnejša kot parlamentarna dejavnost. Ta očitno nevzdržen, zgodovinsko in politično napačen argument posebno nazorno kaže, da avtorji nikakor ne upoštevajo niti splošno evropskih izkušenj (francoskih izkušenj pred revolucijama leta 1848, 1870; nemških izkušenj iz let 1878—1890 itd.), niti ruskih izkušenj (glej zgoraj) o pomembnosti *kombiniranja* legalnega in ilegalnega boja. To vprašanje je velikanskega pomena na splošno kakor tudi v posebnem primeru, kajti v *vseh* civiliziranih in naprednih deželah se naglo približuje čas, ko postaja tako kombiniranje za partijo revolucionarnega proletariata čedalje bolj nujno — deloma je že postalo — zaradi naraščanja in približevanja državljanske vojne med proletariatom in buržoazijo, zaradi besnih preganjanj komunistov po republikanskih in buržoaznih vladah sploh, ki na ta ali oni način teptajo legalnost (koliko je vreden že sam primer Amerike!) itd. Tega najvažnejšega vprašanja Holandci in levičarji sploh niso razumeli.

Drugi stavek je — prvič — zgodovinsko napačen. Boljševiki smo sodelovali v najbolj kontrarevolucionarnih parlamentih in izkušnja je pokazala, da to sodelovanje partiji revolucionarnega razreda ni bilo le koristno, temveč tudi potrebno, da po prvi buržoazni revoluciji v Rusiji (1905) pripravi drugo buržoazno (februar 1917) in potem socialistično (oktobar 1917) revolucijo. Drugič, ta stavek je presenetljivo nelogičen. Iz tega, da postane parlament organ in »središče« kontrarevolucije (mimogrede omenjeno, parlament dejansko nikoli ni bil »središče« in ne more biti) in da delavci ustvarjajo orodje svoje oblasti v obliki sovjetov, iz tega izhaja, da se morajo delavci idejno, politično, tehnično pripravljati na boj sovjetov proti parlamentu, na to, da razženejo parlament s pomočjo sovjetov. Iz tega pa nikakor ne izhaja, da bi tak razgon kontrarevolucionarnega parlamenta bil otežkočen ali da bi ne bil olajšan s tem, če je *v njem* sovjetska opozicija. Med svojo zmagovito borbo proti Denikinu in Kolčaku nismo niti enkrat opazili, da bi bil obstoj sovjetske, proletarske opozicije

v njihovih vrstah za naše zmage brez pomena. Zelo dobro vemo, da smo laže, ne pa teže razgnali ustavodajno skupščino dne 5. januarja 1918 zato, ker je bila v tej kontrarevolucionarni ustavodajni skupščini dosledna boljševiška in nedosledna levo-eserska sovjetska opozicija. Avtorji te teze so do kraja zablodili in pozabili izkušnje cele vrste, če ne vseh revolucij, ki dokazujejo, da je v revolucionarnih časih posebno koristno združiti akcije množic izven reakcionarnega parlamenta s parlamentarno opozicijo, v parlamentu, ki z revolucijo simpatizira (ali še bolje: ki revolucijo naravnost podpira). Holandci in »levičarji« sploh presoajajo tu kot revolucionarni doktrinarni, ki nikoli niso sodelovali v resnični revoluciji, ali se niso poglobili v zgodovino revolucij, ali ki naivno domnevajo, da so s subjektivnim »odklanjanjem« neke določene reakcionarne ustanove učinkovali kot cela vrsta objektivnih činiteljev za njeno resnično uničenje.

Najzanesljivejši način, kako diskreditirati neko novo politično (in ne le politično) idejo in ji škodovati, je v tem, da jo v imenu obrambe razvijemo do absurda. Kajti vsaka resnica lahko postane absurda, če jo »pretiravamo« (kot je večkrat dejal Dietzgen starejši), če jo napihnemo, če prekoračimo meje njene resnične veljavnosti; v takih okoliščinah se neogibno spremeni v absurd. Prav tako medvedjo uslugo izkazujejo holandski in nemški levičarji novi resnici o prednostih sovjetske oblasti nad buržoaznodemokratskimi parlamenti. Seveda, če bi nekdo po starem in na splošno trdil, da odklanjanje sodelovanja v buržoaznih parlamenti z nobenim pogojem ni dopustno, tisti bi ne imel prav. Tu ne morem poskušati, da bi formuliral pogoje, v katerih je bojkot koristen, kajti naloga tega članka je mnogo bolj skromna. Z njim hočem pokazati vrednost ruskih izkušenj v zvezi z nekaterimi perečimi dnevnimi vprašanji mednarodne komunistične taktike. Ruske izkušnje nam, prvič (1905), kažejo, da so boljševiki uspešno in pravilno uporabili bojkot, in drugič (1906), da so ga uporabili napačno. Če analiziramo prvi primer, vidimo tole: uspelo nam je, da reakcionarna vlada *ni mogla sklicati* reakcionarnega parlamenta v okoliščinah, ko je z izredno naglico naraščala

izvenparlamentarna revolucionarna akcija množic (zlasti stavkovno gibanje), ko nobena plast proletariata in kmetov niti malo ni mogla podpirati reakcionarne vlade, ko si je revolucionarni proletariat s stavkovno borbo in agrarnim gibanjem zagotavljal vpliv na široke, zaostale množice. Na dlani je, da v sedanjih evropskih pogojih ne moremo uporabiti teh izkušenj. In popolnoma jasno je tudi — na temelju zgoraj navedenih argumentov — da je popolnoma nepravilno in stvāri revolucionarnega proletariata škodljivo, če zagovarjamo — čeprav samo pogojno — bojkot parlamenta, kar počnō Holandci in »levičarji«.

V Zahodni Evropi in v Ameriki se je parlament posebno osovražil pri naprednih revolucionarjih iz delavskega razreda. To je nesporno. To je popolnoma razumljivo, kajti težko si je predstavljati nekaj bolj gnusnega, podlega in izdajalskega, kot je vedenje velikanske večine socialističnih in socialnodemokratskih poslancev v parlamentu med vojno in po vojni. Toda ne bilo bi samo nespametno, temveč naravnost zločinsko, če bi se vdali temu razpoloženju, ko je treba rešiti vprašanje, *kako* naj se borimo proti temu splošno priznanemu zlu. V mnogih deželah Zahodne Evrope je revolucionarno razpoloženje sedaj tako rekoč nekaj »novega« ali »redkega«, na kar so čakali predolgo, zaman, nepotrpežljivo, in se morda zato tako lahko vdajajo temu razpoloženju. Brez revolucionarnega razpoloženja množic, brez pogojev, ki olajšujejo rast takega razpoloženja, seveda ne moremo spremeniti revolucionarne taktike v dejanje; toda v Rusiji smo se le s predolgimi, težkimi, krvavimi izkušnjami prepričali o tej resnici, da revolucionarne taktike ne moremo graditi zgolj na revolucionarnem razpoloženju. Taktika mora temeljiti na trezni, strogo objektivni oceni *vseh* razrednih sil dane države (in obdajajočih jo držav, in vseh držav, v svetovnem merilu) in na upoštevanju izkušenj revolucionarnih gibanj. Izražati svojo »revolucionarnost« le z zabavljanjem zoper parlamentarni oportunizem, samo z odklanjanjem sodelovanja v parlamentih je zelo lahko, toda ravno zato, ker je to kaj lahko, ni to nikaka rešitev te težke, nadvse težke naloge. V evropskih parlamentih je mnogo teže ustvariti

zares revolucionarno parlamentarno frakcijo kot v Rusiji. Ne-
dvomno! Toda to je le poseben izraz tiste splošne resnice, da
je bilo v Rusiji v konkretni, zgodovinsko izredno originalni
situaciji leta 1917 lahko *začeti* socialistično revolucijo, medtem
ko bo za Rusijo teže kakor za evropske dežele to revolucijo *na-
daljevati* in dokončati. Že v začetku leta 1918 sem moral opozarjati
na to okolnost in poznejše dveletne izkušnje so popolnoma potrdile
pravilnost te domneve. Takih specifičnih pogojev, kakor: 1. mož-
nost, združiti sovjetski prevrat z zaključitvijo — zaradi tega
prevrata — imperialistične vojne, ki je neverjetno izmučila de-
lavce in kmete; 2. možnost, neko določeno dobo izkoriščati borbo
na življenje in smrt svetovnomogočnih skupin imperialističnih
roparjev, ki se nista mogla zediniti za boj proti sovjetskemu so-
vražniku; 3. možnost, vzdržati razmeroma dolgo državljansko
vojno, delno zaradi ogromne razsežnosti dežele in slabih pro-
metnih sredstev; 4. obstoj tako globoko zasidranega buržoazno-
demokratskega revolucionarnega gibanja med kmečkimi sloji,
ki je omogočilo, da je Partija proletariata prevzela revolucionarne
zahteve kmečke stranke (eserjev, stranke, ki je bila po večini
hudo sovražna boljševizmu) in jih takoj uresničila, ker je pro-
letariat izbojeval politično oblast; takih specifičnih pogojev zdaj
v Zahodni Evropi ni in ponovitev takih ali podobnih pogojev
ni tako lahko mogoča. Zaradi tega je med drugim — poleg vrste
drugih vzrokov — v Zahodni Evropi teže kakor pri nas *začeti*
socialistično revolucijo. Kdor bi hotel »obiti« to težavo s tem,
da »bi preskočil« težko nalogo izkoriščanja reakcionarnih parla-
mentov za revolucionarne namene — bi bil pravi otročaj. Zgraditi
hočete novo družbo in se bojite težav pri ustvarjanju dobre parla-
mentarne frakcije in prepričanih, zvestih, junaških komunistov
v reakcionarnem parlamentu! Mar ni to otročarija? Če sta Karl
Liebknecht v Nemčiji in H. Höglund na Švedskem celo brez pod-
pore množic od spodaj znala podati vzor resnično revolucionarnega
izkoriščanja reakcionarnih parlamentov, ali naj potem hitro
rastoča množična revolucionarna partija v pogojih povojnega
razočaranja in zagrenjenosti množic ne bo sposobna, da si *skuje*

komunistično frakcijo v najslabših parlamentih? Prav zato, ker so zaostale množice delavcev in še v večji meri malih kmetov v Zahodni Evropi mnogo močnejše kot v Rusiji prepojene z buržoaznodemokratičnimi in parlamentarnimi predsodki, prav zato morejo (in morajo) komunisti le v okviru takih ustanov, kot so buržoazni parlamenti, voditi dolgotrajno in vztrajno borbo za razkrinkavanje, razpršitev in zmago nad temi predsodki, borbo, ki se ne ustavlja pred nobenimi težavami.

Nemški »levičarji«¹ tarnajo o slabih »voditeljih«¹ svoje stranke in se predajajo obupu, pri čemer prihajajo do smešne »negacije«¹ »voditeljev«. Toda v pogojih, ko moramo »voditelje«¹ pogostoma skriti v ilegalnost, je posebno težko skovati dobre, zanesljive, preizkušene avtoritativne »voditelje«¹ in teh težkoč *ne moremo* uspešno premagati, če ne združujemo legalnega in ilegalnega dela, *če ne preskusimo »voditeljev«, med drugim tudi* v areni parlamenta. Kritiko, tudi najostrejšo, najbolj neusmiljeno, najbolj nespravljivo kritiko, moramo usmerjati ne proti parlamentarizmu ali proti parlamentarni dejavnosti, temveč proti tistim voditeljem, ki ne znajo, in še bolj proti tistim, ki *nočejo* izrabljati parlamentarnih volitev in parlamentarne tribune na revolucionaren, na komunističen način. Samo taka kritika, ki seveda združuje v sebi zahtevo, da nesposobne voditelje napodimo in jih nadomestimo s sposobnimi, bo koristno in plodno revolucionarno delo, ki obenem vzgaja »voditelje«, da bi bili vredni delavskega razreda in delovnih množic, množice pa vzgaja v tem smislu, da bi se naučile pravilno orientirati v političnem položaju in razumeti pogosto zelo komplicirane in zamotane naloge, ki izhajajo iz tega položaja.¹

¹ Nisem imel dovolj prilike, da bi spoznal »levi«¹ komunizem v Italiji. Nedvomno je tovariš Bordiga in njegova frakcija »komunistov-bojkotistov«¹ (Comunista astensionista) v zmoti, če zagovarja neudeležbo v parlamentu. V enem pa se mi zdi, da ima tovariš Bordiga prav — kolikor morem soditi na osnovi dveh številčk njegovega časopisa »Sovjet«¹ (št. 3 in 4, z dne 18. I. in 1. II. 1920), štirih zvezkov izvrstne revije tovariša Serrattija »Comunismo«¹ (št. 1—4, 1. okt. do 30. nov. 1919) in

posameznih številkk italijanskih buržoaznih časopisov, ki sem jih mogel
čitati. Tovariš Bordiga in njegova frakcija ima prav, ko napada Turatija
in njegove somišljenike, ki ostajajo v partiji, katera je priznala sovjetsko
oblast in diktaturo proletariata, ostajajo člani parlamenta in nadaljujejo
svojo nadvse škodljivo, staro oportunistično politiko. S tem da to do-
pušča, dela tovariš Serrati in celotna Italijanska socialistična stranka
seveda napako, ki grozi, da bo prizadela prav tako hudo škodo in po-
vzročila isto nevarnost kot na Madžarskem, kjer so madžarski gospodje
Turatiji sabotirali od znotraj stranko in sovjetsko oblast. To lažno in
nedosledno ali neznačajno ravnanje z oportunističnimi parlamentarci po
eni strani rodi »levi« komunizem in opravičuje po drugi strani do neke
mere njegovo existenco. Tovariš Sernati očitno nima prav, če obtožuje
poslanca Turatija (»Comunismo«, št. 3) »nedoslednosti«; kajti nedosledna
je ravno Italijanska socialistična stranka, ki prenaša take oportunistične
parlamentarce, kot je Turati & Co.

VIII

»NOBENIH KOMPROMISOV«

V citatu iz frankfurtske brošure smo videli, s kakšno odločnostjo postavljajo »levičarji« to geslo. Žalostno je gledati, kako so ljudje, ki se nedvomno imajo za marksiste in hočejo biti marksisti, pozabili osnovne resnice marksizma. Poglejmo, kaj je leta 1874 pisal proti manifestu triintridesetih blankističnih komunardov Engels, ki obenem z Marxom spada med tiste nadvse redke pisatelje, pri katerih vsebina stavka v slehernem večjem spisu kaže občudovanja vredno globino.

»... Mi smo komunisti — so pisali v svojem manifestu komunisti-blankisti — ker hočemo priti do svojega cilja, ne da bi se ustavljali na vmesnih postajah, ne da bi sklepali kompromise, ki le zavlačujejo dan zmage in podaljšujejo suženjstvo.

Nemški komunisti so komunisti zato, ker mimo vseh vmesnih postaj in kompromisov, ki jih niso ustvarili sami, temveč zgodovinski razvoj, jasno vidijo in stalno zasledujejo končni cilj: odpravo razredov in upostavitev takega družbenega reda, kjer ne bo več mesta za privatno lastnino zemlje in vseh proizvodjalnih sredstev. Omenjeni blankisti so komunisti zato, ker si domišljajo, da je stvar opravljena, brž ko imajo oni dobro voljo, preskočiti vmesne postaje in kompromise, in da bo pojutrišnjem »komunizem vpeljan«, če se bo, v kar trdno verujejo, v kratkem stvar »sprožila« ter bodo prišli na krmilo. Če to ni takoj mogoče, potem tudi oni niso komunisti.

Kakšna otročja naivnost, navajali lastno nepotrpežljivost kot teoretičen argument.« (F. Engels, »Program komunardov-blank-

kistov« v nemški soc.-dem. reviji »Volksstaat«, 1874, št. 73, v zborniku »Članki« 1871—1875, ruski prevod, Petrograd 1919, stran 52—53.)

Engels izraža v istem članku svoje globoko spoštovanje do Vaillanta in govori o njegovih »nespornih zaslugah« (bil je prav tako kot Guesde odličen voditelj mednarodnega socializma, dokler nista oba v avgustu 1914 socializma izdala). Toda očitne napake Engels ne pušča brez podrobne analize. Seveda, zelo mladim in neizkušenim revolucionarjem, pa tudi maloburžoaznim, zelo izkušenim revolucionarjem, celo prav častitljive starosti, se zdi izredno »nevarno«, nerazumljivo in napačno »dopuščati kompromise«. In mnogi sofisti (ki so le preveč »izkušeni« politikanti) razglabljuje prav tako kot angleški voditelji oportunistov, ki jih omenja tovariš Lansbury: »Če je boljševidkom dovoljen ta ali oni kompromis, zakaj bi potem mi ne smeli sklepati kakršnih koli kompromisov?« Proletarci pa, ki so se vzgajali v številnih stankah (da pokažemo le na ta izraz razrednega boja), si navadno izvrstno prisvojijo nadvse globoko (filozofsko, zgodovinsko, politično, psihološko) resnico, ki jo je razložil Engels. Vsak proletarec je doživel kako stavko, je doživel »kompromise« z osovraženimi zatiralci in izkoriščevalci, ko so se morali delavci znova lotiti dela, ne da bi bili kaj dosegli, ali pa so morali pristati na delno izpolnitev svojih zahtev. Vsak proletarec lahko v okoliščinah množične borbe in v hudi zaostitvi razrednih nasprotij, v katerih živi, spozna razloček med kompromisom, ki so ga izsilili objektivni pogoji (če je blagajna stankajočih prazna, če ne dobiva nikake podpore od zunaj, če so do skrajnosti izstradani in izžrpani), med kompromisom, ki nikakor ne zmanjšuje pripravljenosti za nadaljnji boj in revolucionarne predanosti delavcev, ki tak kompromis sklepajo — in med kompromisom izdajalcev, ki svoj strah za lastno kožo (stavkokazi tudi sklepajo »kompromise«!), svojo strahopetnost, svojo željo, da se kapitalistu prikupijo, svojo sprejemljivost za grožnje, včasih tudi za prigovarjanje, za miloščino, za prilizovanje kapitalistov skušajo prevaliti na objektivne vzroke. (Posebno mnogo takih izdajalskih kompro-

misov je v zgodovini angleškega delavskega gibanja, pri voditeljih angleških Trade-unionov; v tej ali oni obliki pa so skoraj vsi delavci v vseh deželah lahko opazovali analogne pojave.)

Seveda so posamezni, izredno težavni in zapleteni primeri, kjer nam le z največjim naporom uspe, da pravilno ugotovimo resničen značaj tega ali onega »kompromisa«, n. pr. primer umora, kjer je zelo težko presoditi, imamo li opravka s popolnoma upravičenim ali celo nujnim umorom (n. pr. obramba v sili), ali z neopravičljivo malomarnostjo ali celo s prebrisano zasnovanim načrtom. Seveda v politiki, kjer gre večasih za skrajno zapletene narodne in mednarodne odnose med razredi in strankami, bomo imeli zelo mnogo dosti težjih primerov, kot je vprašanje, ali je neki »kompromis« pri stavki upravičen, ali pa gre za izdajalski »kompromis« stavkokaza, izdajalskega voditelja itd. Izmisлити si recept ali splošno pravilo (»nobenih kompromisov!«), ki bi veljalo za vse primere, bi bil nesmisel. Treba je imeti glavo na pravem mestu, da se znajdemo v vsakem posameznem primeru. Prav v tem je med drugim tudi pomen partijske organizacije in partijskih voditeljev, ki zaslužijo to ime, da si z dolgotrajnim, vztrajnim, raznovrstnim, vsestranskim delom vseh mislečih zastopnikov danega razreda¹ pridobijo potrebno znanje, potrebne izkušnje ter — poleg znanja in izkušenj — potrebni politični instinkt za hitro in pravilno reševanje zapletenih političnih vprašanj.

Naivni in povsem neizkušeni ljudje si domišljujejo, da je dovolj, če priznajo dopustnost kompromisov *na splošno*, s tem pa da so že zabrisali vsako mejo med oportunizmom, proti kateremu se borimo in se moramo nespravljivo boriti, in revolucio-

¹ V vsakem razredu, celo v najbolj prosvetljenih deželah, celo v najnaprednejšem razredu, ki je po zaslugi časovnih okoliščin izredno visoko razvil vse svoje duhovne sile, *bodo* neogibno — dokler bodo razredi, dokler se ne bo brezrazredna družba popolnoma konsolidirala, utrdila in razvila na svojih lastnih osnovah — taki predstavniki razreda, ki *ne* mislijo in ki niso sposobni, da bi mislili, Kapitalizem ne bi bil kapitalizem, ki množice zatira, če ne bi bilo tako.

narnim marksizmom ali komunizmom. Toda če ti ljudje še ne vedo, da so vse meje tako v naravi kot v družbi gibljive in do neke mere pogojne, jim ne moremo pomagati drugače kot z vztrajnim poukom, vzgojo, prosvetljevanjem, politično in življenjsko izkušnjo. Važno je, da znamo izločiti izmed praktičnih političnih vprašanj v vsakem posameznem ali specifičnem zgodovinskem trenutku tista, v katerih prihaja do izraza najvažnejša oblika nedopustnih, izdajalskih kompromisov, v katerih je utelešen za revolucionarni razred pogubni oportunizem, in da usmerimo vse sile za razkrinkanje teh kompromisov, za boj proti tem kompromisom. V dobi imperialistične vojne 1914—1918, med dvema skupinama enako razbojniških in roparskih držav, je bila taka glavna, osnovna oblika oportunizma socialni šovinizem, to se pravi podpiranje »obrambe domovine«, ki je bila v *taki* vojni enaka obrambi roparskih interesov »svoje« buržoazije. Po vojni je bilo zagovarjanje roparskega »Društva narodov«, zagovarjanje direktnih ali indirektnih paktov z buržoazijo lastne dežele proti revolucionarnemu proletariatu in »sovjetskemu« gibanju, zagovarjanje buržoazne demokracije in buržoaznega parlamentarizma proti »sovjetski oblasti« — najvažnejši izraz tistih nedopustnih in izdajalskih kompromisov, ki so vsi skupaj povzročali za proletariat in stvar revolucionarnega proletariata pogubni oportunizem.

»...Z vso odločnostjo moramo odkloniti vsak kompromis z drugimi strankami... vsako politiko laviranja in paktiranja,« — pišejo nemški levičarji v frankturški brošuri.

Čudno je, da ti levičarji spričo svojih nazorov odločno ne obsojajo boljševizma. Saj je vendar nemogoče, da bi nemški levičarji ne vedeli, da je vsa zgodovina boljševizma pred in po Oktobrski revoluciji polna primerov laviranja, paktiranja, kompromisov z drugimi strankami, tudi z buržoaznimi!

Voditi vojno za strmoglavljenje mednarodne buržoazije, vojno, ki je stokrat težavnejša, dolgotrajnejša in bolj zapletena kot najtrdovratnejša navadna vojna med državami, in se pri tem vnaprej odreči laviranju, izkoriščanju interesnih protislovij (tudi

začasnih) med sovražniki, odreči se paktiranju in kompromisom z možnimi (četudi začasnimi, nestanovitnimi, omahljivimi, pogojnimi) zavezniki, ali ni to nekaj do skrajnosti smešnega? Ali ni to nekaj podobnega, kot če bi pri težavnem plezanju na še neraziskano in doslej nedostopno goro že vnaprej odklonili možnost, da bomo šli, včasih v cikcaku, da se bomo včasih vračali, da bomo spremenili izbrano smer in poizkusili iti v drugih smereh. In take ljudi, ki se tako malo zavedajo smotra in so tako nezkušeni (še dobro, če lahko to pojasnimo z njihovo mladostjo; do neke mere je pravica mladosti, da nekaj časa govori take neumnosti), so bili v stanju nekateri člani holandske komunistične partije — vseeno, če direktno ali indirektno, odkrito ali prikrito, v celoti ali le deloma — podpirati!!

Po prvi socialistični revoluciji proletariata, po strmoglavljenju buržoazije v eni sami deželi ostane proletariat te dežele *dolgo časa slabotnejši* kot buržoazija že samo zaradi njenih nešteti mednarodnih zvez, potem zato, ker mali blagovni proizvajalci dežele, ki je strmoglavila buržoazijo, stihijsko in stalno obnavljajo, oživljajo kapitalizem in buržoazijo. Močnejšega sovražnika lahko premagamo le z največjim naporom, če znamo *brezpogojno*, kar najprizadevneje, kar najskrbneje, kar najbolj previdno izrabiti sleherno tudi najmanjšo »razpoko« med sovražniki, vsako nasprotje interesov med buržoazijo različnih dežel, med različnimi skupinami ali plastmi buržoazije v posameznih deželah in sleherno, tudi najmanjšo možnost, da si pridobimo množičnega zaveznika, četudi začasnega, omahujočega, negotovega, nezanesljivega in pogojnega. Kdor tega ni doumel, *sploh* ni niti za božjak doumel marksizma in znanstvenega, modernega socializma. Kdor ni *praktično*, v precej pomembnem časovnem razdobju in v precej raznovrstnih političnih situacijah dokazal, da zna uporabljati to resnico v praksi, tisti se še ni naučil pomagati revolucionarnemu razredu v njegovem boju za osvoboditev vsega delovnega človeštva od izkoriščevalcev. Rečeno velja v isti meri za razdobje pred in po prevzemu politične oblasti po proletariatu.

Naša teorija ni dogma, temveč *napotilo za delo* — sta govorila Marx in Engels, in najhujša napaka, najhujši zločin takih »patentiranih« marksistov kot so Karl Kautsky, Otto Bauer idr. je v tem, da tega niso doumeli, da niso znali uporabiti te teorije v najvažnejših momentih proletarske revolucije. »Politična dejavnost ni pločnik nevskega prospekta« (čisti, široki, gladki pločnik popolnoma ravne, glavne petrograjske ulice), je večkrat dejal že N. G. Černiševski, veliki ruski socialist predmarksističnega razdobja. Ignoriranje ali pozabljanje te resnice so ruski revolucionarji od časov Černiševskega plačevali z neštetimi žrtvami. Storiti moramo vse, da bi levi komunisti in delavskemu razredu vdani revolucionarji Zahodne Evrope in Amerike prisvojitve te resnice ne plačali *tako drago*, kot so jo plačali zaostali Rusi.

Ruski revolucionarni socialni demokrati so se pred padcem carizma večkrat poslužili uslug buržoaznih liberalcev, to je, sklenili so z njimi obilo praktičnih kompromisov; v letih 1901 do 1902, še pred nastankom boljševizma, je staro uredništvo »Iskre« (Plehanov, Akselrod, Zasulič, Martov, Potresov in jaz) sklenilo formalno politično zvezo (čeprav ne za dolgo) s Struvejem, političnim voditeljem buržoaznega liberalizma, hkrati pa je znalo voditi nenehen, do skrajnosti brezobziren idejni in politični boj proti buržoaznemu liberalizmu in proti najmanjšim znamenjem njegovega vpliva v delavskem gibanju. Boljševiki so vedno ostali zvesti tej politiki. Po letu 1905 so sistematično zagovarjali zvezo delavskega razreda s kmeti proti liberalni buržoaziji in carizmu, ne da bi hkrati odklanjali podpiranje buržoazije proti carizmu (n. pr. v drugem stadiju volitev ali pri ožjih volitvah) in ne da bi prenehali s kar najbolj nespravlјivim idejnim in političnim bojem proti buržoazno-revolucionarni kmečki stranki, proti »socialistom-revolucionarjem«, razkrinkujoč jih kot maloburžoazne demokrate, ki se po krivem prištevajo k socialistom. Leta 1907, pri volitvah v duma, so sklenili boljševiki za nekaj časa formalen političen blok s »socialisti-revolucionarji«. Z menjševiki smo bili v razdobju od leta 1903 do leta 1912 več let formalno v enotni socialnodemokratski stranki, ne da bi *kda*

koli prenehali z idejami in političnim bojem proti njim kot oportunistom in agentom buržoaznega vpliva v proletariatu. Med vojno smo sklenili nekak kompromis s »kautskijanci«, levimi menjševiki (Martov) in z delom »socialistov-revolucionarjev« (Černov, Natanson). Bili smo z njimi skupaj v Zimmerwaldu in Kienthalu ter izdajali skupne manifeste, vendar pa nismo nikoli prenehali z idejno-politično borbo proti »kautskijancem«, proti Martovu in Černovu (Natanson, ki se nam je zelo približal, je umrl leta 1919 kot z nami skoraj solidaren »revolucionarni komunist«-narodnik), niti nismo te borbe oslabili. Prav v trenutku Oktobrskega prevrata smo sklenili z maloburžoaznimi kmečkimi sloji ne formalen, pač pa zelo važen in (zelo koristen) političen blok in prevzeli v *celoti* brez vsake spremembe *eserovski* agrarni program, to se pravi, spustili smo se nedvomno v kompromis, da bi kmetom dokazali, da nočemo nasproti njim uveljavljati svoje večine, temveč da se hočemo z njimi sporazumeti. Obenem smo predlagali »levim eserjem« (in kmašu nato uresničili) formalen političen blok s sodelovanjem v vladi. Levi eserji so po sklenitvi brest-litovskega miru ta blok z nami razbili, prešli nato julija 1918 k oboroženemu uporju ter nazadnje k oboroženi borbi proti nam.

Zato je razumljivo, da se nam zde napadi nemških levičarjev na CK Komunistične partije Nemčije, kjer je CK mislil na blok z »neodvisnimi« (»Neodvisna socialnodemokratska stranka Nemčije«, kautskijanci), povsem neresni in v njih vidimo otipljiv dokaz za to, da »levičarji« *nimajo prav*. Tudi pri nas v Rusiji smo imeli desne menjševike (pripadali so vladi Kerenskega), ki ustrezajo nemškim scheidemannovcem, in leve menjševike (Martov), ki so bili v opoziciji do desnih menjševikov in ki ustrezajo nemškim kautskijancem. Prehod, ki se je v delavskih množicah postopoma izvršil od menjševikov k boljševikom, smo lahko razločno opazovali leta 1917; na I. Vseruskem kongresu sovjetov junija 1917 smo imeli v celem 13% glasov. Večino so imeli eserji in menjševiki. Na II. kongresu sovjetov (25. oktobra 1917 po starem koledarju) smo imeli 51% glasov. Zakaj ni v Nemčiji

vodilo *tako*, popolnoma *enako* prehajanje delavcev od desnice k levičici takoj k ojačenju komunistov, temveč najprej k ojačenju vmesne stranke »neodvisnih«, čeprav ta stranka nikoli ni imela nikakih samostojnih političnih idej, nikoli ni vodila samostojne politike, temveč je omahovala med scheidemannovci in komunisti?

Eden izmed vzrokov tega pojava je bila očitno *napačna* taktika nemških komunistov, ki morajo to napako neustrašeno in pošteno priznati in se naučiti, da jo popravijo. Napaka je bila v tem, da so odklonili sodelovanje v reakcionarnem buržoaznem parlamentu in v reakcionarnih sindikatih; napaka je bila v številnih pojavih tiste »leve« otroške bolezni, ki je zdaj izbruhnila. Čim temeljiteje, čim hitreje bo zdaj zdravljena, tem koristneje bo za organizem.

Notranja neenotnost »Neodvisne socialnodemokratske stranke Nemčije« je očitna; poleg starih oportunističnih voditeljev (Kautsky, Hilferding, v znatni meri očitno tudi Crispian, Ledebour in drugi), ki so dokazali svojo nesposobnost, da bi dojeli pomen sovjetske oblasti in diktature proletariata ter vodili revolucionarni boj, se je v tej stranki oblikovalo levo, proletarsko krilo, ki zelo hitro narašča. Stotisoči članov te stranke (ki šteje, kot mislim, do $\frac{3}{4}$ milijona članov) so proletarci, ki se odvrčajo od Scheidemann in se hitro obračajo h komunizmu. To proletarsko krilo je že na strankinem kongresu neodvisnih v Leipzigu (1919) predlagalo takojšnjo in brezpogojno priključitev k III. Internacionali. Strah pred »kompromisom« s tem krilom stranke bi bil naravnost smešen. Nasprotno, komunisti morajo *brezpogojno* iskati in *najti* primerno obliko kompromisa, ki bi po eni strani olajšal in pospešil potrebno popolno spojitve s tem krilom, po drugi strani pa prav nič ne oviral komunistov pri njihovem idejno-političnem boju proti oportunističnemu desnemu krilu »neodvisnih«. Verjetno ne bo lahka stvar, najti primerno obliko kompromisa, toda le šarlatan bi mogel nemškemu delavcem in nemškemu komunistom obljubljeni »lahko« pot do zmage.

Kapitalizem ne bi bil kapitalizem, če bi »čisti« proletariati ne bil obdan od množice izredno pestrih prehodnih tipov od

proletarca do polproletarca (ki se le deloma preživlja s tem, da prodaja svojo delovno silo), od polproletarca do malega kmeta (in malega obrtnika, domačega obrtnika, sploh malega posestnika), od malega do srednjega kmeta itd., in če bi v proletariatu samem ne bilo razčlenjenosti v bolj ali manj razvite sloje, po rojaštvu, po poklicu, včasih po religiji in druge razčlenjenosti. Iz vsega tega pa izhaja nujnost, absolutna nujnost za avantgardo proletariata, za njegov zavedni del, za komunistično partijo, da lavira, da paktira, da sklepa kompromise z različnimi proletarskimi skupinami, z različnimi strankami delavcev in malih posestnikov. Gre samo za to, da *znamo* uporabljati to taktiko tako, da *zvišamo*, ne pa *znižamo splošno* raven proletarske razredne zavesti, revolucionarnega duha, sposobnosti za boj in zmago. V ostalem moramo pripomniti, da je zmaga boljševikov nad menjševiki ne le pred Oktobrsko revolucijo leta 1917, *temveč tudi po njej* terjala uporabo taktike laviranja, paktiranja, kompromisov, seveda le takega laviranja, paktiranja in takih kompromisov, ki so olajševali, pospeševali, utrjevali in krepili boljševike na račun menjševikov. Maloburžoazni demokrati (med njimi tudi menjševiki) neogibno omahujejo med buržoazijo in proletariatom, med buržoazno demokracijo in sovjetskim redom, med reformizmom in revolucionarnim razpoloženjem, med ljubeznijo do delavcev in strahom pred proletarsko diktaturo itd. Pravilna taktika komunistov mora biti v *izkoriščanju* in nikakor ne v ignoriranju tega omahovanja. To pa zahteva — kakor so pač okoliščine — da popuščamo tistim elementom, ki se obračajo k proletariatu, in se hkrati borimo proti onim, ki se obračajo k buržoaziji. Rezultat uporabljanja pravilne taktike je bil ta, da je menjševizem pri nas čedalje bolj razpadal in še razpada, ker so trdovratni oportunistični voditelji bili izolirani, najboljši delavci, najboljši elementi pa so od maloburžoazne demokracije prehajali k nam. To je dolgotrajen proces in s prenačlenjenim »sklepom«: »Nobenih kompromisov, nobenega laviranja!« lahko samo škodimo porastu vpliva revolucionarnega proletariata in krepitvi njegovih sil.

Končno je ena izmed nespornih napak »levičarjev« v Nemčiji ta, da direktno vztrajajo na nepriznanju versajskega miru. Čim bolj »solidno« in »važno«, čim bolj »odločno« in kategorično formulirajo to naziranje, na primer K. Horner, tem bolj nespa-
metno to učinkuje. Ni dovolj, da se odrečemo vnebovpijočim absurdnostim »nacionalnega boljševizma« (Lauffenberga i. dr.), ki se je v sedanjih pogojih mednarodne proletarske revolucije pogodil za blok z nemško buržoazijo za boj proti antanti. Treba je razumeti, da je v temeljih zgrešena taktika, ki ne bi dopuščala, da bi sovjetska Nemčija (v primeru, da bi v kratkem nastala nemška sovjetska republika) morala za nekaj časa priznati versajski mir in se mu podrediti. Iz tega ne izhaja, da so imeli »neodvisni« prav, ker so v času, ko so v vladi sedeli scheidemannovci, ko sovjetska oblast na Madžarskem še ni bila strmoglavljena, ko še ni bila izključena možnost podpiranja sovjetske Madžarske s sovjetsko revolucijo na Dunaju, v *takratnih pogojih* zahtevali, naj vlada podpiše versajski mir. Takrat so »neodvisni« zelo slabo lavirali in manevrirali, kajti prevzeli so večjo ali manjšo odgovornost za izdajalske scheidemannovce in prehajali bolj ali manj s stališča neprizanesljivega (in hladnokrvnega) razrednega boja proti scheidemannovcem na »brezrazredno« ali »nadržredno« stališče.

Zdaj pa je položaj očitno tak, da si nemški komunisti ne smejo vezati rok in obljubljeni, da bodo v primeru zmage komunizma brezpogojno in takoj razveljavili versajsko mirovno pogodbo. To bi bila neumnost. Reči morajo: scheidemannovci in kautskijanci so zagrešili celo vrsto izdajstev, ki so otežkočila (in deloma naravnost onemogočila) zvezo s Sovjetsko Rusijo in s Sovjetsko Madžarsko. Mi komunisti bomo tako zvezo z vsemi sredstvi *olajševali* in *pripravljali*, pri čemer pa nikakor nismo dolžni brezpogojno, in sicer takoj razveljaviti versajski mir. Možnost uspešnega razveljavljenja versajske mirovne pogodbe ni odvisna le od nemških, temveč tudi od mednarodnih uspehov sovjetskega gibanja. To gibanje so scheidemannovci in kautskijanci zavirali, mi pa ga podpiramo. V tem je jedro stvari, v tem

je radikalna razlika. In če so naši razredni sovražniki, naši izkoriščevalci ter njih lakaji, scheidemannovci in kautskijanci zamudili vrsto možnosti, da bi okrepili i nemško i mednarodno sovjetsko gibanje, i nemško i mednarodno sovjetsko revolucijo, je to njihova krivda. Sovjetska revolucija v Nemčiji bo okrepila mednarodno sovjetsko gibanje, ki je najmočnejši branik (in edino zanesljiv, nepremagljiv, najmogočnejši branik v svetovnem merilu) proti versajskemu miru in proti mednarodnemu imperializmu sploh. Postavljati osvoboditev od versajskega miru obvezno, za vsako ceno in nemudoma na prvo mesto, *pred vprašanje* osvoboditve drugih zatiranih dežel izpod imperialističnega jarma, to je malomeščanski nacionalizem (ki je vreden Kautskega, Hilferdinga, Otta Bauerja & Co), ne pa revolucionarni internacionalizem. Strmoglavljenje buržoazije v kateri koli veliki evropski deželi, tudi v Nemčiji, je taka pridobitev za menarodno revolucijo, da moremo in moramo zaradi nje — če bi bilo potrebno — pristati *na nadaljnji obstoj versajskega miru*. Če je Rusija sama bila zmožna v korist revolucije prenašati več mesecev brest-litovski mir, ni nič nemogočega v tem, da bi sovjetska Nemčija v zvezi s Sovjetsko Rusijo vzdržala v korist revolucije daljši obstoj versajskega miru.

Imperialisti Francije, Anglije itd. provocirajo nemške komuniste in jim nastavljajo past: »Recite vendar, da ne boste podpisali versajskega miru!« in levi komunisti gredo kot otroci v to past, namesto da bi spretno manevrirali proti prekanjenemu in *v danem trenutku* močnejšemu sovražniku, namesto da bi mu rekli: »Sedaj bomo versajski mir podpisali!« Zvezati si vnaprej roke in sovražniku, ki je zdaj bolj oborožen kot mi, odkrito povedati, če in kdaj se bomo z njim vojskovali, bi bila neumnost, ne pa revolucionarnost. Sprejeti boj, kadar je položaj očitno ugoden za sovražnika in ne za nas, je zločin in taki politiki revolucionarnega razreda, ki ne znajo »lavirati, paktirati, sklepati kompromisov«, da bi se izognili očitno neugodnemu spopadu, niso vredni niti počenega groša.

IX

»LEVI« KOMUNIZEM V ANGLIJI

V Angliji še ni komunistične partije, imamo pa sveže, široko, mogočno, hitro naraščajoče komunistično gibanje med delavci, ki vzbuja najlepše upe. Je nekaj političnih strank in organizacij (»Britanska socialistična stranka«, »Socialistična delavska stranka«, »Socialistično združenje Južnega Walesa«, »Delavska socialistična federacija«), ki žele ustvariti komunistično partijo in se o tem že med seboj pogajajo. V časopisu »Workers Dreadnought« (zv. VI, št. 48 z dne 21. II. 1920), tednika zadnje izmed naštetih organizacij, ki ga urejuje tovarišica Sylvia Pankhurst, beremo njen članek »H komunistični partiji«. Članek prikazuje potek pogajanj med štirimi imenovanimi organizacijami o ustanovitvi enotne komunistične partije na temelju vključitve v III. Internacionalo, na temelju priznanja sovjetskega sistema namesto parlamentarizma in priznanja diktature proletariata. In zdi se, da je ena izmed glavnih ovir za takojšnjo ustanovitev enotne komunistične partije nesoglasje v vprašanju sodelovanja v parlamentu in združitve nove komunistične partije s staro, profesionalistično, oportunistično in socialnošovinistično »Delavska stranko«, ki sestoji pretežno iz Trade-unionov. »Delavska socialistična federacija« in »Socialistična delavska stranka«¹ se izrekata proti sodelovanju pri parlamentarnih volitvah in v parlamentu, proti priključitvi k »Delavski stranki« in v tem pogledu se njuni naziranj razhajata z naziranj vseh ali večine članov »Britanske

¹ Po vsem videzu je ta stranka proti priključitvi k Delavski stranki, toda ne povsem proti udeležbi v parlamentu.

socialistične stranke«, ki je v njihovih očeh »desno krilo komunističnih partij« v Angliji (stran 5 omenjenega članka Sylvie Pankhurst).

Osnovna delitev mnenj je potemtakem ista kot v Nemčiji ne glede na to, v kako zelo različni obliki se ta nesoglasja odražajo (v Nemčiji je ta oblika znatno bliže »ruski« kot v Angliji, in ne glede na to, da je tu še vrsta drugih okoliščin. Poglejmo torej argumente »levičarjev«.

Glede na vprašanje sodelovanja v parlamentu se sklicuje tovarišica Sylvia Pankhurst na članek tov. W. Gallacherja, objavljen v isti številki. Tov. Gallacher piše v imenu »Škotskega delavskega sovjeta« v Glasgowu:

»Ta sovjet — pravi pisec — je odločno protiparlamentaren in za njim stoji levo krilo različnih političnih organizacij. Mi zastopamo revolucionarno gibanje na Škotskem, ki stremi za tem, da bi v vsej deželi ustanovili revolucionarno organizacijo v industriji (v posameznih industrijskih panogah) in komunistično partijo, ki temelji na socialnih komitejih. Dolgo časa smo se pričkali z oficialnimi parlamentarci. Nismo štel za potrebno, da jim napovemo odkrito vojno, oni pa se bojijo pričeti napad na nas.

Toda v takem položaju zadeva ne more dolgo trajati. Zmagujemo na vsej črti.

Množicam »Neodvisne delavske stranke« na Škotskem se čedalje bolj studi misel na parlament in skoraj vse krajevne skupine so za sovjete (uporabljajo rusko besedo v angleški transkripciji) ali za delavske sovjete. To je seveda zelo resnega pomena za one gospode, ki štejejo politiko za pridobitno sredstvo (za poklic) in zato se poslužujejo vseh in vsakršnih sredstev, da bi prepričali svoje člane, naj se vrnejo v naročje parlamentarizma. Revolucionarni tovariši ne smejo (podčrtal povsod avtor) podpirati te drhali. Tu bomo imeli hudo borbo. Ena izmed njenih najhujših potez bo izmenjava tistih, ki jih vodijo bolj osebni interesi kot interesi revolucije. Vsako podpiranje parlamentarizma enostavno pomaga, da dobivajo moč v roke naši britanski Scheidemanni in Noskeji. Henderson, Cylnes & Co

so zakrknjeni reakcionarji. Oficialna »Neodvisna delavska stranka« prihaja čedalje bolj pod oblast buržoaznih liberalcev, ki so našli duhovno zavetje v taboru gospodov MacDonalda, Snowdena & Co. Oficialna »Neodvisna delavska stranka« je do Komunistične internacionale skrajno sovražno razpoložena, množica pa je za Komunistično internacionalo. Podpirati oportunistične parlamentarce na kakršen koli način se pravi enostavno speljavati vodo na mlin prej omenjenih gospodov. »Britanska socialistična stranka« je brez pomena... Tu je potrebna zdrava revolucionarna industrijska organizacija in komunistična partija, ki dela po jasnih, točno določenih, znanstvenih načelih. Če nam naši tovariši lahko pomagajo pri ustvarjanju te ali one organizacije, bomo z veseljem sprejeli njihovo pomoč; če nam ne morejo, naj se za božjo voljo nikar ne vmešavajo, če nočejo izdati revolucije s tem, da podpirajo reakcionarje, ki si tako vneto prizadevajo, da bi dosegli »častiljiv« (? — vprašaj postavil avtor) naslov člana parlamenta, in ki koprniyo od želje, da bi dokazali, da znajo vladati prav takò dobro kot »gospodje«, kot razredni politiki.«

To pismo uredništvu po mojem mnenju sijajno izraža razpoloženje in stališče mladih komunistov ali delavcev iz množice, ki so pravkar začeli prehajati na pozicije komunizma. To razpoloženje je v najvišji meri razveseljivo in dragoceno; moramo ga znati ceniti in podpirati, kajti brez njega bi bil zaman vsak up na zmago proletarske revolucije v Angliji — in tudi v sleherni drugi deželi. Varovati moramo ljudi, ki znajo izražati tako razpoloženje množic in vzbujati v množicah podobno razpoloženje (ki pogostoma dremlje podzavestno, še nevzdramljeno), ter jih nadvse skrbno podpirati. Toda hkrati jim moramo povedati odkrito in naravnost, da razpoloženje *sámo* ne zadostuje za vodstvo množic v velikem revolucionarnem boju in da so te in te napake ljudi, ki so stvári revolucije zvesto vdani, napake, ki revoluciji lahko škodujejo. Pismo tovariša Gallacherja uredništvu kaže brez dvoma kali *vseh* tistih napak, ki jih delajo nemški »levi« komunisti in ki so jih delali ruski »levi« boljševiki v letih 1908 in 1918.

Pisec pisma je poln najplemenitejšega proletarskega sovraštva (ki vsekakor ni razumljivo in blizu le proletarcem, temveč tudi vsem delovnim ljudem, vsem »malim ljudem«, da uporabimo nemški izraz) proti buržoaznim »razrednim politikom«. To sovraštvo predstavnika zatiranih in izkoriščanih množic je zares »začetek sleherne modrosti«, temelj slehernega socialističnega in komunističnega gibanja ter njegovih uspehov. Toda pisec očitno ne upošteva tega, da je politika znanost in umetnost, ki ne pade z neba, ki je ne dobimo zastonj, in da si mora proletariat, če hoče premagati buržoazijo, izoblikovati *svoje lastne* proletarske »razredne politike«, in sicer politike, ki ne smejo biti slabši od buržoaznih politikov.

Pisec pisma je prav dobro razumel, da ne more biti parlament sredstvo za dosego ciljev proletariata, temveč le delavski sovjeti, in da je seveda vsakdo, ki tega doslej še ni doumel, najhujši reakcionar, pa četudi je največji učenjak, najizkušenejši politik, najodkritosrčnejši socialist, najbolj načitan marksist, najpoštenejši državljani ali rodbinski oče. Toda pisec pisma niti ne postavlja vprašanja niti ne misli, da je potrebno postaviti vprašanje, ali lahko vodimo delavske sovjete k zmagi nad parlamentom, ne da bi imeli »sovjetske« politike v parlamentu, ne da bi parlamentarizem razkrajali *od znotraj*, ne da bi znotraj parlamenta pripravljali uspeh sovjetov pri nalogi, ki jim pripada, namreč da razženejo parlament. Pisec pisma vsekakor izraža povsem pravilno misel, da bi morala komunistična partija v Angliji delovati po *znanstvenih* načelih. Znanost terja, prvič, da upoštevamo izkušnje drugih dežel, posebno če druge, tudi kapitalistične dežele doživljajo ali so nedavno doživljale prav podobne izkušnje; drugič, da računamo z *vsemi* silami, skupinami, strankami, razredi, množicami, ki delujejo v določeni deželi, da nikakor ne bi določali politike le na temelju želja in naziranj, stopnje razredne zavesti in borbene pripravljenosti le ene skupine ali stranke.

Res je, da so Hendersoni, Clynesi, MacDonaldi, Snowdeni zakrknjeni reakcionarji. Prav tako je res, da hočejo vzeti oblast

v svoje roke (pri čemer dajejo, mimogrede omenjeno, prednost koaliciji z buržoazijo), da hočejo »vladati« po starih buržoaznih metodah, da bi potem — ko bi prevzeli oblast — neizbežno prav tako ravnali kot Scheidemanni in Noskeji. Vse to je res. Toda iz tega nikakor ne izhaja, da je podpiranje teh ljudi izdaja revolucije, temveč da morajo revolucionarji delavskega razreda v interesu revolucije dajati tej gospodi neko določeno parlamentarno podporo. Da razložim to misel, bom navedel dva angleška politična dokumenta iz novejšega časa: 1. govor ministrskega predsednika Lloyd George-ja 18. marca 1920 (po poročilu v »The Manchester Guardian« z dne 19. marca 1920), in 2. »leve« komunistke tovarišice Sylvie Pankhurst v njenem zgoraj omenjenem članku.

Lloyd George je v svojem govoru polemiziral z Asquithom (ki je bil posebej povabljen na zborovanje, je pa vabilo odklonil) in s tistimi liberalci, ki ne želijo koalicije s konservativci, temveč se hočejo približati Delavski stranki. (V pismu tovariša Gallacherja uredništvu smo tudi videli nakazano dejstvo prestopa liberalcev k »Neodvisni delavski stranki«). Lloyd George je dokazoval, da je potrebna koalicija liberalcev s konservativci, in sicer *tesna* koalicija, kajti sicer bi mogla zmagati »Delavska stranka«, ki jo Lloyd George raje označuje za »socialistično« in ki po njegovem stremljenju za »kolektivno lastnino« proizvajalnih sredstev. »V Franciji se je temu reklo komunizem — je poljudno razlagal voditelj angleške buržoazije svojim poslušalcem, članom parlamentarne liberalne stranke, ki tega doslej najbrže niso vedeli, — v Nemčiji se je temu reklo socializem in v Rusiji se imenuje boljševizem.« Za liberalce, je razlagal Lloyd George, je to načelno nesprejemljivo, kajti liberalci so načelno za privatno lastnino. »Civilizacija je v nevarnosti,« je izjavljal govornik, zato se morajo liberalci in konservativci združiti...

»... Če greste v agrarne okraje — je dejal Lloyd George — sem prepričan, da boste našli tam staro, neizpremenjeno strankarsko delitev. Tam je nevarnost daleč. Tam ni nevarnosti. Toda ko bo gibanje zajelo agrarne okraje, bo tam nevarnost prav tako

velika, kot je zdaj v nekaterih industrijskih okrajih. Štiri petine našega prebivalstva so zaposlene v industriji in trgovini, komaj ena petina v kmetijstvu. To je ena izmed okoliščin, ki jo imam stalno pred očmi, ko razmišljam o nevarnosti, ki nam jih prinaša bodočnost. Francija ima agrarno prebivalstvo. Tam imajo določena naziranja solidno osnovo, ki se ne spreminja tako hitro in ki se ne dá tako hitro omajati z revolucionarnim gibanjem. Pri nas je drugače. V naši deželi je prevrat lažji kot v kateri koli drugi deželi sveta in če se prične majati, bo iz omenjenih razlogov polom tudi večji kot v drugih deželah.«

Čitatelj lahko iz tega vidi, da gospod Lloyd George ni samo zelo pameten mož, temveč da se je tudi mnogo naučil od marksistov. Ne bo prav nič škodilo, če se tudi mi učimo od Lloyd George-ja.

Zanimiva je še naslednja epizoda iz diskusije, ki je sledila govoru Lloyd George-ja:

Gospod Wallace: »Rad bi vprašal, kako sodi ministrski predsednik o rezultatih svoje politike v industrijskih okrajih z ozirom na industrijske delavce, od katerih so zelo mnogi trenutno liberalci in nas tako vneto podpirajo. Ali ne bo to morda vodilo do tega, da bo Delavska stranka z delavci, ki nas zdaj odkritosrčno podpirajo, ogromno pridobila na moči?«

Ministrski predsednik: »Sem popolnoma drugačnega mnenja. Dejstvo, da se liberalci med seboj borijo, brez dvoma žene prav pomembno število liberalcev iz obupa v Delavsko stranko, kjer je že veliko število liberalcev, zelo sposobnih ljudi, ki se zdaj ukvarjajo s tem, da jemljejo vladi kredit. Posledica tega je nedvomno, da se javno mnenje zelo močno spreminja Delavski stranki v prid. Javno mnenje se ne obrača v prid liberalcem, ki so izven Delavske stranke, ampak v prid Delavski stranki. To dokazujejo delne ponovne volitve.«

Mimogrede omenjeno, to razglabljanje dokazuje posebno razločno, kako so se najpametnejši ljudje buržoazije zapletli v svoje štrene in si ne morejo kaj, da ne bi uganjali nepopravljivih neumnosti. To bo buržoazijo tudi ugonobilo. Naši ljudje pa lahko

uganjajo celó neumnosti (seveda ne smejo biti te neumnosti zelo velike in jih je treba pravočasno popraviti) in vendar bodo končno ostali zmagovalci.

Drugi politični dokument so naslednja razmišljanja »leve«
komunistke, tovarišice Sylvie Pankhurst:

»...Tovariš Inkpin (sekretar Britanske socialistične stranke) označuje Delavsko stranko kot ‚najvažnejšo organizacijo gibanja delavskega razreda‘. Drug tovariš iz Britanske socialistične stranke je na konferenci III. Internationale še bolj plastično izrazil pojmovanje Britanske socialistične stranke. Rekel je: ‚Na Delavsko stranko gledamo kot na organiziran delovski razred.‘

Mi nismo tega mnenja o Delavski stranki. Delavska stranka ima zelo veliko število članov, ki pa so po veliki večini pasivni in apatični. To so delavci in delavke, ki so pristopili k Trade-unionom, ker so njihovi tovariši v delavnici trade-unionisti in ker bi radi prejemale podporo.

Priznavamo pa, da izvira številčna moč Delavske stranke tudi iz tega, ker jo je ustvarila tista miselna šola, preko mejá katere večina britanskega delavskega razreda še ni prišla, čeprav se pripravljajo velike spremembe v glavah ljudstva, ki bo položaj kmalu spremenilo...

Britanska Delavska stranka bo prav tako kot socialpatriotske organizacije drugih dežel v teku naravnega razvoja družbe neogibno dosegla oblast. Naloga komunistov je, ustvarjati sile, ki bodo zrušile socialpatriote, in mi ne smemo ovirati tega dela v naši deželi, niti ne smemo omahovati.

Svoje energije ne smemo razsipavati s tem, da bi krepili Delavsko stranko. Delavska stranka bo neogibno prišla na oblast. Svoje moči moramo usmeriti v to, da ustvarimo komunistično gibanje, ki bo premagalo Delavsko stranko. Delavska stranka bo kmalu sestavila vlado; revolucionarna opozicija mora biti pripravljena, da bo to vlado napadla.«

Liberalna buržoazija se torej odreka s stoletno izkušnjo posvečenemu in za izkoriščevalce izredno ugodnemu sistemu »dveh

strank« (izkoriščevalcev) in smatra za potrebno, združiti svoje moči za boj proti Delavski stranki. Del liberalcev beži — kot podgane s potapljačoe se ladje — v Delavsko stranko. Levi komunisti mislijo, da Delavska stranka neogibno mora priti na oblast, in priznavajo, da je večina delavstva trenutno za to stranko. Iz tega izvajajo tisti čudni zaključek, ki ga tovarišica Sylvia Pankhurst takole formulira:

»Komunistična partija ne sme sklepati nobenih kompromisov... Svoj nauk mora ohraniti čist in svojo neodvisnost neomadeževano od reformizma. Njeno poslanstvo je, korakati nezadržno, brez ustavljanja in odstopanja s poti, naravnost h komunistični revoluciji.«

Nasprotno: iz dejstva, da večina delavcev v Angliji še sledi angleškim Kerenskim in Scheidemannom, da z vlado teh ljudi še nima izkušenj, kot so bile potrebne v Rusiji in Nemčiji, da so delavci množično prehajali h komunizmu, iz tega dejstva izhaja nedvomno, da angleški komunisti v parlamentarizmu *morajo* sodelovati, morajo *iz* parlamenta pomagati delavski množici, spoznati resnične rezultate vlade Hendersonov in Snowdenov, morajo Hendersonom in Snowdenom pomagati, da premagajo združena Loyda George-ja in Churchilla. Ravnati drugače, se pravi otežkočiti stvar revolucije, kajti brez spremembe naziranj večine delavskega razreda je revolucija nemogoča. To spremembo pa rode politične izkušnje množic, nikoli sama propaganda. »Naprej brez kompromisov, ne da bi krenili s poti« — če pravi to očitno slabotna manjšina delavcev, ki ve (ali vsekakor mora vedeti), da bo večina čez kratek čas, v primeru Hendersonove in Snowdenove zmage nad Lloydom George-jem in Churchillom nad svojimi voditelji razočarana in bo prešla k podpiranju komunizma (ali na vsak način k nevtralnosti in po večini k blagohotni nevtralnosti do komunistov) — potem je to geslo očitno napačno. To je isto, kot če bi se 10.000 vojakov vrglo v boj proti 50.000 sovražnikom, namesto da bi »počakali«, »krenili s poti«, da celo sklenili »kompromis«, dokler ne bi dočakali, da pride

ojačenje 100.000 mož, ki ne morejo takoj stopiti v akcijo. To je otročarija intelektualcev, ne pa resna taktika revolucionarnega razreda.

Osnovni zakon revolucije, ki so ga potrdile vse revolucije, posebno vse tri ruske revolucije 20. stoletja, je tale: za revolucijo ni zadosti, da izkoriščane in zatirane množice spoznajo, da ne morejo več živeti po starem in terjajo spremembe: za revolucijo je nujno potrebno, da izkoriščevalci ne morejo več živeti in vladati po starem. Šele tedaj, ko »spodnje plasti« nočejo več starega reda, »zgornje plasti« pa ne morejo več živeti po starem — šele tedaj revolucija lahko zmaga. Ta resnica se dá na drug način povedati takole: revolucija je nemogoča brez splošne nacionalne krize (ki zajema izkoriščane in izkoriščevalce). Za revolucijo je torej potrebno: prvič, doseči, da večina delavcev (ali vsaj večina zavednih, mislečih, politično aktivnih delavcev) popolnoma doume nujnost prevrata in je pripravljena iti zanj v smrt; drugič, da vladajoči razredi preživljajo vladno krizo, ki priteguje v politiko celo najzaostalejše množice (znamenje slesherne resnične revolucije je: hitro podesetorjenje ali celo postoterjenje za politični boj sposobnih zastopnikov delovne in izkoriščane množice, ki je bila doslej apatična), slabí vlado in omogoča revolucionarjem, da jo hitro strmoglavijo.

V Angliji očitno zorita, kot izhaja v ostalem prav iz govora Lloyd George-ja, oba pogoja za uspešno proletarsko revolucijo. In napake levih komunistov so zdaj posebno nevarne prav zato, ker lahko opazamo, da nekateri revolucionarji zavzemajo do vsakega teh pogojev stališče, ki ni dovolj premišljeno, pozorno, zavedno in pretehtano. Če nismo revolucionarna skupina, temveč partija revolucionarnega razreda, če hočemo potegniti za seboj množice (brez tega pa je nevarnost, da ostanemo navadni blebetači), moramo, prvič, pomagati Hendersonu ali Snowdenu in potolči Lloyd George-ja in Churchilla (ali bolj točno rečeno: prisiliti prva dva, da potolčeta druga dva, kajti prva se bojita svoje lastne zmage!); drugič, pomagati večini delavskega razreda, da se z lastnimi izkušnjami prepriča, da imamo prav mi, t. j., da

Hendersoni in Snowdeni niso za nobeno rabo, da je njihova narava maloburžoazna in izdajalska, da je njihov bankrot neogiben; tretjič, približati trenutek, ko bomo mogli ob ugodni priliki *na temelju* razočaranja večine delavcev nad Hendersoni z resnimi izgledi na uspeh z enim udarcem vreči vlado Hendersonov, ki bo še dosti bolj brezglavo nihala sem in tja, če pomislimo, da kaže celo nadvse razumni in solidni, ne maloburžoazni, temveč velikoburžoazni Lloyd George popolno brezglavost ter sebe (in celotno buržoazijo) vse bolj in bolj slabi, včeraj s svojimi »trenji« s Churchillom, danes s svojimi »trenji« z Asquithom.

Govoril bom bolj konkretno. Angleški komunisti morajo po mojem mnenju združiti vse svoje štiri stranke in skupine (ki so vse zelo, nekatere teh zelo zelo slabe) v eno samo Komunistično partijo na temelju načel III. Internacionalne in *obveznega* sodelovanja v parlamentu. Komunistična partija predlaga Hendersonom in Snowdenom »kompromis«, dogovor za volitve: skupni boj proti bloku Lloyd George-ja in konservativcev, razdelitev sedežev v parlamentu po številu glasov, ki bi jih delavci oddali za Delavsko stranko ali za komuniste (ne pri volitvah, temveč pri posebnem glasovanju), priznanje *popolne svobode* agitacije, propagande, političnega delovanja. Brez tega zadnjega pogoja seveda ne smemo pristati na blok, kajti to bi bilo izdajstvo. Popolno svobodo razkrinkanja Hendersonov in Snowdenov morajo angleški komunisti prav tako brezpogojno braniti in uveljavljati, kot so jo branili ruski boljševiki (*celih 15 let*, 1903—1917) in obranili proti ruskim Hendersonom in Snowdenom, to se pravi, proti menjševikom.

Ako pristanejo Hendersoni in Snowdeni na blok s temi pogoji, bo to za nas pridobitev, kajti za nas nikakor ni važno število sedežev v parlamentu. Mi se za to ne pulimo. V tem pogledu bomo popustljivi (Hendersoni pa in posebno njihovi novi prijatelji — ali njihovi novi gospodarji — liberalci, ki so prešli k Neodvisni delavski stranki, se prav za to najbolj pulijo). Mi bomo s tem pridobili, kajti med *množice* bomo ponesli *našo* agitacijo v trenutku, ko jih je Lloyd George *sam* »razdražil«, in

pomagali bomo ne le Delavski stranki, da bo hitreje sestavila vlado, temveč tudi množicam, da bodo hitreje razumele vso našo komunistično propagando, ki jo bomo brez omejitve in naravnost vodili proti Hendersonom.

Če bodo Hendersoni in Snowdeni odklonili blok z nami ob teh pogojih, bo naša pridobitev še večja. Kajti na mah bomo pokazali množicam (pripominjam, da je celo v izključno menjševiški, docela oportunistični Neodvisni delavski stranki množica za sovjete), da Hendersoni bolj cenijo svoje tesne odnose s kapitalisti kot pa združitev vseh delavcev. Na mah bomo pridobili v očeh množic, ki bodo posebno po sijajnih, popolnoma pravih in (za komunizem) nadvse koristnih pojasnilih Lloyda George-ja simpatizirale z zvezo vseh delavcev proti bloku Lloyda George-ja in konservativcev. Na mah bomo pridobili, kajti pred množicami bomo pokazali, da se Hendersoni in Snowdeni bojijo premagati Lloyda George-ja, da se bojijo sami prevzeti oblast, da skušajo doseči skrivno podporo Lloyda George-ja, ki odkrito podaja roko konservativcem proti Delavski stranki. Pripomniti je treba, da se je pri nas v Rusiji propaganda boljševikov proti menjševikom in eserjem (to se pravi proti ruskim Hendersonom in Snowdenom) po revoluciji 27. februarja 1917 (po starem kalendarju) zelo okoristila s prav tako okolnostjo. Rekli smo menjševikom in eserjem: prevzemite vso oblast brez buržoazije, kajti v sovjetih imate večino (na I. Vseruskem kongresu sovjetov junija 1917 so imeli boljševiki v celem le 13% glasov). Toda ruski Hendersoni in Snowdeni so se bali prevzeti oblast brez buržoazije in ko je buržoazija odlašala volitve v ustavodajno skupščino, ker je prav dobro vedela, da bodo pri volitvah dobili večino eserji in menjševiki¹ (oboje so tvorili tesen političen blok, ki je v resnici predstavljal samo maloburžoazno demokracijo),

¹ Rezultat volitev v konstituanto v Rusiji novembra 1917 je bil na osnovi podatkov, ki so zajeli več kot 36 milijonov volivcev, naslednji: 25 % glasov za boljševike, 13 % za različne stranke veleposestnikov in buržoazije, 62 % za maloburžoazno demokracijo, to se pravi za eserje in menjševike ter manjše, njim sorodne skupine.

eserji in menjševiki niso bili zmožni sprejeti energično in dosledno borbo proti temu odlašanjju.

Če Hendersoni in Snowdeni odklonijo blok s komunisti, to komunistom takoj koristi, kajti to jim pridobi simpatije množic ter spravi ob kredit Hendersone in Snowdene. Če pa izgubimo s takim blokom nekaj mest v parlamentu, ni to za nas prav nič važno. Postavili bi svoje kandidate samo v nekaterih redkih, popolnoma zanesljivih okrajih, to se pravi tam, kjer bi s svojim kandidatom ne pomagali liberalcu nad laburistom (članom Delavske stranke). Vodili bi volivno agitacijo, razširjali letake v korist komunizma in priporočali v *vseh* okrajih, kjer bi ne postavili svojega kandidata, *glasovati za laburista proti buržoaznemu kandidatu*. Tovarišica Sylvia Pankhurst in tovariš Gallacher se motita, če vidita v tem izdajstvo komunizma ali odpoved boju proti socialnim izdajalcem. Nasprotno, s tem bi stvar komunistične revolucije brez dvoma le pridobila.

Angleškim komunistom je zdaj pogostoma zelo težko, da bi se množici samo približali ali dosegli, da bi jih vsaj poslušala. Če nastopim kot komunist in izjavim, da vabim na glasovanje za Hendersona proti Lloydju George-ju, me bo gotovo poslušala. In ne samo, da bom lahko na poljuden način razložil, zakaj so sovjeti boljši kot parlament, zakaj je diktatura proletariata boljša kot diktatura Churchilla (ki je prekrita z izveskom buržoazne »demokracije«), temveč tudi to, da bi s svojim glasom rad podpiral Hendersona tako, kot podpira vrh obešenca; da bo približanje Hendersonov svoji lastni vladi prav tako dokazalo, da imam prav, prav tako pritegnilo množice na mojo stran, prav tako pospešilo politično smrt Hendersonov in Snowdenov, kot se je to zgodilo z njihovimi somišljeniki v Rusiji in v Nemčiji.

In če mi bodo ugovarjali, da je to preveč »zvita« ali preveč komplicirana taktika, češ da je množice ne bodo razumele, da bo razcepila, razdrobila naše sile, da nas bo ovirala pri koncentraciji teh sil za sovjetsko revolucijo itd., odgovarjam tem »levim« oponentom takole: Ne valite svojega doktrinarstva na množice! V Rusiji gotovo niso bile množice bolj, temveč manj kulturne

kot v Angliji. Vendar so množice boljševike doumele. In boljševikom ni škodilo, temveč jim je pomagalo, da so *na predvečer* sovjetske revolucije, septembra 1917, sestavili svoje kandidatne liste za buržoazni parlament (za ustavodajno skupščino) in se *dan po* sovjetski revoluciji, novembra 1917 udeležili volitev v to ustavodajno skupščino, ki so jo 5. januarja 1918 razgnali.

Ne morem se tu še dalje zadržati pri drugem nesoglasju med angleškimi komunisti glede vprašanja, ali naj se priključijo Delavski stranki ali ne. Imam premalo gradiva o tem vprašanju, ki je posebno zamotano zaradi izredne originalnosti britanske Delavske stranke, ki je po svoji strukturi navadnim političnim strankam na evropski celini kaj malo podobna. Nedvomno je le, prvič, da bi tudi v tem vprašanju neizbežno pogrešil vsakdo, ki bi prišel na misel, da bi izvajal taktiko revolucionarnega proletariata iz načel, kot so: »Komunistična partija mora ohraniti svoj nauk čist in svojo neodvisnost neomadeževano od reformizma. Njeno poslanstvo je, korakati nezadržno, brez ustavljanja, brez odstopanja s poti, naravnost h komunistični revoluciji.« Kajti podobna načela samo ponavljajo napako francoskih komunardov-blankistov, ki so leta 1874 proklamirali »odklanjanje« slehernih kompromisov in vseh vmesnih postaj. Drugič je nedvomno tudi tukaj kot vedno naloga v tem, da znamo splošne in osnovne principe komunizma uporabiti za tisti *svojevrstni* odnos med razredi in strankami, za tisti *svojevrstni* objektivni razvoj h komunizmu, ki je lasten vsaki posamezni deželi in ki ga moramo proučiti, najti, uganiti.

Toda o tem moramo govoriti ne le v zvezi z angleškim komunizmom, temveč s splošnimi zaključki o razvoju komunizma v vseh kapitalističnih deželah. K tej temi zdaj tudi prehajamo.

X

NEKAJ ZAKLJUČKOV

Ruska buržoazna revolucija leta 1905 je razodela nenavadno originalni preokret svetovne zgodovine: v eni izmed najbolj zaostalih kapitalističnih dežel je zavzelo stavkovno gibanje tak obseg in tako moč kot nikoli poprej. *Samo v prvem mesecu* leta 1905 je število stavkajočih desetkrat preseгло povprečno letno število stavkajočih v zadnjih desetih letih (1895—1904) in od januarja do oktobra 1905 so naraščale stavke neprenehoma in v ogromnem obsegu. Pod vplivom cele vrste prav svojevrstnih zgodovinskih pogojev je zaostala Rusija pokazala svetu kot prva dežela sveta ne le skokovit porast aktivnosti zatiranih množic med revolucijo (to se je dogajalo v vseh velikih revolucijah), temveč tudi pomen proletariata, ki je bil nesorazmerno mnogo večji kot je bil odstotek proletariata v prebivalstvu, nadalje prepletanje ekonomske in politične stavke, prehajanje politične stavke v oboženo vstajo, nastanek nove oblike množičnega boja in množične organizacije po kapitalizmu zatiranih razredov: sovjetov.

Februarska in Oktobrska revolucija 1917 sta privedli do vsestranskega razvoja sovjetov v nacionalnem merilu in potem do njihove zmage v proletarskem, socialističnem prevratu. V pičlih dveh letih se je razodelo, da imajo sovjeti mednarodni značaj, da se je ta borbena — in organizacijska oblika razširila na delavsko gibanje vsega sveta, in končno se je razodelo zgodovinsko poslanstvo sovjetov, da postanejo grobar, dedič, naslednik buržoaznega parlamentarizma, buržoazne demokracije sploh.

To pa še ni vse. Zgodovina delavskega gibanja kaže zdaj, da mora delavsko gibanje v vseh deželah sprejeti borbo (kar

se je že začelo) porajajočega se iz dneva v dan krepkejšega, k zmagi hitečega komunizma, borbo v prvi vrsti proti *lastnemu* »menjševizmu« (v vsaki deželi), to se pravi proti oportunizmu in socialnemu šovinizmu, in drugič — tako rekoč kot dopolnitev — proti »levemu« komunizmu. Prvi boj se je razvnel v vseh deželah, očitno brez vsake izjeme, kot boj II. (danes že zares mrtve) in III. Internacionale. Drugi boj opazujemo tako v Nemčiji kot v Angliji, v Italiji, v Ameriki (vsaj določen *del* »Industrijskih delavcev sveta« in anarhosindikalističnih struj zastopa napake levega komunizma ob skoro splošnem, skoro nedeljivem priznavanju sovjetskega sistema) in v Franciji (stališče enega dela prejšnjih sindikalistov do politične stranke in parlamentarizma ter pri tem spet priznavanje sovjetskega sistema), to se pravi torej brez dvoma ne le v mednarodnem, temveč v svetovnem merilu.

Toda medtem ko doživlja delavsko gibanje povsod v bistvu enako pripravljalo šolo za zmago nad buržoazijo, vendar se v vsaki deželi vrši ta razvoj *na svoj način*. Pri tem napredujejo velike napredne kapitalistične dežele *dosti hitreje* kot boljševizem, kateremu je zgodovina postavila petnajstletni rok, da se kot organizirana politična struja pripravi na zmago. III. Internacionala je v tako kratkem času, kot je eno leto, že odločno zmagala in razbila II., rumeno, socialnošovinistično Internacionalo, ki je bila še pred nekaj meseci neprimerno močnejša kot III. Internacionala, ko je kazalo, da je trdna in močna in je uživala vsestransko — neposredno in posredno, materialno (ministrski stolčki, potni listi, tisk) in ideološko podporo svetovne buržoazije.

Zdaj je vse odvisno od tega, da komunisti vsake dežele popolnoma zavestno ocenijo tako osnovne načelne naloge boja proti oportunizmu in »levemu« doktrinarstvu kakor tudi *konkretne posebnosti*, ki jih ta boj privzame in mora privzeti v vsaki posamezni deželi glede na svojevrstne poteze njene ekonomike, politike, kulture, mednarodnega sestava (Irska itd.), njenih kolonij, njene religiozne razčlenjenosti itd. itd. Povsod čutimo,

kako se širi in narašča nezadovoljstvo z II. Internacionalo, tako zaradi njenega oportunizma kakor tudi zaradi njenega neznanja ali njene nesposobnosti, da bi ustvarila zares centralizirano, zares vodilno središče, ki bi bilo sposobno usmerjati mednarodno taktiko revolucionarnega proletariata v njegovem boju za svetovno sovjetsko republiko. Na jasnem si moramo biti o tem, da tako vodilno središče na noben način ne sme biti zgrajeno na šabloniziranju, mehaničnem izenačevanju in istovetenju taktičnih pravil boja. Dokler bodo obstajale nacionalne in državne razlike med narodi in deželami — in te razlike se bodo ohranile še zelo zelo dolgo celo po uresničenju diktature proletariata na vsem svetu — enotnost mednarodne taktike komunističnega delavskega gibanja vseh dežel ne zahteva odstranitve svojevrstnosti, odprave narodnostnih razlik (to bi bilo v sedanjem trenutku nesmiselno sanjarjenje), temveč zahteva takšno uporabo *osnovnih* principov komunizma (sovjetska oblast in diktatura proletariata), ki bi te principe v *posameznostih modificirala*, jih pravilno uporabljala in pravilno prilagajala narodnostnim in narodnostno-državnim razlikam. Raziskati, proučiti, najti, uganiti in dojeti, kar je nacionalno posebno, specifično nacionalno v *konkretnih metodah* vsake dežele pri reševanju *enotne* mednarodne naloge, pri zmagi nad oportunizmom in levim doktrinarstvom v delavskem gibanju, pri strmoglavljenju buržoazije, pri upostavljanju sovjetske republike in proletarske diktature — to je glavna naloga vseh naprednih (in ne le naprednih) dežel v sedanjem zgodovinskem trenutku. Najvažnejše — seveda še dolgo ne vse, pa vendar najvažnejše — je že storjeno s prireditvijo avantgarde delavskega razreda, z njenim prehodom na stran sovjetske oblasti proti parlamentarizmu, na stran diktature proletariata proti buržoazni demokraciji. Zdaj moramo usmeriti vse sile, vso pozornost na *naslednji* korak, ki se dozdeva — in z nekega določenega vidika tudi je manj važen — pa je zato konkretni rešitvi naloge praktično bližji, namreč na to,

kako izslediti obliko, kako naj *preidemo* k proletarski revoluciji oziroma kako naj se proletarske revolucije *lotimo*.

Proletarska avantgarda je ideološko osvojena. To je glavno. Brez tega ni mogoče napraviti niti prvega koraka k zmagi. Toda od tod do zmage je še precej daleč. Samo z avantgardo ni mogoče zmagati. Pognati samó avantgardo v odločilni boj, še preden ves razred, še preden široke množice neposredno ne podpirajo avantgarde ali niso do nje vsaj dobrohotno nevtralne in še niso postale popolnoma nesposobne, da bi podpirale njenega nasprotnika — ne bi bilo samo neumno, marveč tudi zločinsko. Da pa bi prišel do tega stališča zares ves razred, zares široke delovne po kapitalu zatirane množice, zato ne zadostuje samo propaganda, samo agitacija. Za to so potrebne lastne politične izkušnje teh množic. To je temeljni zakon vseh velikih revolucij, ki ga je zdaj s presenetljivo silo in nazornostjo potrdila ne le Rusija, temveč tudi Nemčija. Ne samo nekulturne, pogosto nepismene množice Rusije, temveč tudi visoko kulturne, vsesplošno pismene množice Nemčije so morale na svoji lastni koži občutiti vso onemoglost, vso neznačajnost, vso nesposobnost, vso lakajsko uslužnost nasproti buržoaziji, vso podlost vladanja vitezov II. Internationale, vso neogibno nujnost diktature skrajnih reakcionarjev (Kornilov v Rusiji, Kapp & Co v Nemčiji) kot edino alternativo nasproti diktaturi proletariata, da so se odločno nagnile h komunizmu.

Naslednja naloga zavedne avantgarde v mednarodnem delavskem gibanju, to se pravi komunističnih partij, skupin, struj je v tem, da znajo široke (zdaj večinoma še speče, apatične, po starem živeče, lene, neprebujene) množice *pripeljati* na to njihovo novo pozicijo, ali točneje rečeno, da znajo voditi *ne le* svojo lastno stranko, temveč tudi te množice, ko se bližajo, ko prehajajo na novo pozicijo. Če prve zgodovinske naloge (pridobiti razredno zavedno avantgardo proletariata za sovjetsko oblast in diktaturo delavskega razreda) ni bilo mogoče rešiti brez popolne ideološke in politične zmage nad oportunistom in socialnim šovinizmom, ne moremo rešiti druge, zdaj aktualne

naloge, naloge, kako privedi *množice* na novo pozicijo, ki je sposobna, da zagotovi zmago avantgarde v revoluciji, ne da bi likvidirali levo doktrinarstvo, ne da bi popolnoma premagali njegove napake in jih odpravili.

Dokler je šlo (in dokler še gre) za to, da pridobimo za komunizem avantgardo proletariata, tako dolgo in v toliko je na prvem mestu propaganda; celo krožki z vsemi krožkarskimi slabostmi so tu koristni in dajejo dragocene rezultate. Ko pa gre za praktično akcijo množic, za razmestitev — če lahko tako rečemo — milijonskih armad, za razvrstitev *vseh* razrednih sil dane družbe za *poslednji in odločilni boj*, tedaj ni nič s samimi propagandnimi navadami, s samim ponavljanjem resnic »čistega« komunizma. Tu se ne računa s tisoči, kot to v bistvu dela propagandist majhne skupine, ki še ni vodila množic; tu moramo računati z milijoni in desetini milijonov. Tukaj se ne smemo samo vprašati, ali smo prepričali avantgardo revolucionarnega razreda, temveč tudi, ali so zgodovinsko delujoče sile *vseh* razredov, brezpogojno *vseh* razredov dane družbe brez izjeme, razvrščene tako, da je odločilna bitka že res dozorela, tako da so se 1. vse nam sovražne razredne sile dovolj zapletle, dovolj med seboj steple, se dovolj izčrpale v borbi, kateri niso dorasle; da so se, 2. vsi omahljivi, neodločni, nestanovitni srednji elementi, t. j. mala buržoazija, maloburžoazna demokracija, za razliko od buržoazije, pred ljudstvom dovolj razkrinkali, dovolj razgalili s svojim praktičnim bankrotom; da se je, 3. v proletariatu začelo buditi in mogočno naraščati množično razpoloženje za podpiranje najodločnejših, brezmejno drznih, revolucionarnih akcij proti buržoaziji. Če je tako, tedaj je revolucija dozorela, tedaj je naša zmaga — če smo pravilno ocenili vse zgoraj omenjene, na kratko označene pogoje in pravilno izbrali trenutek — zagotovljena.

Razlike med Churchill in Lloyd George-ji — ti politični tipi so v *vseh* deželah, z neznatnimi narodnostnimi razlikami — po eni strani, ter med Henderson in Lloyd George-ji po drugi, so povsem nevažne in malenkostne z vidika čistega, to se pravi abstraktnega, za praktično, množično politično akcijo še nedozo-

relega komunizma. Toda z vidika teh praktičnih akcij množic so te razlike skrajno skrajno važne. Upoštevati jih, ugotoviti trenutek, ko med temi »prijatelji« popolnoma dozore neogibni konflikti, ki slabijo in jemljejo moč *vsem tem »prijateljem« skupaj*, — v tem je vse delo, vsa naloga komunista, ki noče biti le zaveden, prepričan idejni propagandist, temveč tudi praktičen voditelj množic v revoluciji. Treba je združiti največjo vdanost idejam komunizma z umevanjem, kako pristati na vse potrebne praktične kompromise, laviranja, paktiranja, napredovanja v krivulji, umikanja in podobno, da pospešimo prevzem in preživetje politične oblasti s strani Hendersonov (junakov II. Internacionale, da ne imenujem imen posameznih oseb, predstavnikov maloburžoazne demokracije, ki se označujejo za socialiste); da pospešimo njih neogibni bankrot v praksi, ki razsvetljuje množice prav v našem duhu, prav v smeri h komunizmu; da pospešimo neogibna trenja, spore, konflikte, popolni razdor med Hendersoni, Lloyd George-ji in Churchilli (med menjševiki in eserji, kadeti in monarhisti, Scheidemanni in buržoazijo, kappovci itd.) in pravilno izberemo trenutek največjega razdora med vsemi temi »oporami svete privatne lastnine«, da jih z odločnim napadom proletariata vse potolčemo in osvojimo politično oblast.

Zgodovina na sploh, posebno pa zgodovina revolucij je vedno bila bogatejša z vsebino, raznovrstnejša, bolj vsestranska, bolj živa, »bolj prekanjena«, kot si to predstavljajo najboljše stranke in najbolj zavedne avantgarde najnaprednejših razredov. To je tudi razumljivo, kajti najboljše avantgarde izražajo zavest, voljo, strast, fantazijo desetisočev; revolucijo pa v trenutkih posebnega poleta in posebnega napona vseh človeških sposobnosti uresničuje zavest, volja, strast, fantazija desetin milijonov, ki jih podžiga najostrejši razredni boj. Iz tega izhajata dva zelo važna praktična zaključka: prvič, da mora znati revolucionarni razred za uresničenje svoje naloge obvladati breizjemno vse oblike ali področja družbene dejavnosti (pri čemer po osvojitvi politične oblasti včasih z velikim rizikom in z velikansko nevarnostjo

dokonča tisto, kar ni dokončal pred to osvojitvijo; drugič, da mora biti revolucionarni razred pripravljen na kar najhitrejšo in nepričakovano zameno ene oblike z drugo.

Vsakdo bo priznal, da je nespametno ali celo zločinsko, če se kaka armada ne pripravlja na to, da bi obvladala vse vrste orožja, vsa bojna sredstva in metode, s katerimi razpolaga oziroma lahko razpolaga sovražnik. Za politiko pa velja to še bolj kot za vojskovanje. V politiki je še težje vedeti vnaprej, katero bojno sredstvo bo za nas v teh ali onih pogojih uporabljivo in ugodno. Če ne obvladamo vseh bojnih sredstev, lahko utrpimo velikanski — včasih celo odločilen — poraz, če od naše volje neodvisne spremembe v položaju drugih razredov postavijo na dnevni red tako obliko dejavnosti, v kateri smo posebno šibki. Če obvladamo vsa bojna sredstva, zmagamo gotovo, kajti mi zastopamo interese zares naprednega, zares revolucionarnega razreda; zmagamo tudi, če nam okoliščine ne dovoljujejo, da bi uporabljali orožje, ki je sovražniku najnevarnejše in ki mu bo najhitreje zadalo smrtni udarec. Neizkušeni revolucionarji pogostoma mislijo, da so legalna bojna sredstva oportunistična, ker je buržoazija delavce na tem področju posebno često (predvsem v »mirnih«, nerevolucionarnih časih) varala in poneumnjala. Ilegalna bojna sredstva pa imajo za revolucionarna. Vendar to ni tako. Res je, da so oportunisti in izdajalci delavskega razreda tiste stranke in voditelji, ki ne znajo ali ne želijo (ne reci: ne znam, raje reci: nočem!) uporabljati ilegalnih bojnih sredstev n. pr. v okoliščinah, kot smo jih imeli med imperialistično vojno 1914—1918, ko je buržoazija najsvobodnejših demokratičnih dežel varala delavce z neznansko predrznostjo in brutalnostjo ter prepovedala govoriti resnico o roparskem značaju vojne. Toda revolucionarji, ki ne znajo združevati ilegalnih bojnih oblik z *vsemi* legalnimi, so zelo slabi revolucionarji. Ni težko biti revolucionar tedaj, ko je revolucija že izbruhnila, že vzplamtela, ko se vse, kar leze in gre, priključuje revoluciji iz preprostega zanesenjaštva, iz mode, včasih celo iz razlogov osebne kariere. Proletariat ima potem, po zmagi, največje težave, lahko bi rekli mučeniške

muke, da se »reši« teh lažirevolucionarjev. Dosti teže — in dosti dragoceneje — je, kdor zna biti revolucionar, ko *še niso* dani pogoji za direkten, odkrit, zares množičen, zares revolucionaren boj, kdor zna braniti interese revolucije (propagandistično, agitacijsko, organizacijsko) v nerevolucionarnih, pogosto celo naravnost reakcionarnih ustanovah, v nerevolucionarni situaciji, med množico, ki ni sposobna na mah doumeti nujnost revolucionarne akcije. Izslediti, otipati, pravilno ugotoviti konkretno pot ali poseben preobrat dogodkov, ki *popelje* množice k resničnemu, odločilnemu, poslednjemu velikemu, revolucionarnemu boju, — v tem je glavna naloga današnjega komunizma v Zahodni Evropi in Ameriki.

Primer: Anglija. Ne moremo vedeti — in nihče ne more tega vnaprej ugotoviti — kdaj bo tam vzplamtela resnična proletarska revolucija in *kakšen povod* bo najmočneje vzdramil, razvnel in potisnil v boj zelo široke, zdaj še speče množice. Zato smo dolžni opravljati vse svoje pripravljalno delo tako, da bomo (kot je rad govoril pokojni Plehanov, ko je bil še marksist in revolucionar) »podkovani na vse štiri«. Lahko, da bo parlamentarna kriza »napravila preboj«, da bo »prebila led«. Možno je tudi, da bo do tega privedla kriza, ki izhaja iz brezupno zapletenih, čedalje huje se razvijajočih in zastrujočih kolonialnih in imperialističnih nasprotij. Možno pa je tudi kaj tretjega itd. Ne bomo govorili o tem, kakšen boj bo *odločil* usodo proletarske revolucije v Angliji (to vprašanje nobenemu komunistu ne vzbuja dvomov, to vprašanje je za nas vse že odločeno, in sicer trdno odločeno), govorili bomo o *povodu*, ki bo vzdramil zdaj še speče proletarske množice, jih vzvalovil in jih privedel do revolucije. Ne pozabimo, da je n. pr. v buržoazni francoski republiki, v okoliščinah, ki so bile mednarodno in notranjepolitično stokrat manj revolucionarne od današnjih, zadoščal tako »nepričakovani« in »neznatni« povod, kakor je bila ena izmed neštetihi nepoštenih manipulacij reakcionarne vojaške kaste (Dreyfusov primer), da je privedel ljudstvo tik do državljanske vojne.

Komunisti v Angliji morajo neprenehoma, neutrudljivo, neuklonljivo izkoriščati tako parlamentarne volitve kakor tudi vse

odločilne preobrate v irski, kolonialni, svetovnoimperialistični politiki britanske vlade kakor tudi vsa ostala področja, sfere, strani družbenega življenja ter delati na vseh teh področjih po novem, na komunistični način, ne v duhu II., temveč III. Internacionale. Tu nimam niti časa niti prostora, da bi opisoval metode »ruske«, »boljševiške« udeležbe pri parlamentarnih volitvah in parlamentarnem boju, lahko pa zagotovim komunistom v tujini, da je bilo to nekaj docela drugega kot navadne zahodnoevropske parlamentarne kampanje. Iz tega se pogosto izvaja zaključek: »No da, tako je bilo pri vas v Rusiji, pri nas pa imamo drugačen parlamentarizem.« Ta zaključek je napačen. Zato tudi imamo na svetu komuniste, pripadnike III. Internacionale v vseh deželah, da na vsej črti, na vseh življenjskih področjih *preoblikujejo* staro socialistično, trade-unionistično, sindikalistično, parlamentarno delo v *novo*, komunistično. Tudi pri naših volitvah je bilo vedno zadosti oportunističnega, izključno buržoaznega, prakticističnega, lopovsko-kapitalističnega. Komunisti v Zahodni Evropi in Ameriki se morajo naučiti, da bodo ustvarili nov parlamentarizem, ki ne bo navaden parlamentarizem, ne oportunističen in ne karierističen, da bi partija komunistov izdajala svoja gesla in da bi resnični proletarci s pomočjo neorganiziranih in zatiranih siromašnih elementov razmetavali in raznašali letake, obiskovali stanovanja delavcev, bajte vaških proletarcev in zakotnih kmetov (na šrečo je v Evropi dosti manj vaških zakotij kot pri nas, a v Angliji le prav malo), dalje da bi zahajali v krčme, kjer se zbira najpreprostejše ljudstvo, in končno da bi pronicali v združenja, društva, slučajna zborovanja preprostega ljudstva, z ljudstvom ne smejo govoriti učeno (in preveč »parlamentarno«); ne smejo se na noben način loviti za parlamentarnimi mandati, temveč morajo povsod dramiti misel, potiskati množice naprej, prijemati buržoazijo za besedo, izkoriščati aparat, ki ga je ustvarila, volitve, ki jih je razpisala, oklice, ki jih je razglasila vsemu ljudstvu, in tako seznaniti ljudstvo z boljševizmom, kot nikoli poprej (pod vlado buržoazije) izven volivne kampanje ni bilo mogoče (seveda ne glede na velike stavke, ko je *tak* aparat vseljudske agitacije

pri nas še intenzivneje deloval). V Zahodni Evropi in Ameriki je to zelo zelo težko izpeljati, toda to moremo in moramo storiti, kajti brez truda sploh ni mogoče reševati nalog komunizma, a truditi se moramo tudi pri reševanju *praktičnih* nalog, ki postajajo čedalje raznovrstnejše, ki se iz dneva v dan bolj prepletajo z vsemi panogami javnega življenja in s čimer bomo čedalje več panog, čedalje več področij drugo za drugim *iztrgali buržoaziji*.

V isti Angliji se moramo prav tako na nov način (ne socialistično, temveč komunistično, ne reformistično, temveč revolucionarno) lotiti dela na področju propagande, agitacije, organizacije v armadi in med zatiranimi ter neenakopravnimi narodnostmi »*lastne*« države (Irska, kolonije). Kajti na vseh teh področjih javnega življenja se kopiči v razdobju imperializma sploh, a posebej zdaj, po vojni, ki je narode izčrpala in jim naglo odpira oči za resnico (ker je namreč bilo več deset milijonov ljudi pobitih in pohabljenih, samo da bi se rešilo vprašanje, ali naj angleški ali nemški roparji plenijo več dežel) — na vseh teh področjih javnega življenja se posebno kopiči netivo in nastaja posebno mnogo razlogov za konflikte, krize in zaostritev razrednega boja. Ne vemo in ne moremo vedeti, katera iskra — izmed neštetihih isker, ki zdaj švigajo od povsod po vseh deželah pod vplivom ekonomske in politične svetovne krize — bo zmožna zanetiti požar, to se pravi vzdramiti množice, in zato smo dolžni, da se s svojimi novimi, komunističnimi načeli lotimo »*obdelave*« vseh in vsakršnih, celo najstarejših, najbolj plesnivih, navidezno brezpomembnih torišč; kajti sicer ne bomo kos nalogi, ne bomo vsestransko pripravljeni, ne bomo obvladali vseh vrst orožja, ne bomo pripravljeni niti na zmago nad buržoazijo (ki je prej organizirala — zdaj pa tudi dezorganizirala — vsa področja javnega življenja na buržoazni način), niti na bližnjo komunistično reorganizacijo vsega življenja po tej zmagi.

Po proletarski revoluciji v Rusiji in po (za buržoazijo in filistre) nepričakovanih zmagah te revolucije v mednarodnem merilu je postal zdaj ves svet drugačen in tudi buržoazija je postala povsod drugačna. »*Boljševizem*« jo je oplašil in goji do

njega skoraj blazno sovraštvo. Prav zato pospešuje po eni strani razvoj dogodkov, po drugi strani pa koncentrira svojo pozornost na nasilno zatiranje boljševizma, s čimer slabi svoje pozicije na celi vrsti drugih torišč. Obe te dve okolnosti morajo komunisti vseh naprednih dežel upoštevati pri svoji taktiki.

Ko so ruski kadeti in Kerenski začeli besno gonjo proti boljševikom — posebno od aprila 1917 in še bolj v juniju in juliju 1917 — so »pregloboko zaorali«. Milijoni izvodov buržoaznih časopisov, ki so na vse kriplje kričali na boljševike, so pomagali množici, da si je ustvarila sodbo o boljševizmu in poleg tega je bilo celotno javno življenje ravno po zaslugi »vneme« buržoazije prepojeno z diskusijami o boljševizmu. Zdaj se v mednarodnem merilu milijonarji vseh dežel vedejo tako, da jim moramo biti iz srca hvaležni. Pregarjajo boljševizem z isto vnemo, kot ga je preganjal Kerenski & Co, pri tem »zastavljajo« prav tako pregloboko in nam prav tako *pomagajo* kot Kerenski. Če francoska buržoazija postavlja boljševizem kot osrednjo točko svoje volivne agitacije, obtožujoč boljševizma relativno zmerne ali omahujoče socialiste; če ameriška buržoazija, ki je popolnoma izgubila glavo, zapira tisoče in tisoče ljudi, ki jih sumi boljševizma, in z razširjanjem vesti o boljševiških zarotah ustvarja ozračje panike; če »najsolidnejša« buržoazija sveta, angleška buržoazija uganja pri vsej svoji pameti in izkušenosti neverjetne neumnosti, ustanavlja »Društva za borbo proti boljševizmu«, ki razpolagajo z velikimi denarnimi sredstvi, izdaja posebno literaturo o boljševizmu, si najema za borbo proti boljševizmu nadaljnje število učenjakov, agitatorjev in duhovnikov — potem se moramo gospodom kapitalistom prikloniti in jim izreči našo zahvalo. Oni delajo za nas. Pomagajo nam vzbuditi zanimanje množic za vprašanje o bistvu in pomenu boljševizma. Drugače tudi ne morejo ravnati, kajti da bi boljševizem »zamolčali«, udušili, to jim je že spodletelo.

Toda hkrati s tem vidi buržoazija skorajda le eno stran boljševizma: vstajo, nasilje, teror. Buržoazija se poskuša zato pripraviti za obrambo in odpor posebno na *tem* torišču. Možno

je, da se ji bo to v posameznih primerih, v posameznih deželah za kratko razdobje posrečilo. S to možnostjo je treba računati in za nas ni popolnoma nič strašnega, če se ji to posreči. Komunizem »raste« prav iz vseh panog javnega življenja, njegove kali najdemo prav povsod, »kuga« (da uporabimo najljubšo in »najprijetnejšo« primero buržoazije in buržoazne policije) je prodrla zelo globoko v organizem in ga je vsega zajela. Če s posebno prizadevnostjo »zamašijo« eno mesto, se pojavi »kuga« včasih docela nepričakovano na drugem. Življenje zahteva svoje. Naj buržoazija divja, besni do blaznosti, pretirava, uganja neumnosti, se vnaprej maščuje nad boljševiki in kolje nadaljnje stotine, tisoče, stotisoče jutrišnjih ali včerajšnjih boljševikov (v Indiji, Madžarski, Nemčiji itd.): ko buržoazija tako ravna, ravna kot vsi razredi, ki jih je zgodovina obsodila na pogin. Komunisti morajo vedeti, da bodočnost v vsakem primeru pripada njim, zato moremo (in moramo) v velikem revolucionarnem boju združiti največjo strast z najbolj hladnokrvno in trezno presojo besnih izbruhov buržoazije. Ruska revolucija leta 1905 je bila okrutno zadušena. Ruski boljševiki so bili potolčeni julija 1917. S premetenimi provokacijami in spretnimi manevri Scheidemanna in Noskeja skupno z buržoazijo in monarhističnimi generali je bilo pobitih nad 15.000 nemških komunistov. Na Finskem in Madžarskem besni beli teror. Toda v vseh primerih in v vseh deželah komunizem jekleni in raste. Njegove korenine so tako globoko, da ga preganjanja ne slabijo, ne spravljajo ob moči, temveč krepijo. Za naš varnejši in trdnejši korak k zmagi manjka le eno, namreč: da vsi komunisti vseh dežel popolnoma jasno spoznajo nujnost kar najbolj *elastične* taktike. Izvrstno rastočemu komunizmu manjka zdaj, posebno v naprednih deželah, to spoznanje in sposobnost, da bi ga uporabili v praksi.

Koristna lekcija bi moglo (in moralo) biti to, kar se je pripetilo tako visoko učenim marksistom in socializmu predanim voditeljem II. Internacionale, kot so Kautsky, Otto Bauer in drugi. Le-ti so se dobro zavedali nujnosti elastične taktike, študirali so Marxovo dialektiko in učili njo druge (in mnogo tega, kar so

v tem oziru storili, bo za vedno ostalo dragocen prispevek k socialistični literaturi), so pa *pri uporabljanju* te dialektike napravili tako napako ali se pokazali v praksi kot taki nedialektiki, pokazali kot ljudje, ki so tako malo znali upoštevati hitro spremembo oblike in hitro napolnitev starih oblik z novo vsebino, da njihova usoda ni kaj dosti bolj zavidanja vredna kot usoda Hyndmana, Guesdeja in Plehanova.

Glavni vzrok njihovega bankrota je bil v tem, da so se »zagledali« v eno določeno obliko rasti delavskega gibanja in socializma, pozabili na njeno enostranost, se zbalisti tega naglega preloma, ki je zaradi objektivnih pogojev postal neogiben, in nadaljevali s ponavljanjem preprostih, na pamet naučenih, na prvi pogled nespornih resnic, kot n. pr. tri je več kot dve. Toda politika je bolj podobna algebri kot aritmetiki in še bolj višji matematiki kot nižji. V resnici pa so se vse stare oblike socialističnega gibanja izpolnile z novo vsebino. Pred številke je zato stopil nov predznak: »minus«. Naši modrijani pa so in še nadalje trdovratno prepričujejo sebe in druge, da je »minus tri« več kot »minus dve«.

Poskrbeti je treba, da bi komunisti ne ponovili iste napake, samo z druge strani, ali pravilneje: da bi *isto napako*, ki jo delajo »levi« komunisti, samo z druge strani, čimprej popravili in čim hitreje ter brez bolečin za organizem preboleli. Ne le desno doktrinarstvo, tudi levo doktrinarstvo je napaka. Napaka levega doktrinarstva v komunizmu je seveda v tem trenutku tisočkrat manj nevarna in manj važna kot napaka desnega doktrinarstva (to se pravi socialnega šovinizma in kautskijanstva), vendar samo zato, ker je levi komunizem prav mlada, šele nastajajoča struja. Samo iz tega razloga lahko to bolezen ob določenih pogojih z lahkoto ozdravimo. In tega zdravljenja se moramo lotiti z največjo energijo.

Stare oblike so razbite, kajti izkazalo se je, da je njihova nova, protiproletarska in reakcionarna vsebina zavzela prekomeren obseg. Z vidika razvoja mednarodnega komunizma imamo zdaj tako trdno, tako silno, tako mogočno vsebino dela (za so-

vjetsko oblast, za diktaturo proletariata), da se more in *mora* razodevati v kakršni koli obliki, ne samo v novi, temveč tudi v stari, da more in mora preoblikovati, premagati in si podrediti vse oblike — ne samo nove, temveč tudi stare, ne zato, da bi se spravila s starim, temveč zato, da bi vse in vsakršne, nove in stare oblike postavila v službo popolne in končnoeljavne, odločilne in nepreklicne zmage komunizma.

Komunisti morajo napeti vse sile, da bi delavsko gibanje in razvoj družbe sploh usmerili po najbolj ravni in najhitrejši poti k zmagi sovjetske oblasti in diktature proletariata po vsem svetu. To je nesporno resnica. Toda treba je, da napravimo le majhen korak dalje — na videz v isti smeri — in resnica se sprevrže v napako. Treba je samo, da rečemo, kot angleški in levi komunisti, da priznavamo le eno pot, le ravno pot, da ne dopuščamo nikakega laviranja, paktiranja in nobenih kompromisov — in iz tega že nastane napaka, ki lahko prizadene komunizmu najresnejšo škodo in mu jo je deloma že prizadela in jo še prizadeva. Desno doktrinarstvo je priznavalo izključno stare oblike in je popolnoma bankrotiralo, ker ni opazilo nove vsebine. Levo doktrinarstvo brezpogojno odklanja določene stare oblike in ne vidi, da si nova vsebina utira pot skozi vse in vsakršne oblike, da smo kot komunisti dolžni obvladati vse oblike, se naučiti najbolj naglega dopolnjevanja ene oblike z drugo, zamenjavanja ene z drugo, prilagajanja svoje taktike vsaki taki spremembi, ki je ni izzval naš razred ali naši napor.

Strahote, gniloba in nizkotnosti svetovne imperialistične vojne ter brezizhodnost položaja, ki ga je ustvarila, so v taki meri vzpodbudile in pospešile svetovno revolucijo, da se danes ta revolucija razvija v širino in globino s tako čudovito naglico, s tako čudovitim bogastvom menjajočih se oblik, s tako praktično poučnim zavračanjem vsakega doktrinarstva, da lahko čisto upravičeno upamo na naglo in popolno ozdravljenje mednarodnega komunističnega gibanja od otroške bolezni »levega« komunizma.

DODATEK

Medtem ko so se založbe v naši deželi — ki so jo imperia-
listi vsega sveta izropali, da bi se maščevali za proletarsko revo-
lucijo, ter jo še vedno ropajo in blokirajo kljub vsem obljubam,
ki so jih dali svojim delavcem — medtem ko so se torej naše
založbe trudile, da bi izdale to mojo brošuro, smo prejeli iz
inozemstva še dopolnilno gradivo. Ker nimam namena, da bi v
svoji brošuri podal kaj več kakor bežne zapiske publicista, naj
na kratko omenim le nekaj točk.

1. RAZKOL NEMŠKIH KOMUNISTOV

Do razkola med komunisti v Nemčiji je res prišlo. »Levičar-
jarji« ali »načelna opozicija« je ustanovila posebno »Komuni-
stično delavsko stranko« za razliko od »Komunistične partije«. Tudi v Italiji bo menda prišlo do razkola — menda, pravim, ker imam pri roki le nove številke (št. 7 in 8) levičarskega časopisa »Sovjet« (»Il Soviet«), v katerih odkrito razpravljajo o možnosti in nujnosti razkola. Pri tem govore tudi o kongresu frakcije »abstencionistov« (ali bojkotistov, to se pravi nasprotnikov sodelovanja v parlamentu), ki je do sedaj del Italijanske socialistične stranke.

Upravičena je bojazen, da bi mogel postati razkol »levičar-
jev«, antiparlamentarcev (ki so deloma tudi antipolitično usmer-
jeni, nasprotniki političnih strank in dela v sindikatih) inter-
nacionalen pojav, podobno kakor razkol pristašev »centra« (t. j. pristašev Kautskega ali Longueta, »neodvisnih« itd.). Naj se to
le zgodi! Boljši razkol kakor zmešnjava, ki samo zavira idejno,
teoretično, revolucionarno rast in dozorevanje partije ter njeno

složno, resnično organizirano, praktično delo za resnično pripravo diktature proletariata.

Naj se »levičarji« le preizkusijo v praktičnem delu, v nacionalnem in internacionalnem merilu, naj poizkusijo pripravljati (pa tudi uresničiti) diktaturo proletariata, ne da bi imeli strogo centralizirano partijo z železno disciplino, in ne da bi znali obvladati vsa torišča, vse panoge, vse in vsakršne oblike političnega in kulturnega dela. Praktična skušnja jih bo kmalu izučila.

Napeti pa moramo vse sile, da ne bi razkol z »levičarji« oviral ali pa, da bi čim manj oviral neogibno in nujno zedinjenje v bližnji prihodnosti vseh tistih, ki so udeleženi v delavskem gibanju ter so odkrito in pošteno za sovjetsko oblast in za diktaturo proletariata. Ruski boljševiki so bili posebno srečni, da so imeli 15 let časa za sistematično in do kraja izbojevano borbo proti menjševikom (to se pravi oportunistom in »centralistom«) kakor tudi proti »levičarjem«, še davno preden se je začel neposredni boj množic za diktaturo proletariata. V Evropi in Ameriki je treba sedaj opraviti to delo v »brzih pohodih«. Posamezne osebnosti, zlasti take, ki se brez uspeha trudijo, da bi se vrinile med voditelje, utegnejo dolgo vztrajati v svojih napakah (če nimajo zadosti proletarske discipline in »poštenosti proti samim sebi«). Toda ko dozori čas, se bodo delavske množice hitro in z lahkoto združile med seboj in z vsemi poštenimi komunisti v enotno partijo, ki bo sposobna uresničiti sovjetski sistem in diktaturo proletariata.¹

¹ O vprašanju bodoče spojitve »levih« komunistov, antiparlamentarcev, s komunisti sploh, naj omenim še tole. Kolikor sem se mogel seznaniti s časopisi »levih« komunistov in ostalih komunistov v Nemčiji, imajo prvi to prednost, da znajo bolje agitirati med množicami kakor drugi. Nekaj podobnega sem večkrat opažal — resda v manjši meri in v posameznih krajevnih organizacijah, ne pa v državnem merilu — v zgodovini boljševiške partije. Tako so na primer leta 1907 in 1908 »levi« boljševiki včasih in ponekod uspešneje agitirali med množicami kakor mi. To je deloma mogoče pojasniti s tem, da je v momentu revolucije ali pa tedaj, ko je spomin na revolucijo še živ, lažje pridobiti množice

2. KOMUNISTI IN NEODVISNI V NEMČIJI

V tej brošuri sem izrazil mnenje, da bi bil kompromis med komunisti in levim krilom neodvisnih mujen in koristen za komunizem, da ga pa ne bo lahko doseči. Časopisi, ki sem jih medtem dobil, potrjujejo i prvo i drugo. V št. 32 časopisa »Rdeči prapor«, glasila Centralnega komiteja Komunistične partije Nemčije (>Die Rote Fahne«, Zentralorgan der Kommunistischen Partei Deutschlands, Spartakusbund z dne 26. III. 1920), je objavljen »razglas« tega Centralnega komiteja o vojaškem »puču« (zaroti, pustolovščini) Kappa in Lüttwiza in o »socialistični vladi«. Ta razglas je popolnoma pravilen bodisi glede na njegovo temeljno predpostavko, bodisi glede na njegove praktične zaključke. Jedro temeljne predpostavke je v tem, da v sedanjem trenutku ni »objektivne podlage« za diktaturo proletariata, ker »večina mestnih delavcev« drži z neodvisnimi. Zaključek: obljuba »lojalne opozicije« (t. j. partija se odreče pripravam za »nasilni prevrat«) v korist »socialistične vlade ob izključitvi buržoazno-kapitalističnih strank«.

Ta taktika je brez dvoma v osnovi pravilna. Toda če že ne govorimo o malenkostnih netočnostih v formulaciji, pa vendar ne smemo zamolčati, da (v oficialnem razglasu Komunistične partije) vlade socialnih izdajalcev ne bi smeli imenovati »socialistično« niti ne bi smeli govoriti o izključitvi »buržoazno-kapitalističnih strank«, ko so vendar stranke Scheidemannov ali pa gospodov Kautskega in Crispiena maloburžoazno demokratične; končno tudi ne bi bilo treba pisati takih stvari, kakor je 4. paragraf razglasa, ki se glasi:

s taktiko »enostavnega« odklanjanja. To pa še ni dokaz, da bi bila taka taktika pravilna. Vsekakor pa ni nobenega dvoma, da mora komunistična *partija*, ki hoče biti zares avantgarda, vodilni oddelek revolucionarnega *razreda*, proletariata, in ki se poleg tega hoče naučiti, kako je treba voditi široke proletarske pa tudi neproletarske *množice*, množice delovnih in izkoriščanih ljudi — biti zmožna, da na najbolj pristopen in razumljiv način, najbolj jasno in živo propagira, organizira in agitira tako za »ulico« v mestih in tovarniških predmestjih kakor tudi na vasi.

»... Za nadaljnje pridobivanje proletarskih množic za komunizem je s stališča razvoja proletarske diktature sila važno tako stanje, ko je mogoče neomejeno izkoriščati politično svobodo in ko buržoazna demokracija ne more nastopati kot diktatura kapitala...«

Tako stanje ni mogoče. Maloburžoazni voditelji, ti nemški Hendersoni (Scheidemanni) in Snowdeni (Crispieni) ne prestopajo in tudi ne morejo prestopiti mejá buržoazne demokracije, ki sama ne more biti nič drugega kakor diktatura kapitala. Centralni komite Komunistične partije si popolnoma pravilno prizadeva, da bi dosegel praktičen uspeh, vendar pa kljub temu ni bilo prav nič potrebno pisati takih načelno napačnih in politično škodljivih stvari. Zadostovalo bi, če bi bil Centralni komite dejal (če je že hotel ostati v mejah parlamentarne vljudnosti): dokler večina mestnih delavcev podpira neodvisne, mi, komunisti, ne moremo ovirati delavcev, da na lastni izkušnji spoznajo »svojo« vlado in se tako otresejo svojih poslednjih malomeščansko demokratičnih (in torej tudi buržoazno-kapitalističnih) iluzij. To bi zadostovalo za utemeljitev kompromisa, ki je v resnici potreben in čigar jedro mora biti v tem, da se partija za nekaj časa odreče poskusom, da bi nasilno odstranila vlado, kateri zaupa večina delavcev po mestih. Pri vsakdanji agitaciji med množicami, ki je ne vežejo norme oficialne, parlamentarne vljudnosti, pa bi seveda lahko dodali: naj lopovi, kakor so Scheidemanni ali pa filistri, kakor sta Kautsky in Crispien, le razkrijejo v praksi, kako so se dali naplahtati in kako sami vodijo delavce za nos; njihova »čedna« vlada bo sama najtemeljiteje »očedila« Avgijeve hleve socializma, socialnega demokratizma in ostalih različic socialnega izdajstva.

Prava narava sedanjih voditeljev »Neodvisne socialnodemokratične stranke Nemčije« (tistih voditeljev, o katerih po krivici govore, da so izgubili že slehern vpliv, ki pa so v resnici proletariatu še nevarnejši od madžarskih socialnih demokratov, ki so se imenovali komuniste in so obljubili »podporo« diktaturi proletariata) se je med nemško kornilovščino, to se pravi med

prevratom gospodov Kappa in Lüttwitza, spet in spet razodela.¹ Majhna, toda nazorna slika tega sta razpravi Karla Kautskega: »Odločilni trenutki« (»Entscheidende Stunden«) v »Freiheit« (»Svoboda«, glasilo neodvisnih) z dne 30. marca 1920 in Arthurja Crispiana: »O političnem položaju« (v istem časopisu dne 14. aprila 1920). Ti gospodje nikakor ne znajo misliti in presojati kot revolucionarji. To so jokavi, malomeščanski demokrati, ki so proletariatu še tisočkrat nevarnejši, če se razglašajo za privržence sovjetske oblasti in diktature proletariata, kajti v resnici bodo v vsakem težavnem in nevarnem trenutku nujno postali izdajalci... pri tem bodo pa »najiskreneje« prepričani, da pomagajo proletariatu! Ali niso tudi madžarski socialni demokrati, ki so se prekrstili za komuniste, hoteli »pomagati« proletariatu, ko so iz strahopetnosti in neznačajnosti menili, da je položaj sovjetske oblasti na Madžarskem brezupen ter se začeli cmeriti pred agenti antantinih kapitalistov in krvnikov.

3. TURATI & CO V ITALIJI

Omenjene številke italijanskega časopisa »Sovjet« popolnoma potrjujejo to, kar sem pisal v tej brošuri o napaki Italijanske socialistične stranke, ki še vedno dopušča v svojih vrstah take člane in celo tako skupino parlamentarcev. Še bolj potrjuje to taka neprizadeta priča, kot je rimski dopisnik angleškega buržoaznoliberalnega časopisa »The Manchester Guardian«, ki je objavil v številki z dne 12. marca 1920 svoj intervju s Turatijem:

»... Signor Turati,« piše ta dopisnik, »mislí, da nevarnost revolucije ni takšna, da bi vzbujala v Italiji neutemeljeno bojaznen. Maksimalisti se igrajo z ognjem sovjetskih teorij le zato,

¹ Izredno jasno, kratko in precizno, res marksistično je poročalo o tem tudi sicer odlično glasilo Komunistične partije Avstrije »Rdeči prapor«, št. 266 in 267 z dne 28. oziroma 29. marca 1920. (»Die Rote Fahne«, Wien 1920, No. 266, 267; L. L.: »Ein neuer Abschnitt der deutschen Revolution«) — (C-L. L.: »Novo razdobje nemške revolucije.«)

da vzdržujejo množice v vedrem in razgibanem razpoloženju. Te teorije pa niso nič drugega kot legendarni pojmi, nedozoreli programi, ki niso primerni za praktično uporabo. Te teorije so porabne le za to, da vzdržujejo delovne množice v pričakovanju. Isti ljudje, ki rabijo te teorije kot vabo, da slepé proletarce, se morajo dan na dan boriti za kako — dostikrat prav skromno — ekonomsko izboljšanje, da bi zavlekli tisti trenutek, ko bo delavski razred izgubil svoje iluzije in vero v svoje najljubše sanje. Od tod tista dolga veriga stavk, ki so se razvile v najrazličnejšem obsegu in iz najrazličnejših razlogov, tja do pošarskih in železničarskih stavk, ki še bolj zastrujejo že itak težaven položaj dežele. Dežela je razburjena zaradi težav jadranskega vprašanja, pritiskajo jo dolgovi v inozemstvu in čezmerna izdaja papirnega denarja, pa vendar nikakor ne more spoznati, da se nujno mora privaditi tisti delovni disciplini, ki edina lahko obnovi red in blaginjo...«

Jasno je ko beli dan, da je angleški dopisnik izklepetal resnico, katero verjetno Turati sam kakor tudi njegovi buržoazni zaščitniki, pomagači in inspiratorji v Italiji zakrivajo in olepšavajo. Ta resnica je v tem, da so ideje in politična delavnost gospóde Turati, Treves, Modigliani, Dugoni & Co res prav take, kakor jih opisuje angleški dopisnik. To vse skupaj ni nič drugega kot socialno izdajstvo. Kako težko pač delavci poslušajo pridiganje o zaščiti reda in discipline, ko pa so sami mezdni sužnji in delajo za profite kapitalistov! Mi Rusi kaj dobro poznamo vse te menjševiške govore. Kako dragoceno je priznanje, da so množice za sovjetsko oblast! Kako omejeno in buržoazno plehko je nerazumevanje revolucionarne vloge stavk, ki z elementarno silo naraščajo! Da, res, angleški dopisnik buržoazno-liberalnega časopisa je storil gospodu Turatiju & Co slabo uslugo in sijajno potrdil pravilnost zahteve tovariša Bordiga in njegovih prijateljev pri časopisu »Sovjet«, ki so zahtevali, da mora Italijanska socialistična stranka, če res hoče biti za III. Internacionalo, sramotno izgnati gospoda Turatija & Co iz svojih vrst ter tako postati po imenu in dejanjih komunistična partija.

4. NAPAČNI ZAKLJUČKI IZ PRAVILNIH PREDPOSTAVK

Toda tovariš Bordiga in njegovi »levičarski« prijatelji nepravilno sklepajo iz svoje pravilne kritike gospoda Turatija & Co, da je sodelovanje v parlamentu sploh škodljivo. Italijanski »levičarji« ne morejo navesti niti sledu kakega resnega dokaza v obrambo tega nazora. Internacionalnih primerov resnično revolucionarnega in komunističnega, za pripravo proletarske revolucije nedvomno koristnega izkoriščanja buržoaznih parlamentov sploh ne poznajo (ali pa jih skušajo pozabiti). Oni si enostavno ne morejo misliti ničesar »novega« ter venomer vpijejo o »starem«, neboljševiškem izkoriščanju parlamentarizma.

To je tudi njihova temeljna napaka. Ne le na področje parlamentarizma, temveč tudi na *vsa* druga področja dejavnosti *mora vnesti* komunizem nekaj načelno novega (in brez dolgega, vztrajnega, trdovratnega dela *tega ne bo mogel*), kar bo korenito obračunalo s tradicijami II. Internationale (hkrati pa ohranilo in razvilo vse tisto, kar je II. Internacionala ustvarila dobrega).

Vzemimo na primer novinarstvo! Časopisi, brošure, proklamacije služijo za nujno propagandno, agitacijsko in organizacijsko delo. Brez novinarskega aparata ne more izhajati nobeno množično gibanje v kolikor toliko civilizirani deželi. In nobeno kričanje proti »voditeljem«, nobene slovesne obljube, da hočemo obvarovati množice vpliva voditeljev, nas ne rešijo nujnosti, da uporabljamo za to delo inteligenco iz buržoaznega okolja — nas ne rešijo buržoaznodemokratske atmosfere »lastnine« in tistih razmer, v katerih se to delo opravlja pod kapitalizmom. Čeprav je preteklo že dve leti in pol, odkar smo pahnili buržoazijo z oblasti, odkar si je proletariat izbojeval politično oblast, smo vendar še vedno v tej atmosferi, v teh razmerah množičnih (kmečkih, obrtniških) buržoaznodemokratskih, lastninskih odnosov.

Parlamentarizem je ena oblika dela, novinarstvo je druga oblika. Vsebina obeh je lahko komunistična in mora biti komunistična, če delujejo na enem kakor na drugem področju pravi

komunisti, resnični člani proletarske, množične partije. Toda niti na prvem niti na drugem področju in *sploh na nobenem delovnem področju* pod kapitalizmom in pri prehodu od kapitalizma k socializmu se ne moremo ogniti tistim težavam, tistim svojevrstnim nalogam, ki jih mora proletariat premagati in rešiti, da bi mogel izkoristiti v svoje namene inteligente iz buržoaznih vrst, da bi premagal buržoazno-inteligenčne predsodke in vplive, da bi oslabil odpor maloburžoaznega okolja (in ga nato tudi popolnoma preoblikoval).

Mar nismo videli pred vojno 1914—1918 v vseh deželah zelo številne primere, kako so skrajno »levi« anarhisti, sindikalisti in drugi udarjali po parlamentarizmu, se posmehovali buržoazno plehkim parlamentarcem-socialistom, bičali karierizem itd. ipd., sami pa so si z delom v novinarstvu, z delom v sindikatih (strokovnih organizacijah) ustvarjali prav tako buržoazno kariero! Mar nista tipična primera gospodov Jouhauxa in Merrheima, če se omejimo na Francijo?

Saj to je vendar tista otročarija z »odklanjanjem« sodelovanja v parlamentu, ker hočejo tako »preprosto«, »lahko«, navidezno revolucionarno »rešiti« težko nalogo boja z buržoaznodemokratskim vplivom *znotraj* delavskega gibanja, v resnici pa se plaše lastne sence, zakrivajo si oči pred težavami, hočejo se jih znebiti s samim govorčenjem. Nesramni karierizem, buržoazno izkoriščanje parlamentarnih stolčkov, vnebovpijoče reformistično sprevačanje parlamentarnega dela, banalni buržoazni prakticizem — vse to so nedvomno navadne in prevladajoče značilne poteze, ki jih ustvarja kapitalizem povsod, ne le zunaj delavskega gibanja, ampak tudi v njem samem. Toda kapitalizem in buržoazne razmere, ki jih kapitalizem ustvarja (in ki tudi po padcu buržoazije le prav počasi izginejo, ker kmetje vedno znova porajajo buržoazijo), porajajo prav na vseh področjih dela in življenja bistveno enak, le v malenkostnih variantah po obliki različen buržoazni karierizem, nacionalni šovinizem, malomeščansko vulgariziranje itd.

Sami sebi se zdite »sila revolucionarni«, dragi bojkotisti in antiparlamentarci, v resnici pa *ste se ustrašili* razmeroma lahkega boja z buržoaznim vplivom v delavskem gibanju, čeprav bo vaša zmaga, to se pravi strmoglavljenje buržoazije in osvojitve politične oblasti po proletariatu, ustvarila *iste* težave v še večjem, neizmerno večjem merilu. Prestrašili ste se kakor otroci majhne težave, ki jo morate danes obvladati, ne da bi razumeli, da se boste že danes ali jutri vendarle morali učiti in naučiti, kako se premagajo *iste* težave v neizmerno pomembnejšem merilu.

Pod sovjetsko oblastjo bo še več inteligentov iz buržoaznih vrst smuknilo v vašo in našo proletarsko partijo. Prilezli bodo tudi v sovjete, v sodišča in upravo, ker ni mogoče graditi komunizma drugače, iz česa drugega, kakor iz človeškega materiala, ki ga je ustvaril kapitalizem, ker ni mogoče izgnati in uničiti buržoazne inteligence, ampak jo je treba premagati, preoblikovati, preobraziti, prevzgojiti, kakor je treba na podlagi diktature proletariata v dolgotrajni borbi prevzgojiti tudi proletarce same, ki se ne morejo otresti svojih maloburžoaznih predsodkov niti na mah niti po kakem čudežu, niti na ukaz matere božje niti na povelje kakega gesla, resolucije ali odloka, temveč samo v dolgotrajni in težavni množični borbi proti množičnim maloburžoaznim vplivom. Pod sovjetsko oblastjo se pojavljajo pred nami *iste* naloge, ki jih antiparlamentarci danes tako ponosno, tako ošabno, tako lahkomiselnost, tako otročje odpravljajo z zamahom roke, *iste* naloge se zopet pojavljajo v sovjetih, v sovjetski upravi, med sovjetskimi »pravnimi zastopniki« (v Rusiji smo odpravili buržoazno advokaturu — in prav smo storili — toda ta se spet poraja pri nas pod krinko »sovjetskih« »pravnih zastopnikov«). Med sovjetskimi inženirji, med sovjetskimi učitelji, med privilegiranimi, to se pravi med najboljše kvalificiranimi in najboljše plačanimi *delavci* v sovjetskih tovarnah vidimo, da se nenehno pojavljajo prav *vse* tiste negativne poteze, ki so lastne buržoaznemu parlamentarizmu, in le v nenehnih, neumornih, dolgotrajnih, trdovratnih bojih bomo to zlo s proletarsko organizacijo in disciplino — postopoma — premagali.

Pod oblastjo buržoazije je seveda zelo »težko« premagati buržoazne navade v lastni, t. j. v delavski partiji; »težko« je izgnati iz partije voditelje-parlamentarce, ki smo se jih v teku let navadili in ki so jih buržoazni predsodki popolnoma pokvarili; »težko« je podrediti proletarski disciplini absolutno potrebno (določeno, čeprav zelo omejeno) število ljudi, ki so prišli iz vrst buržoazije; »težko« je ustvariti v buržoaznem parlamentu komunistično frakcijo, ki bi bila res dostojna delavskega razreda; »težko« je doseči, da komunistični parlamentarci ne bi tratili časa z buržoazno-parlamentarnim igrakanjem, ampak da bi se res bavili s prepotrebним propagandnim, agitacijskim in organizacijskim delom med množicami. Vse to je prav gotovo »težko«; bilo je težko v Rusiji in je še neprimerno težje v Zahodni Evropi in Ameriki, kjer so buržoazija, buržoaznodemokratske tradicije itd. mnogo močnejše.

Toda vse te »težave« so tako rekoč igraka v primeri s popolnoma *istovrstnimi* nalogami, ki jih mora proletariat na nek način neogibno rešiti, če hoče zmagati tako med proletarsko revolucijo kakor tudi potem, ko vzame oblast v svoje roke. V primeri s *temi*, zares gigantskimi nalogami, ko je treba pod diktaturo proletariata prevzgajati milijone kmetov in malih gospodarjev, stotisoče nameščencev, uradnikov, buržoaznih inteligentov, ko jih je treba vse podrežati proletarski državi in proletarskemu vodstvu in premagovati njihove buržoazne navade in tradicije — v primeri s temi gigantskimi nalogami je res otročje lahko ustvariti pod vlado buržoazije, v buržoaznem parlamentu, zares komunistično frakcijo prave proletarske partije.

Če se tovariši »levičarji« in antiparlamentarci ne bodo naučili premagati sedaj niti tako majhnih težav, tedaj lahko z gotovostjo rečemo, da ali sploh ne bodo mogli uresničiti diktature proletariata in v širokem merilu podrediti si in preobraziti buržoaznih inteligentov in buržoaznih ustanov, ali pa se bodo morali tega *naučiti v naglici* ter bodo s to naglico silno škodovali proletarskemu gibanju, napravili bodo več napak kakor navadno. pokazali bodo več slabosti in nevednosti kakor povprečno itd. ipd.

Dokler ne vržemo buržoazije in dokler ne izgine brez sledu malo gospodarstvo in drobna blagovna proizvodnja, tako dolgo bodo buržoazne razmere, lastniške navade in malomeščanske tradicije škodovale proletarskemu delu ne le izven delavskega gibanja, ampak tudi znotraj tega gibanja, ne le na enem delovnem področju, na parlamentarnem, temveč neogibno na vseh in vsakršnih področjih javne dejavnosti, na vseh kulturnih in političnih toriščih brez izjeme. Ena največjih napak, ki jo bomo neogibno morali drago plačati, je poskus, da bi se otresli ene izmed »neprijetnih« nalog ali težav na določenem področju dela. Moramo se učiti in naučiti, da bomo obvladali brez izjeme vsa področja dela in dejavnosti, da bomo vedno in povsod premagovali vse težave in vse buržoazne metode, tradicije in navade. Če bi drugače postavljali vprašanje, to sploh ne bi bilo resno, bilo bi otročje.

IMENSKI SLOVARCEK

ADLER FRIEDRICH (1879) — eden izmed voditeljev avstrijske socialne demokracije in II. Internationale, predstavnik »avstro-marksizma«. Adler se je med vojno nagibal k zimmerwaldski levici, po vojni je postal predsednik dunajskega delavskega sovjeta in je l. 1919 nasilno razbil delavsko gibanje, ki so ga vodili komunisti.

AUSTERLITZ FRIEDRICH (1862—1931) — avstrijski socialni demokrat in publicist, ki se je med prvo svetovno vojno odkrito postavil na stran imperialistov, po vojni pa je skupaj z Ottom Bauerjem vodil demagoško »levičarsko« politiko. Leta 1919 je postal član parlamenta in pobudnik reakcionarnega zakona o tisku, s katerim je nameraval zadušiti revolucionarni tisk.

AKSELROD PAVEL (1850—1928) — eden izmed voditeljev menjševizma. Kot mlad revolucionar se je Akselrod najprej pridružil bakunistom, l. 1883 je bil eden izmed ustanoviteljev skupine »Osvobojenje dela«. Od leta 1900 je bil član redakcije »Iskra« in »Zarje«. Leta 1903 je bil eden vodilnih menjševikov, leta 1907 je bil likvidator. Med vojno, 1914 do 1918, je zagovarjal socialno šovinistično stališče. Po zmagi Oktobrske revolucije je zbežal v tujino in zagovarjal oboroženo intervencijo proti Zvezi sovjetskih socialističnih republik.

BAUER OTTO (1882) — voditelj avstrijske socialne demokracije in teoretik »avstro-marksizma«. Bauer je bil eden izmed ustanoviteljev in voditeljev 2½ Internationale. Bil je nekaj časa avstrijski zunanji minister in predsednik komisije za socializacijo. Napisal je precej teoretičnih del (n. pr. Nacionalno vprašanje in socialna demokracija, itd.), v katerih je z radikalnimi frazami spretno prikrival svojo izdajalsko politiko.

BERNSTEIN EDUARD (1850—1932) — nemški socialni demokrat, zakrknjeni oportunist, ki je skušal »revidirati« in »popravljati« filozofske, ekonomske in politične osnove marksizma v duhu buržoaznega reformizma. Bernstein je izločil iz marksizma njegovo revolucionarno vsebino, zanikal je, da bi bil socializem znanstveno utemeljen in da lahko na temelju materialističnega pojmovanja zgodovine dokažemo njegovo nujnost in neizbežnost; tajil je, da v kapitalizmu čedalje bolj raste beda,

proletarizacija in zaostritev kapitalističnih protislovij; razglašal je, da pojem »končnega cilja« ne vzdrži kritike in je absolutno zavračal idejo »diktature proletariata...« (Lenin.)

BORDIGA AMADEO (1889) — italijanski komunist, inženir, ki je med prvo svetovno vojno načeloval levemu krilu Italijanske socialistične stranke. Po vojni je načeloval skupini, ki je bojkotirala parlament. Leta 1919 se je Bordiga združil z Gramscijevo skupino »Ordine nuovo« in ustvaril jedro Komunistične partije Italije.

BUHARIN NIKOLAJ (1883—1937) — »levi« komunist, pozneje ideolog desničarskega odklona v vrstah VKP(b). Njegove praktične napake izvirajo iz zgrešenih teoretičnih pojmovanj in nasprotno. »Osnovna teoretična napaka Buharina — je pisal Lenin — je zamenjava dialektike z eklekticismom...« V celi vrsti političnih vprašanj je Buharin nasprotoval Leninu, n. pr. v vprašanju brest-litovskega miru, v diskusiji o sindikatih itd. Pozneje se je Buharin popolnoma razšel z generalno linijo VKP(b) in je postal kontrarevolucionarni agent svetovne buržoazije.

CLYNES JOHN (1869) — angleški politik in sindikalni funkcionar. Clynes je bil leta 1906 kot laburist v Manchestru izvoljen za poslanca in je ohranil mandat do 1931. leta. Med prvo svetovno vojno je stopil v angleško vlado kot sekretar ministrstva za preskrbo. V letih 1919 do 1922 je bil voditelj laburistične frakcije v angleškem parlamentu. Leta 1924 je bil član MacDonalдове »delavske« vlade.

CRISPIEN ARTHUR (1875) — nemški socialni demokrat, voditelj desnega krila Neodvisne socialnodemokratske stranke Nemčije. Crispian se je udeležil II. kongresa Kominterne in je skupaj z Dittmannom prisostvoval razgovoru o sprejemu desnega krila nemške socialne demokracije v Kominterno. Na kongresu stranke v Halle leta 1922 je nastopil proti vstopu »neodvisnih« v Kominterno. Zadnja leta pred zmago hitlerjevcev je vodil desno krilo nemške socialne demokracije.

ČERNOV V. (1896) — voditelj stranke socialistov-revolucionarjev in minister za kmetijstvo v začasni vladi leta 1917. Po zmagi Oktobrske revolucije je Černov zbežal v tujino in organiziral oboroženo borbo proti sovjetski oblasti.

DENIKIN J. A. (1872) — carski general, voditelj južoruske kontra-revolucije. Denikinove reakcionarne belogvardejske armade so bile odločilno poražene leta 1919 pri Voronežu. Načrt za vojaške operacije je izdelal J. V. Stalin.

DREYFUS ALFRÈDE (1859—1935) — oficir francoskega generalnega šlaba, po nedolžnem obsojen na dosmrtno ječo zaradi vohunstva. Dreyfusova afera je razkrila gnilobo vladajoče plasti v Franciji, podkupljivost sodišč in vojaške klike. Demokratične sile Francije so razvile

obsežno akcijo za obnovitev Dreyfusovega procesa (n. pr. Emil Zola, Jaurès itd.) in Dreyfus je bil naposled pomilošen.

GALLACHER WILLIAM (1881) — angleški komunista, kovinar. Med vojno, 1914—1918, je Gallacher organiziral velike stavke, leta 1919 je bil med voditelji velike stavke na Škotskem, kjer je tudi sodeloval pri ustanovitvi Komunistične partije. Napisal je mnogo poljudnih brošur.

GOMPERS SAMUEL (1850—1924) — eden izmed voditeljev sindikalnega gibanja v ZDA, nasprotnik socializma in Sovjetske zveze. Gompers je vodil oportunistično politiko sodelovanja med razredi, med prvo svetovno vojno pa je odkrito stopil na stran imperialistov.

HENDERSON ARTHUR (1863) — eden izmed voditeljev angleške Delavske stranke (Labour party). Bil je večkrat minister v angleških koalicijskih vladah. Februarja 1917 je odpočoval v Rusijo, da bi prepričal začasno vlado, naj vodi vojno »do zmagovitega konca«. Henderson je kot sovražnik revolucionarnega gibanja organiziral zlom splošne stavke leta 1926, dušil je osvobodilna gibanja v kolonijah in vsestransko opravičil zaupanje angleške buržoazije. Po prvi svetovni vojni je bil izvoljen za predsednika II. Internacionalne.

HILFERDING RUDOLF (1877) — nemški ekonomist in eden izmed bivših voditeljev nemške socialne demokracije, ki je skrival svoje oportunistično stališče za revolucionarno frazo. Po vojni je bil Hilferding večkrat minister v raznih koalicijskih vladah. Kot teoretik se je največ bavil z ekonomskimi vprašanji. Njegovo glavno delo je »Finančni kapital«.

JOUHAUX LÉON (1878) — generalni sekretar francoske Generalne konfederacije dela (Confederation générale du travail). Pred prvo svetovno vojno je bil Jouhaux anarho-sindikalist in sovražnik militarizma, po vojni je postal agent buržoazije v francoskem delavskem gibanju in označevalec »sodelovanja med razredi«. Po drugi imperialistični svetovni vojni Jouhaux nadaljuje svojo izdajalsko politiko in prodaja interese Francije in francoskega proletariata ameriškim imperialistom.

KAPP WOLFGANG (1858—1927) — nemški reakcionar, ustanovitelj »Domovinske stranke« v Nemčiji. Kapp je skupaj z Lüttwitzem, generalom Ludendorфом in admiralom Tirpitzem izvedel leta 1920 v Berlinu brezuspešen kontrarevolucionarni državni udar. Prezidentu Ebertu, ki je načeloval socialistični vladi, so ti reakcionarji postavili v obliki ultimata vrsto političnih zahtev, na katere Ebert ni pristal, zato so Kapp & Co z vojaškimi četami zasedli Berlin. Po nekaj dnevih pa je Kappova vlada padla zaradi splošne stavke berlinskih delavcev.

KAUTSKY KARL (1854—1938) — uradni teoretik nemške socialne demokracije in II. Internacionalne, ideolog centrizma, t. j. oportunitizma.

ki je na jeziku zvest marksizmu, v praksi pa izdaja interese proletariata. V svojih prvih spisih je Kautsky nastopal kot marksist, čeprav ni bil popolnoma dosleden. Pozneje se je izkazal kot »hinavec prve vrste in pravi virtuoz pri prostituiranju marksizma« (Lenin). Po zmagi Oktobrske socialistične revolucije in diktature proletariata je besno napadal sovjetsko oblast. Napisal je več knjig, med njimi »Diktatura proletariata«, v katerih je širil umazane klevete proti boljševiški partiji in pozival na vojno proti Sovjetski zvezi.

KERENSKI ALEKSANDER (1881) — socialist-revolucionar, malo-buržoazni demokrat, klasični tip breznačelnega političnega demagoga. Februarja 1917 je postal Kerenski minister za pravosodje in vojni minister v začasni vladi in naposled ministrski predsednik. Vodil je kontrarevolucionarno politiko in bil med organizatorji upora Kornilova. Po zmagi Oktobrske revolucije je zbežal v tujino.

KOLČAK (1873—1920) — carski admiral in v državljanski vojni v Rusiji diktator v Sibiriji. Buržoazni Ufimski direktorij je leta 1918 imenoval Kolčaka za vojnega ministra, nakar si je Kolčak prisvojil vso oblast in nekaj časa resno ogrožal Sovjetsko republiko. Leta 1919 ga je Rdeča armada pod poveljstvom Frunzeja odločilno potolkla in zasedla njegovo »prestolnico« Omsk. Kolčak je bil ujet, postavljen pred sodišče in 7. februarja 1920 ustreljen.

KORNILOV (1870—1918) — carski general, voditelj kontrarevolucije v prvih mesecih državljanske vojne v Rusiji, ki je 25. avgusta 1917 skušal zadušiti revolucijo, likvidirati sovjete in upostaviti vlado vojaške diktature, da bi »rešil domovino«. V odgovor na vstajo Kornilova je CK boljševiške partije mobiliziral množice za obrambo revolucije in naposled je bila kornilovščina razbita.

LEDEBOUR GEORG (1850) — eden najstarejših aktivistov nemškega socialističnega gibanja. Med prvo imperialistično svetovno vojno je Ledebour skupaj z vso socialnodemokratično frakcijo glasoval za vojne kredite. Leta 1921 je sodeloval pri ustanovitvi 2½ Internacionale.

LEGIEN K. (1861—1920) — dolgoletni voditelj nemških delavskih sindikatov, skrajni oportunist. Lenin je imenoval Legiena »zvestega psa čuvaja buržoazije«.

LIEBKNECHT KARL (1871—1919) — voditelj revolucionarnega nemškega proletariata. Skupaj z Rozo Luxemburg, Klaro Zetkin in F. Mehringom se je Liebknecht odločno borił proti oportunistični politiki nemške socialne demokracije. Bil je dosleden proletarski borec in internacionalist. Januarja leta 1919, med vstajo berlinskih delavcev proti izdajalski socialnodemokratični vladi, je bil Liebknecht skupaj z Rozo Luxemburgovo aretiran, med potjo v ječo pa so ju nemški oficirji

ubili. Morilci so bili formalno poklicani na odgovor, toda »zaradi pomankanja dokazov« so bili oproščeni.

LONGUET JEAN (1876) — francoski socialist, član CK Francoske socialistične stranke in dolgoletni poslanec v parlamentu. Longuet je med prvo svetovno vojno na jeziku nastopal proti vojni, vendar pa je glasoval za vojne kredite.

LUXEMBURG ROZA (1871—1919) — velika revolucionarka, voditeljica nemškega in poljskega proletariata. Luxemburgova je dolga leta načelovala levemu krilu nemške socialne demokracije. Lenin je visoko cenil Rozo Luxemburg, hkrati pa je kritiziral njene teoretične in politične napake (strah pred prelomom z oportunisti, napake v nacionalno-kolonialnem vprašanju, menjševiška shema permanentne revolucije itd.). Takoj v začetku vojne leta 1914 je Roza Luxemburg nastopila proti socialnemu šovinizmu in izjavila, da je nemška socialna demokracija po 4. avgustu 1914 — smrdeče truplo. Skupaj s Karlom Liebknechtom sta ustanovila Komunistično partijo Nemčije. Januarja 1919 so jo skupaj s Karlom Liebknechtom zverinsko ubili nemški oficirji.

MACDONALD RAMSAY JAMES (1866) — je bil eden izmed najvidnejših voditeljev Neodvisne delavske stranke v Angliji, reformist, prevodnik buržoaznega vpliva na delavsko gibanje. Bil je večkrat ministrski predsednik v angleških »delavskih« vladah. MacDonaldova protiljudska politika je povzročila resno nezadovoljstvo v množicah in MacDonald je bil izključen iz Delavske stranke. Po izključitvi je s svojimi pristaši ustanovil Narodno delavsko stranko in postal orodje angleških konservativcev.

MARTOV L. (1873—1923) — eden izmed voditeljev in teoretikov menjševizma, strupen sovražnik sovjetske oblasti. Kot mlad revolucionar je Martov sodeloval pri organizaciji »Osvobojenje dela«, pri »Zvezi borbe za osvobojenje delavskega razreda« in v redakciji »Iskre«. Na II. kongresu RSDDP je Martov načeloval oportunistični manjšini in odtlej je ostal najvidnejši voditelj in ideolog menjševizma.

MODIGLIANI GIUSEPPE (1868) — eden izmed voditeljev italijanske socialnereformistične stranke. Modigliani je skupaj s Turatijem načeloval skrajnemu desnemu krilu Italijanske socialistične stranke. Sodeloval je na Kienthalski konferenci in nastopal proti zimmerwaldski levidi. Leta 1927 je emigriral iz Italije.

NOSKE GUSTAV (1868—1933) — desni nemški socialni demokrat. Noske je še pred prvo imperialistično svetovno vojno odkrito zagovarjal imperialistično politiko v Nemčiji, po novembrski revoluciji leta 1918 je bil član Sveta ljudskih poslancev. Noske je januarja leta 1919 s pomočjo monarhofašistične soldateske zadušil upor berlinskih delavcev.

Ta krvnik revolucionarnega gibanja (ljudstvo ga je imenovalo »krvavi pes«) je odgovoren za zverinski umor Karla Liebknechta in Roze Luxemburg. Hitlerjevci so Noskeju priznali za njegove »zaslug« državno pokojnino.

PLEHANOV GEORGIJ (1856—1919) — veliki predstavnik dialektičnega materializma, odličen marksistični teoretik in publicist, avtor cele vrste marksističnih del (ki pa niso brez napak). Po II. kongresu RSDDP leta 1903 je stopil Plehanov na stran menjševikov in postal eden izmed voditeljev menjševizma. Med imperialistično vojno leta 1914 do 1918 je Plehanov podpiral imperialistično politiko carske vlade. Lenin je dejal o teoretičnih delih Plehanova, »da ne moreš postati zaveden in resničen komunist, če bi ne proučil, dobesedno proučil vsega tistega, kar je napisal Plehanov o filozofiji...«

POTRESOV A. (1869—1934) — eden izmed voditeljev menjševizma in likvidator. Med imperialistično vojno, leta 1914—1918, je bil socialni šovinist. Po zmagi Oktobrske revolucije je zbežal v tujino.

RENAUDEL PIERRE (1871—1935) — voditelj francoskih reformistov, desničarskega krila francoskih socialnih demokratov. Po razkolu Socialnodemokratske stranke Francije leta 1920 in ustanovitvi Komunistične partije Francije je Renaudel ustanovil Francosko socialistično stranko.

RENNER KARL (1870) — teoretik in vodja avstrijskih socialnih demokratov, revizionist in likvidator marksizma. Med prvo svetovno vojno se je Renner postavil na stran imperialistov, leta 1918 je postal kancler avstrijske republike in zunanji minister. Sedaj je Renner predsednik avstrijske republike.

SCHEIDEMANN F. (1865—1939) — nemški socialni demokrat, skrajni oportunist in šovinist, ki je v celoti podpiral imperialistično politiko cesarja Viljema II. Ko je po novembrski revoluciji leta 1919 stopil na čelo vlade, je igral vlogo krvnika revolucionarnega gibanja v Nemčiji. Scheidemann, »odvratni lakaj imperialistične buržoazije« (Lenin) je soodgovoren za umor Karla Liebknechta in Roze Luxemburg.

SERRATI GIACINTO (1874—1926) — italijanski komunist. Pred ustanovitvijo Komunistične partije Italije se je nagibal k levemu krilu Italijanske socialistične stranke. Med prvo imperialistično vojno je bil urednik lista »Avanti« in se je boril proti vojni in socialnemu šovinizmu.

SNOWDEN PHILIPPE (1846—1937) — angleški politik in vidni član angleške Delavske stranke. Snowden je bil tipični agent buržoazije v vrstah delavskega gibanja. V »delavskih« vladah je bil finančni minister in aktiven varuh interesov angleške imperialistične buržoazije.

STRUVE PETER (1870—1944) — ruski »legalni marksist«, iz devetdesetih let preteklega stoletja. »Zastavo marksizma« so skušali legalni markisti izkoristiti za to, da bi delavsko gibanje podredili in prilagodili interesom buržoazije... Od Marxovega nauka so zametavali najvažnejše — nauk o proletarski revoluciji in diktaturi proletariata... (Zgodovina VKP[b], CZ 1946, str. 24.) Med revolucijo leta 1905 je bil Struve kadet (konstitucionalni demokrat), pozneje je postal desni monarhist, med vojno pa minister v kontrarevolucionarnih vladah Denikina in Wrangla.

TURATI FILIPPO (1857—1932) — italijanski socialist in eden izmed ustanoviteljev Italijanske socialistične stranke. Turati je vodil v stranki desničarsko, reformistično krilo in se boril proti temu, da bi stranka vstopila v Kominterno.

ZASULIČ VERA (1851—1919) — članica skupine »Osvobojenje dela« in članica uredništva »Iskre«. Vera Zasulič je prevedla v ruščino nekaj važnih Marxovih del. V poznejših letih se je pridružila menjševikom.

ZUBATOV (1863—1917) — šef moskovske tajne policije (Ohrane), iniciator za ustanavljanje lažnih delavskih organizacij, ki so jih ustanavljali pod varštvom carske žandarmerije in policije in ki so imele namen, odvrnati delavce od revolucionarnega gibanja. Te organizacije so se takrat imenovalе organizacije »policijskega socializma« ali zubatovske organizacije.

VSEBINA

I. V kakšnem smislu lahko govorimo o mednarodnem pomenu ruske revolucije	5
II. Eden izmed glavnih pogojev za uspeh boljševikov	8
III. Glavne etape v zgodovini boljševizma	11
IV. Kateri so bili sovražniki v delavskem gibanju, ki se je v boju z njimi boljševizem razvijal, utrjeval in prekalil	16
V. »Levi« komunizem v Nemčiji — voditelji — partija — razred — množica	24
VI. Ali naj revolucionarji delajo v reakcionarnih sindikatih	32
VII. Ali naj sodelujemo v buržoaznih parlamentih	42
VIII. »Nobenih kompromisov«	53
IX. »Levi« komunizem v Angliji	64
X. Nekaj zaključkov	77
XI. Dodatek	91
1. Razkol nemških komunistov	91
2. Komunisti in neodvisni v Nemčiji	93
3. Turati & Co v Italiji	95
4. Napačni zaključki iz pravilnih predpostavk	97
Imenski slovarček	102

Mala knjižnica
marksizma-leninizma

V. I. Lenin
»Levičarstvo«,
otročka bolezen komunizma

✱

Opremil Rudolf Gorjup

Urednik F. Vrbinc

✱

Izdala Cankarjeva založba
v Ljubljani

Predstavnik Zima Vrščaj-Holy

✱

Natisnila tiskarna »Ljudske pravice«
v Ljubljani
Dotiskano v avgustu 1949

Naklada 5000 izvodov

MALA KNJIŽNICA MARKSIZMA-LENINIZMA

Izšlo:

- Stalin: Nove razmere, nove naloge gospodarske graditve.
Stalin: Anarhizem ali socializem?
Lenin: O pravici narodov do samoodločbe.
Lenin: O združništvu. Poročilo o delu na vasi.
Lenin: O Marxu in marksizmu.
Lenin: O državi.
Engels: Vloga dela pri preobrazbi opice v človeka.
Lenin: Imperializem in razkol v socializmu.
Engels: Razvoj socializma od utopije do znanosti.
Lenin: Korespondenca med Marxom in Engelsom.
Stalin: Razred proletarcev in partija proletarcev.
Lenin: Imperializem in pravica narodov do samoodločbe.
Marx-Engels: Iz pisem o zgodovinskem materializmu.
Stalin: O dialektičnem in zgodovinskem materializmu.
Marx-Engels: Uvod h kritiki politične ekonomije.
Engels: K. Marx — Marxov »Kapital«.
Lenin: Kdo so »prijatelji ljudstva« in kako se bore proti socialnim demokratom.
Lenin: O demokraciji in diktaturi.
Lafargue-Liebkecht: Spomini na Marxa.
Lenin: Siromašnemu prebivalstvu na vasi.
Lenin: Socializem in religija.
Stalin: O socialistični graditvi na vasi.
Lenin: Država in revolucija.
Stalin: Marksizem in nacionalno vprašanje.
Marx-Engels: Manifest komunistične partije (ponatis).
Stalin: Kako pojmuje socialna demokracija nacionalno vprašanje.
Lenin-Stalin: O socialističnem tekmovanju.

Izide:

- Lenin: Agrarno vprašanje v Rusiji.
Lenin: Proletarska revolucija in renegat Kautsky.
Engels: O »Kapitalu« Karla Marxa zbornik.

